

Konstantin VASILIOGLU

MAÇAL DÜNNENİ

Konstantin VASILIOGLU

MAŞAL DÜNNESİ

Ştiința, 2008

ISBN 9

65
168
..... 171

CZU 821.512.165(478)-34

V 34

Responsabil de ediție: *Valentina Ribalchina*

Redactor tehnic: *Nina Duduciuc*

Machetare computerizată și copertă: *Eduard Toacă*

Întreprinderea Editorial-Poligrafică *Știința*,

str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova;

tel.: (+373 22) 73-96-16; fax: (+373 22) 73-96-27;

e-mail: prini@stiinta.asm.md

DIFUZARE:

În Societatea de Distribuție a Cărții *PRO-NOI*

str. Alba-Iulia, nr. 23/1A; MD-2051, Chișinău;

tel.: (+373 22) 51-68-17, 51-57-49; fax: (+373 22) 50-15-81;

e-mail: info@pranoi.md; www.pranoi.md

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Întreprinderii
Editorial-Poligrafice *Știința*

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Vasilioglu, Konstantin

Masal dünnesi: (Povești)/Konstantin Vasilioglu. - Ch.:
I.E.P. *Știința*, 2008 ("Combinatul Poligrafic"). - 208 p.

ISBN 978-9975-67-315-0

821.512.165(478)-34

Imprimare la Combinatul Poligrafic, str. Mitropolit Petru Movilă, 35;
Chișinău, Republica Moldova. Comanda nr. 81092

© K. Vasilioglu. 2008

© I.E.P. *Știința*. 2008

ISBN 978-9975-67-315-0

İçindekilär

I. Gagauz halk masalları	5	III. Moldovan halk masalları	109
<hr/>			
Tilki hem kirpi	5	Bir çölmek altın	109
Borçlu	8	Kırnak kız	112
Balaker hem çorbacı	11	Altın fentä	114
Yoluk tauk	13	İki kardaş	119
Demir dişli babu	15	Bujor	120
Dädu hem babu	17	Çakmak-batır	121
Şiret tilki	23	IV. Rus halk masalları ..	134
Tamah garga	28	<hr/>	
Oğlan hem Yıldız gözlü länka	33	Bordey	134
Pirku	44	Trup	136
Altın beygir	53	Tilki hem tekä	137
II. Avtorlu masallar ...	62	Canavar hem olaklar ..	138
<hr/>			
Zaybir	62	Kolobok	141
Kudrik	66	Kotoy, horoz hem tilki ..	143
Tekir-mamu	69	Ayazboba	148
Nazarcı babu	72	Kaarkızçaazı	151
Okunmuş su	78	Polkan hem ayı	154
Büülü takä	81	Nacak mancası	156
Bilgiç Pavli	85	Sivka – altın eleli	157
Koçlar	90	V. Ukrain halk masalları	164
Arıcık	91	<hr/>	
Kula Karımcalık	94	Başak	164
Aylä-kalä	101	Topal – ördecik	165
Tamahlanma – kaybedecän!	105	Adam hem engeç	168
		Altın saçlı Länka	171

VI. Toplama halk masalları 174

Bir bayır parlak taş (<i>Türkmen masalı</i>)	174
Su-bu biz saalık (<i>Türkmen legendası</i>)	178
Arif Zarniyar (<i>Azeri masalı</i>)	180
Konuşan balık (<i>Türk masalı</i>)	185
Vakıtsız açan güllär (<i>Türk masalı</i>)	189
Peri kızı (<i>Türk masalı</i>)	195
Kahka-kuş (<i>Tadjik masalı</i>)	200
Kazanılmış para (<i>Gürcü masalı</i>)	204
Minaret hem lelek (<i>Üzbek masalı</i>)	206
Nicä eşek türkü çalmaa vazgeçmiş (<i>İtalyan masalı</i>) ..	207
Yılan hem balık (<i>Ermeni masalı</i>)	208

Çok şükür ederim sponsora **P. M. Paşalıya**,
Gagauziyanın satılış – prom Palata başkanına,
angısı kuvedinä görä yardım etti çıkarmaa basım
evindän bu kiyadı, angısının adı "Masal Dünnesi".

Avtor

I. GAGAUZ HALK MASALLARI

* * *

Paalı dost,
Açılêr önündä
Bir masal dünnesi,
Sesirgân orada,
İşit herbir sesi.
O fasıl dünnedä
Var türlü büücülär,
Cadılar, hoburlar
Hem türlü oluşlar.

Tä tutêr elindän...
Sân hiç korkma ondan:
Bu bizim sevgili
Türküdän şu Oglan.
Git onun ardına –
Burada o uaşêêr,
Hem seninnän bilä
Kiyadı aktarêr.

TİLKİ HEM KİRPI

(Gagauz masalı)

Karşılaşmışlar daalarda kirpiylän tilki. Çeketmiş tilki üünmää kirpiyâ kendi şiretliklerinnän, becermekle-rinnän, angıları ona yardımneêr herbir işi yapmaa, nicä o ister. Bitkidä tilki demiş kirpiyâ:

– Bendä, dostum, üz fikir var, angıları beni herkerä hem hererdä beladan kurtarêrlar.

Ama tikenni kirpi bakmış, bakmış o tilkiyâ da, gülümseyeräk, demiş:

– Bendä, zavalıda, sade bir fikir. Ama o da beni birkerä bilä zorda brakmêr.

Tilki bakmış kirpiyâ üüsektän da akılcasına kafadarı için pek ii düşünmemiş.

– Açıñ gidecez ava, ozaman belli olacek, kimin fikiri ne yapêr, – demiş kirpi.

Tilkiylän kirpi baas tutunêrlar da giderlär küüyün kenarına. Çetileyä görä ilkin lääzımmış göstereceğini becerikliini tilki. Kirpi kalmış dermenin altında, tilki da küü içinä avlanmaa gitmiş. Tilki gezärmiş auldan aula, hırsızça iki tarafa bakınarak. Ya çorbacı vakıtan duymış şiret tilkiyi da koolayarmış, ya köpeklär sürüylän ardına takışarmışlar, ya... Pek tilkinin canı acıyarmış, ani uymêr işi da boş döner. Ama naşey yapsın? Genä Allaha da şükür, ani canını, derisini kurtardı. Döner tilki dermenin altına boş ellän hem da aaç. Kirpi ona karşıdan taa sormuş:

– Nasıl, kumişa, idin mi taucak?

Tilki, gözlerini kaldırmayıp, demiş:

– Bişey kıstıramadım bu avşam. Hererdän kooladılar.

Ondan sora tilki sırayca annatmış, nicä çorbacılar hem köpeklär onu kümeslerä hiç sokultmamışlar da.

– Bän, kumişa, buldum burada bir parça slanina, – demiş kirpi, – ama bän iyämedim onu, neçinki paskellä horucunu tutêrim.

– Ya ahmaa, – demiş tilki, – bän bulaydım, horuç-moruç hiç bakmayacedım. Bu horuçlar insannara deyni.

– Pek isteyärsän, – demiş kirpi, – sän şindi da var nicä yapasın bu işi. Gel benim ardıma da bän sana gösterecäm, neredä bulunêr o slanina.

– Göster taa hızıca, – yalvarıp, demiş aaç tilki.

Dermen saabisı koymuş dermenä yakın bir kapan. Ama kapanın dilinä koymuş gözäl kokan bir parça slanına. Haydut tilki, gördüynän slanınayı, korunmayı da unutmuş.

Tilki uz slanının üstünä doorulmuş da kapana düşmüş. Tilki acıdan mizleyärkän, kirpi korkusuz almış slanınayı da çeketmiş tatlı-tatlı imää. Tilki bakarmış kirpiyâ da bişey annayamaazmış.

– Ya seslä, dostum, – demiş tilki, – sän bana dediydin, ani horuç tutarmışın ya, ama şimdi iyersin o slanınayı, sansın aftaylan imemişin. Nasıl bunu annamaa?

– Vakit gitti, horuç ta bitti, – demiş kirpi.

– Yardım etsänä, dostum, bu kapandan kurtulayım, – demiş tilki.

Kirpinin aklısına gelmiş, nicä tilki üünärmış o üz fikirinnän hem şiretliklerinnän da demiş:

– Ee, sän yok mu nicä o üzdän baari bir fikirini işä koşasın da kendin kurtulasın?

Kirpi o vakıdadan artık bitirmişti slanınayı da yalarnarmış. Taman hazırlanarmış gitmää, açan genä işitmiş kapandan tilkinin sesini:

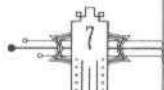
– Bişeycik aklıma gelmeer acıdan, – demiş tilki.

– Yalvarêrim, yardım et.

– Bendä sade bir fikir, – genä gülümseyäräk demiş kirpi, – da genä kaldı bän seni üüredeyim. Sade üünmää bilersin.

– Üüret, – taa bir kerä yalvarmış tilki. – Nekadar yaşayacam – önünü geçmeyecäm.

– Ee, ozaman seslä, – demiş kirpi. – Sabaa, açan dermenci gelecek, sän yapın ölü. O açacak kapanı, seni, tutup kuyruundan, sıbıdacek bir tarafa. Tä ozaman sän taa hızlıca kalk ta kaç. Brä da ahmaksın! Taa da üüner: „üz fikirim... üz fikirim!”

BORÇLU

(Gagauz halk masalı)

Varmış Delik küüyündä bir adam. Pek fukaaraymış. Bütün kış borçlanarmış ölä, ani yaz da kısa gelärmış borçlar için işlemää. Heryıl, gittikçä, o kalarmış biräraz borçlu çorbacısına. Butakım onun borçları, katlanakatlana, etişmişlär beş binä. İlkyazın adamın çorbacısı sıkça gelärmış ona hep borcunu istemää. O bilärmış, ani fukaara yok neylän ödeşsin, ama, sık-sık gelip, baarınarmış onun aulunda:

– Nezaman ödeşecek? Genä ilkyaz geldi! Sän geerideki borçlarını hiç düşünmeersin da çevirmää!

– E-e-e, tä iş bulamadım. Dayan taa bir afta, iki... da bekim birazını ödäärim, birazı için da sana işleyecäm, kıvır-kıvır kıvrınarmış fukaara.

– Bişey bilmeerim! – sirkelenirmış büük şkem-beli zengin. – Öbür pazaradan paranın baari birazını hazırlayasın. Urup kamçıylan kara beygirinä, çorbacı briçkasınnan çıkarmış fukaaranın aulundan. O sıkarmış fukaarayı, ki istäärmış ona yazın taa zeedecä işletmää. Hem her yaz ölä yaparmış. İlkyazdan taa başlayarmış gezmää fukaaraya borcu için da bütün yaz süzärmış onun kuvedini. Hem gelän kişadan fukaaranın borcu çorbacısına iisilecek erinä taa büülärmış.

Bir kerä bu fukaara yakacak için bir aaç budaarmış. Bu işi yaparkan da fukaara hep kendi borçları için düşünärmış. Düşünmektän artık kafası dönärmış. Da bölä düşüneräk, hiç denämemiş, nicä başlamış kesmää aacın o dalını, angısının üstündä bulunarmış. Fukaara butakım işleyärkän, geçmiş oradan bir yolcu.

– Hey zaametçi! – ses etmiş yolcu. – Kesmä o dalı, zerä düşecän.

– Gidersin mi yoluna, git! – cevap etmiş fukaara.
– Savaşma bilmää, neyi bilmeersin.

Yolcu susmuş da bakmış yoluna. Bir da fukaara, dalı kestiynän, lumburdayıp, erä düşmüş.

– Bey! Helä bak sän!.. – başlamış düşünmää fukaara. – Bu adam halizdän bilärmış, ani bän düşecäm. O sanki olmasın bilgiç? Ya etişeyim bän onu da sorayım, nezaman bän ölecäm da kurtulacam borçlardan...

Fukaara kaçarak etişmiş yolcuyu da sormuş ona:

– Hey, bilgiç adam, bildin, ani düşecäm aaçtan, sän olmalı bilersin, nezaman bän ölecäm da? Pek yalvaracam sana, ki söleyäsin bana, nezaman bän ölecäm da kurtulacam borçlardan. Yolcu, çok düşünmeyip, şakadan demiş buna:

– Kırk gündän sora ölecän. Yıkıl hadi başımdan, delibaş!

– Saa olasın, yolcu! Saa olasın, ani söledin. Sän beni pek sevindirdin. Az vakıdım kalmış borçtan kurtulmaa...

Döner bu fukaara evä da deer karısına:

– Karı, bän bilerim öleceemi. Açan gelecek çorbacı istemää borcu, deyäsin ona, ani ödeşecek onunnan kırk gündän sora.

– Ee, neredän sän alacan para, bä adam?

– Neredän? Bän kırkıncı günü ölecäm.

– Ee, ozaman çorbacı geldiynän, bän ona ne deyim?

– Deyäsin ona, ani, kim aldıydı, o öldü. Git ta ondan istä. Da ölesinnän sän da kurtulacan, bän da kurtulacam.

Gelmiş bir kerä çorbacı, sormuş borcunu maamilä-surat. Açan işitmiş, ani kırk gündän sora fukaaranın var neeti ödeşmää, kesmiş geerisini ona gelmää. Düşünmüş

kendi kendinä: „Kırkınıcı günü gidecäm da bän onun kefini düzecäm. Neredän o bukadar para bulacek? Belli ki yalan söleer...”

Fukaara otuz dokuzuncu günü avşamneen kazmış kendisinä mezar da kırkınıcı günü korkudan, borçlar onu etişmesin evdä deyni, taa çinsabaalendän gitmiş da yatmış mezara. Taa onun ardına gelmiş birliçkaylan çorbacı da başlamış sormaa borcu... Karı demiş:

– Kimä verdin – ondan da istä!

– Neredä o yä? – bir delibaş üfkesinnän sormuş çorbacı.

– Mezarlıkta, – demiş karı.

– Nübêr orada?

– Öldü, ne yapaceydt. Bilmersin mi, kimi mezarlaa götürerlär?

Zengin çorbacı üfkedän bilmääzmiş, ne yapsın da, bir kamçı çekip beygirinä, doorutmuş yolunu mezarlaa, ki görsün, aslı mı, ani o öldü... Bakêr – mezar açılmış. İçindä fukaara yatêr arkası üstünä.

– Sän neçin burada yatêrsın?

Fukaara yapınarmış ölü, susarmış kapalı gözlärlän...

– Sän hazırladın mı borcu?...

Fukaara genä susarmış...

– Ya bakalım sän taa susacan mı? – sormuş zengin da iki kamçı çakmış mezar içindä yatan fukaaranın suratına. O yukarı cüümüş acidan.

– Sän delirdin mi, çorbacı? Ne isteersin bendän?

– İsteerim, ki benimnän lafedäsin hem borcunu ödeyäsın.

– Ölüylän diri lafeder mi?

– Ha-a-a! – başlamış zevklenmää çorbacı. – Sän sandın mezarda saklanacan da bän seni bulmayacam mı?

– Bulêrsınız, bulêrsınız! – oflamış fukaara. – Mezarlıkta da sizdän yok kurtuluş...

– Çok lafetmä, hayın köpek! – baarınarmış zengin.
– Para bilerim, ani sendä yok. Kalk ta gel ozaman işä. Bendä yok, kim kira çıksın...

– Tä giderim, – demiş fukaara, da çıkmış mezardan.
Bundan sora fukaara genä, nicä da başka yıllar, gitmiş zenginin kırlarını işlemää, kendi çoktankı borçlarınınan ödeşmää deyni.

BALAKİR HEM ÇORBACI

(Gagauz masalı)

Geler bir kerä Balakirä onun uşaklık dostu, çırak Mitrani da deer:

– Yok artık kuvedim işlemää çorbacıya. Pek zeetleer o beni karımnan. Ondan sade işiderim: „haylazlar, sade boşuna ekmek iyersiniz, ama fayda sizdän hiç yok”.

Aar çeker Mitrani soluunu içinä da ekleer:

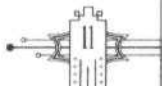
– Hm... Ekmek... Biz onun kâr adını da unuttuk, simasını da kaybettik. Sade papşoy unundan malaylan hem bulamaçlan doyurêr bizi. Çıraklar hepsi açlıktan dişlerini gıcırdadêrlar. Sölä bana, Balakir, ne yapayım. Biz seninnän eski dostuz.

– Hey, dost Mitrani, laflan yardım etmeycän. Lääzım taa akıllı bişey düşünmää, – deer Balakir. – Git evä da beklä. Bän gelecäm muşaafirlää.

Geçmiş birkaç gün, açan gelmiş Balakir bu fena çorbacıya da demiş ona:

– Al beni çırak. Bän kaaviyim hem işçiyim. İşleyecäm, nicä öküz. Bana ödek diil lääzım. Sade doyur beni üç kerä gündä hem gecä karıştırma bana düşünmää.

– İslää, kayılım, – deer çorbacı.

Geçmeer çok vakit. Çorbacı hazırlanêr kasabaya panayıra gitmää, ekin satmaa. O işitmiş, ani panayırdı varmış çok hırsız. Hergün çalarmışlar taliga, beygir, para. Ne bularsaydılar. „Alacam, – düşünêr çorbacı, – Balakiri benimnän panayıra, ko taligaylan beygirleri beklesin”.

Koşêr Balakir en ii beygirleri. Taliga yolda gidârmiş – cingırdaarmış. Ükleder çorbacı taligayı, pinerlär Balakirlän da yollanêrlar. Kasaba diilmiş pek uzäk. Avşam üstü etişerlär erinä, çekerlär konaan auluna da çorbacı deer Balakirä:

- Sän bak ta uyuma gecä, koru beygileri.
- Senin kahırın olmasın, bän uykuya verilmeyecäm,
- deer Balakir.

Çorbacı yatêr, ama çok vakit uyuklayamêêr. Hep aklından çıkmaazmış taligaylan beygirlär. O hojma yaparmış kendini, ani uyuyêr da denäärmış Balakiri. Durêr kapalı gözlän bir saat kadar da, açıp gözlerini, sorêr Balakirä:

- Uyumêêrsın mı?
- Üyümêêrim, çorbacı, – deer Balakir.
- Ama ne yapêrsın?
- Hep düşünêrim, çorbacı.
- Neyä düşünêrsin ya?
- Düşünêrim, nicä bu Allaa koymuş bayırları dooru su içinä da onnar buulmêêrlar.
- Sän bak çaldırmayasın taligaylan beygirleri. Brak o bayırları.

– Kahırlanma hiç, çorbacı, bän onnarı islää koruyêrım. Uyu da dinnen.

Uyanêr çorbacı gecenin vakıdında da sorêr genä Balakirä:

– Balakir.
– Ne, çorbacı?
– Uyumêêrsin mı?
– Uyumêêrim, çorbacı.
– Hep düşünersin mi?
– Düşünerim, çorbacı.
– Neyä düşünersin?
– Düşünerim, nicä bu Allaa o yıldızları gökâ kakmış da enserleri görünmeer.

Çorbacı enidän uyuklêêr. Olêr sabaa. Gün başlêêr yalabımaa. Uyanêr çorbacı da gülümseyeräk sorêr:

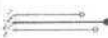
– Hep düşünersin mi, Balakir?
– Düşünerim, çorbacı.
– Neyä bu vakıt sabaylan düşünersin yä?
– Düşünerim, ani beygirleri taligaylan çaldılar da şindi kim hamutlarlan terbeeleri sırtında evä götürecek.

YOLUK TAUK

(Gagauz halk masalı)

Bir vakıtlar varmış, bir vakıtlar yokmuş. Küüyün birindä, Bucaan dibindä yaşayarmış Balakir bobasinnan. Balakir pek şiretmiş, akıllıymış hem hiç azetmäâzmiş zenginnerdän, angıları insanı aldadarmışlar, onnarın terinnän yaşayarmışlar.

Yılın birindä ilkyazın çeketmesindä yollanmış Balakir bobasinnan daaya odun getirmää hem dal, çıldırkı, ateşi tutuşturmaa deyni. Daaya gidärkän, yolları geçärmış bir büyük, uçsuz-kenarsız tarlanın yanından. O tarlada zenginin biri sürärmış. Belliymiş, ani çorbacı pek sıkı bir adam. Balakir hem bobası uzaktan kâr mayıl olmuşlar, nicä çorbacı sürer. Zenginin puluu o topraa, nicä bıçaklan kesärmış da aktararmış, çünkü o

iki beygirin sırtı taa uzaktan yalabıyarmış. Pek beenmiş Balakir beygirleri, angıları hayvannarın gözeliyimiş da demiş bobasına:

– Yok dooruluk, bobam, ki bölä hayırsızda olsun çiçek gibi gözäl beygirlär. Lääzım onnarı çorbacıdan almaa.

– Ee nicä sän onnarı alacan, oolum?

– Bunun için kahırlanma – bu benim işim. Ya sän otur daayın te bu açıklık erindä da beklä beni.

Demiş Balakir bu lafları da doorulmuş geeri küüyä.

Gitmiş evä. Kümestä tutmuş bir tauk da – kaçarak geeri. Dönmüş daaya, oturmuş bobasının yanına da çeketmiş o diri tauun tüülerini yolmaa. Yolmuş ölä, ani zormuş tanımaa onu, ne kuş olaca da salvermiş onu o zengin adamın tarlasına. Tauk acıdan, tüülerini yolduktan sora, hiç yol ayırmayarak, çünkü gözleri kararmış da doorulmuş dooru o zengin yanına. Görmüş onu zengin olan da, obaldıp gözlerini bakarmış: ne sanki bu olsun? İstemiş onu tutmaa, ama yok kim beygirleri tutsun. Zengin sade aklından geçirmiş bu fikiri, nicä Balakir sansın yanındaymış, sansın er içindän çıkmış. Görmüş onu zengin, kâr sevinmiş da baarmış:

– Yolcu! Ey yolcu! Gelsänä burayı da tutuveräsin beygirleri.

– Balakir kaçaraçık gitmiş yanına. Almış elindän terbeeleri. Zengin olan, nekadar varsaydı kuvedi toparlanmış o yoluk tauun ardına. Pek istemiş tutmaa bu görülmedik kuşu. Balakir bu vakit, çok düşünmeyip, salverer beygirleri puluktan, birisinä kendisi pinmiş, öbürünü da bobasına vermiş, da yortarak doorulmuşlar satmaa o beygirleri.

– Tâ görersin mi, bobam, – demiş Balakir, – neyâ getirer adamı tamahlık. Bir yoluk tauun ardına toparlandı – beygirleri kaybetti. Ölä da ona läâzım. Aalemin terinnän bu beygirleri kazandı, aalemä dä dönsünnär.

DEMİR DIŞLI BABU

(Gagauz halk masalı)

Bir vakıtlar varmış, bir vakıtlar yokmuş... varmış bir çocuk. O küçüktän taa üüsüz kalmış. Zor çekärmış. Da yanaşmış bir fena çorbacıya çırak. Çok mu, az mı işlemiş o çorbacıda da istemiş gitmää ondan. Çorbacı ama kol-vermeer onu. Ozaman çocuk neetinä koyêr kaçsın.

Bir gecä, hepsi uyuyarkan, alıp başını kaçêr, näanı gözü görärsä.

Gidä-gidä, etişer bir taş bayıra-kanaraya. O kanarada, bir laam içindä, yaşayarmış pek ihtyar bir dädu. Çocuu gördüynän, dädu şaşmış da demiş: „Sän, ba çocuk, bu erlerdä ne aarêêrsın, buralarda kurt-kuş ta gezmeer?”

Çocuk ona annatmış: „Bän küçüktän üüsüz kaldım, zor çektim, sora bir fena çorbacıda çıraklık ettim... Zetleyärdi o beni. Da kaçtım ondan, giderim, nereyâ gözlerim görärsä...”

Däduunun canı acımış çocaa da demiş ona: „Sän, çocuum, gidecän, ama senin önünä daada Demirdişli babu çıkacak da isteyecek paralasın seni. Sän ondan zor kurtulursun, zerä o pek fenaydır hem kaçaktır. Bän ama verecäm sana üç predmet (tertip), angıları yardım edeceklär sana kurtulmaa: bir sabun, bir tarak hem bir çıkı tuz. Demir-dişli babu sana yaklaştıkça, bu tertipleri birär-birär sıbıdasın onun önünä. Böleliklän beki kurtularsın”.

Alıp bu predmetleri torbasına, yollanêr ileri. Gider, nekadar gider, da etişer bir karannık, (ulu) daaya. Daayın ortasında onun önünä, dişlerini trakladarak, çıkêr Demir-dişli babu da üfkäylän baarêr:

– Burada kurt-kuş ta gezmeer, sän ne aarêersın?

Tä şindicik bän seni demir dişlerinnän paralayacam!

Çocuk çekeder kaçmaa, ne kaçabilirsä. Babu da onun ardına: çocuk kaçêr, babu kaçêr, çocuk kaçêr, babu kaçêr, hemen-hemen etiştirsın, hemen-hemen etiştirsın. Zoru görüp, çocuk aklısına getirer dädunun lafını, da tez çıkarêr torbasından tuzlan çıkıyı da sıbidêr babunun önünä. O çıkı birdän olêr bir büük hem üüsek kanara-bayır.

Näpsın babu, üfkesindän taa da fena hem çirkin olêr. Da çekeder o kemirmää bayırı demir dişlerinnän. Kemirer, kemirer, vakıt ta geçer, çocuk gider bir hayli uzak ondan, geniş açık kırlara çıkêr.

Kemirdiynän kendisinä bir aralık o kanara-bayır içindän, babu geçer o aralıktan da bir çenesi erdä, bir çenesi göktä, gözleri da kalbur kadar şişmişlär, çekeder genä çocuun ardına kaçmaa: çocuk kaçêr, babu kaçêr, çocuk kaçêr, babu kaçêr, hemen-hemen etiştirsın çocuu. Bölä görüp, çocuk çıkarêr da atêr babunun önünä taraa. Babunun önündä birdän bir dolaşık, sık, çıtıranrı daalık olêr. Näpsın babu, üfkesindän taa da fena hem çirkin olêr. Da çekeder o demir dişlerinnän aaçları, çıtıranrı kemirmää. Kemirer, kemirer, vakıt ta geçer, çocuk kaçêr, etişer genä geniş, açık düzlük erlerä. Kemirdiynän o daalık içindän bir aralık, babu çıkêr o daalık içindän da bir çenesi erdä, bir çenesi göktä, gözleri dä bir kalbur kadar şişmişlär, takışêr genä çocuun ardına: çocuk kaçêr,

babu kaçêr, çocuk çıkarêr torbasından sabunu da sîbidêr babunun önünâ da olêr bir derin hem geniş su deresi.

Näpsın babu, üfkesindân taa da fena hem çirkin olêr. Da çekeder suyu kemirmää demir dişlerinnän. Ama su hep su kalêr da babu düüner, baarêr, kaçınêr derâ boyunda – bişey yapamêr, düşer su içinâ, baarêr: „Kurtarınız, buulêrım! Bul-bul-bul! Çocucaam, kurtar babuyu!” – Da buulêr. Çocuk kurtulêr, da gider ileri, gider kısmetini aaramaa. Masal da biter...

DÄDU HEM BABU

(Gagauz halk masalı)

Bir vakıtlar varmış, bir vakıtlar yokmuş. Varmış bir babuylan bir dâdu. Ama yaşayarmışlar ayır. Herkezin varmış kendi evi. Babunun evi mercimektänmiş, inat dâdunun da – tuzdanmış. Tâ güzün, günün birindâ, babu pişirmiş bir çüven mercimek. Saletmiş tuzlamaa – yok tuz, bitmiş. Yok nâpmaa. Pek ta istemääzmiş, ama başka yakın komuşusu yokmuş da gitmiş dâduya tuz istemää.

– Dâdu, versänâ bir püskâ tuz ödünç, sora çevirecäm.

– Sauş başımdan, buruk bacaklı, hiç görmeyim seni!
– kuumuş babuyu dâdu.

Babu dönmüş geeri boş ellän, ama betfalamış dâduyu.

Allaa versin da bir büük yaamur yaasın, da senin o tuzdan evin erisin, nicâ kaar! Dışarda kalasın, hayırsız!

Babu taa betfasını bitirämemiş, nicâ lâazım, açan çeketmiş bir çıvgın da, hiç kesilmeyip, yaamış üç gün sıravardı. Gecâ-gündüz yaamış, sansın bakırdan dökârmiş. Dâdunun evi yavaş-yavaş erimiş, sansın hiç yokmuş da kalmış torlak dâdu dışarda. Ama babunun

evi taa pek eşermiş, taa gözäl olmuş. Dädu durmuş, nekadar durmuş, yaamur altında, bakınmış orayı, bakınmış burayı da, suratını kalınnadıp, dayanmış babunun pençeresinä, başlamış yalvarmaa.

– Ba-bu-u-u, salversänä baari saçak altına, bir köşeciktä durayım, kurunayım birazıcık, zerä suuktan ölecäm, dişlerim takırdêr...

– Açan bän sendän bir püskä tuz istedim, sän bana verdin mi, hayırsız, kart conga? – sormuş babu däduya pençerä aşırı. – Tä şindi sän da, sineksızıran, dışarda biraz don da aklın erinä gelsin!

Dädu yutkunarmış sade, geeri laf çevirmääzmiş, zerä babu dooru söyleyärmış. Babu can acısından salvermiş, däduyu saçak altına. Biraz vakıttan sora, genä mizleyip, palilär gibi, çekedärmış yalvarmaa.

– Ba-bu-u-u, şalver baari hayada... Ölünçä unutmaycam senin hayırını... Kurtar benim ihtyar canımı.

Babu içerdän sade sesleyärmış, ama bişey demääzmiş. Bir vakıttan sora dädu genä başlaarmış yalvarmaa babuya, ki salversin içyanna. Babu cana yakın, ii ürekli insanmış da, canı acıyıp ona, enikunuca açmış kapunun rezesini da salvermiş däduyu hayada, ama sımarlamış.

– Sade te bu köşeciktä durasın! Annadin mi?

– Saa olasın, babu, annadım. İsläa, ani burayı salverdin. Buna da pek şükürüm, – demiş gözboyacı dädu.

Babu girer içeri da ardına kapayıverer kapuyu, koyêr çengeli, ki dädu, istediynän, açamasın da dayanêr sıcak sobaya. Dışarda artık isläa serinmiş. Yaş dädu bir vakıttan sora hayatta heptän üşümüş. Dışar kapunun taftaları da aralıkmiş, neredän kâr lüzgercik esärmış.

Dädu durmuş, nekadar durmuş, hayadın köşesindä, ama ölä da yısınamamış, makar ki atlayarmış erindä.

Hayatta diilmış suuk, nicä dışarda, ama dişlerinnän, nicä kerpedennän, hep enser kesärmış. Dädu dayanmış, nekadar dayanmış, da genä babuya yalvarnaa başlamış.

– Ba-bu-u, yalnız senin canın sıkılmadı mı? Sän uyudun mu, ne? Neçin susêrsın?

– Ne, kart conga, isteersin sana türkü da mı çalayım? Bekim sana deyni bir da kadınca oynayım?

– Demeerim, ani türkü çalasın eki da benim önümdä oynayasın, ama içeri beni salversänä. Pek üşüdüm. İstäärsän içerdä süpürgenin ardında, köşeciktä duracam.

– Sän, dädu, ölä pek tıkız suratlı olma! – üfkeli cevap etmiş babu kapu aşırı. – Sän şükür et, ani hayada seni kablettim. Çok homurlanarsan, oradan da seni uradacam.

Ama dädunun hiç aazı kapanmaazmış. Brakmaazmış babuyu raata.

Yok näpsin babu. Genä canı acımış hem kurtulsun zivirtidän deyni, salvermiş däduyu içeri hem taa bir kerä sımarmış:

– Görersin mi süpürgeyi köşedä? Onun ardında durasın!

– Saa ol, babu! Allaa uzun ömür sana versin, ani buracaa beni salverdin! Bir sıçan gibi süpürgenin ardında duracam.

Şalvir hem hayırsız dädunun aazından çıkarmış bir laflar, ama kendiyesinä düşünärmış başka türlü. Dädu bunu da bekleyärmış, ani sade bir ayacı onun içeri bassın.

Däduylan babu dartışa, dartışa, avşam olmuş. Babu artık sobanın üstündä döşääni hazırlamıştı, açan dädu genä başlamış:

– Ba-bu-u-u, salversänä beni da patın kenarcında yatayım. Hep okadar orası boş durêr. Yısınayım birazıcık orada.

– Dä-du, bak islää, zerä o erini da kaybedecän!
– korkutmuş babu däduyu.

Ama hayırsız dädu, bilärmiş, ani babu ona bişey yapamaycek da, sansın, hiç işitmäüzmiş. Hep ikidä-birdä sorarmış:

– Ba-bu, patın kenarına geçeyim mi? Ba-bu, kayılsın mı? Yapma sän ölä, ba babu! Brak geçeyim, ba. Dedin geçeyim mi? Saa ol, babu. Geçerim...

Babu susarmış. Bişey demäüzmiş, ama dädu te o sarfoşlar gibi, kendi kendisinä lafedärmiş, sade babuyu zettleyärmiş. Hem bu takım homurdanmış, zettlemiş babuyu, raata brakmamış, taa babuyu bıktırınca da babu demeyincä:

– Geç, hayırsız, ama yatasın sade patın kenarcında...

Dädu patın kenarında yısınêr, rubalarını kurudêr. Sora gecenin bir vakidında hiç babuya sormadaan, kaplamış bütün pat üstünü. Bitki – bitkiyâ sobanın ardında yayılmış, nicä kendi evindä.

Nicä da başka ihtyarlar, babu uyanmış, açan taa alacakarannıkmiş da istemiş, kalkıp, bakmaa içer işlerini. Sobanın üstündän inärkenä, ne kalmış bassın, çiiinesin däduyu soba boyunda.

– Pıı, dädu, sän ne aarêrsın soba boyunda, kart conga?! Kimä sän sordun da taa sobanın ardına geçmişin, kart köpek? Kurtlar isin başını taa ii! Neçin lafinda durmêrsın?

– Nesoy sana soraceydım, açan sän pek tatlı uyuyardın da istämedim seni uyandırmaa, – demiş dädu, gerineräk soba boyunda, nicä kotoy güneşä karşı.

– Ee dedim bän da soba boyunda yısınayım biraz. Ne sade sän mi isteersin sıcakta yatmaa? Sendä can da bendä patlacañ mı?

Babu sade sindi annamış, ani diilmiş lääzım bu mındar, tabeetli dädüyu içeri salvermää, ama... vakıdı geeri çevirmeycän...

– Ya çekin bir tarafa, kalın üzlü, da ineyim sobanın üstündän!

– Çekinmeycäm! – babunun inadına yapmış dädu.

– Çekin, zerä üstünä basacam!

– Çekinmeycäm!

– Kalk erindän!

– Kalkmaycam!

– Brak ineyim!

– Brakmaycam!

Sade açan babu başlamış aalamaa-sızlamaa soba üstündä, dädu yapmış er babunun bir ayaana da babu inmiş sobanın üstündän.

İndii gibi, babu tutunmuş içer izmetindän da, işini bitirdiktän sora, alêr kazannarı da gider suya.

Dädu, hızlı unudup babunun hatırlarını, kalkıp ta rezeyi sürer babunun ardına taa. Ondan sora, nicä bütün çorbacı, piner sobanın üstünä da yayılêr babunun döşendä.

Babu döner geeri. İndirer omuzundan suacıyı, hızlanêr kapuyu açmaa, ama açamêêr. Oyanı-buyanı – açamêêr. Kapu rezeli. Pençeredän seseder dädüya:

– Dädu, sän neçin kapuyu rezeledin? Çabuk aç ta gireyim içeri!

Dädu sa yatarmış soba üstündä, nicä pali samannıkta, sansın hiç işitmääzmiş. Babu genä...:

– Dädu, aç kapuyu, zerä prost olacek!

– Açmaycam. Dur dışarda, nicä bän dün durar-
dım yaamur altında! – cevap edärmış dädu sobanın
üstündän.

– Dädu, aç kapuyu! Çıkartma üfkemi! Ev benim,
diil senin.

– Seninsaydı ne?

– Aç kapuyu!

– Açmaycam!

Babunun pek üfkesi çıkmış, dişleri gıcırdaayrılmış,
ama yokmuş napsın.

Oturmuş babu pençerenin altında da aalayarmış. Bir
da näändan sa peydalanmış bir yılan. Babu, gördüynän
onu, pek korkmuş, ama yılan insanca, kâr gagauzça
sormuş babuya:

Ne oldu, babucuk? Neçin aalêêrsın? Kim seni
gücendirdi?

Babu şaşa kalmış bu görülmedik işä, yılan gagauzça
lafetsin, ama yılanı cevap vermiş ölä:

– Nasıl aalamayım, yilancım, açan o hayırsız dädu
benim kendi evimä kabletmeer, girdi içeri da rezeledi
kapuyu...

Aalama, babucuk, bän onu uradacam senin evindän,
– demiş yılan babuya.

Bulup hayadın kapusunun altında bir aralık yılan
kayıverer içyanna. İçerin kapusu açılmış. Dädu bu
vakit yuvarlanarmış babunun döşeendä da sesirgenärmış
taa nelär babu söyleyecek hem isteyärmış onu taa biraz
yalvartmaa. Bir da dädu kulaan yanında işider bir ses:

– S-s-s-s-s, dädu geldim s-s-seninnän lafetmää...

Açan dädu açêr islää gözlerini da görer önündä yı
lanı, çürük armut gibi sobanın üstündän erä düşmüş da
mekleyeräk, zerä ayakları korkudan çatı gibi olmuşlar,

tımakların altından kıvılcın fırlayarmış, dışarı dooru yollanmış, gücülâ kapuyu uurlamış, rezeyi bulmuş...

Dışarı çıktıynan, bir baarış kaldırmış da yarım küü toplanmış bu sesâ. Yılan sarılmış dâdunun boynusuna da, uzadıp dilini ona dooru hem bakarak dooru gözlerinâ sorarmış:

– Ş-ş-şindi, dâdu, naş-ş-şey s-s-s-seninnän yapayım? Ş-ş-şindi s-s-s-seni yokederim, hayırs-s-sis-s-s!

– Babu, kurtar! Yalvarêrim. Sölâ öldürmesin! Yalvarêrim, babu! Bitki kerâ inan beni! Başka bân butakım yapmaycam! Tâ kâr küülülerin önündâ emin ederim.

Bundan sora yılan bakmış babuya, ne deycek. Dooru gözünâ babunun bakarmış, cuvap bekleyârmış.

Babu pek ta inanmaazmış dâduyu, ama açan işitmiş Çökelek küülülerin önündâ onun eminini, bitki kerâ prost etmiş.

Yılan brakılmış, sökülmüş dâdunun güüdesindän da, kaybelecâzaman, demiş:

– Ş-ş-ş-şindi git da yaşa ins-s-sancas-s-ina, s-s-sendän baş-şka aalaş-ş-şmas-s--sinnar.

Da ondan sora taa şindiyädän dâduylan babu yaşêêr-lar birerdâ hem çekiş, kavga, yınatlık arada hiç yok.

Diil sade dâdu, ama başkaları da Çökelek küülülâr taa şindiyädän aklılarında tutêrlâr o yılanın laflarını.

ŞİRET TİLKİ

(Gagauz halk masalı)

Bir vakıtlar varmış, bir vakıtlar yokmuş. Yaşayarmış küüyün birindâ dermenci. Varmış onun delikannı çocu, angısını o evermââ düşünârmış. Yakınnarda yaşayarmış bir pek şiret tilki. Lüzgâr havada çorbacı herkerâ dermeni salverârmış. Dermenin kanatları dönârmış, kayalar

gıcır-gıcır uncaaz üüdärmiş. Bakmaazmış çorbacı papşoy mu getirdilär osa booday mı. Bitirip booday çuvallarını – geçärmiş papşoya, ama para almaazmış insandan. Hak erinä isteyärmiş, ki ona herbir çuval saabisi bir ilik yapsın.

Günün birindä çorbacı gider panayıra Bolgrad tarafına da dermendä oolunu brakêr. O da becerärmiş dermencilii. Dermendä yokkana yabancı bir kimsey, gelir dermenä o şiret tilki. Sırtında bir çuval ekin, angısını aalemin kırlarından, çalıp, toplamış. Onuştan da o istemääzmiş bir kimsey onu görsün. Piner o dermenä da:

– Kolay gelä, delikannı!

– Saa ol, tilki. Ne zorun var? – sormuş çocuk.

– Tä geldim bir çuval un üüdäsin. Ama bana läüzüm sän tezicik bu işi yapasın hem un olsun yımışak – demiş tilki. – Bän sana padişayın gözäl kızını yavklu edärim. Annaştık mı?

Çocuk kayıl olêr. Döker tilkinin papşoyunu sepedä da kolverer kayaları taa sık, ki un yımışak olsun. Gördüynän, ani iş gider, tilki hızlanêr padişaya, adadını tamannasın. Yolda gidärkän düşünärmiş, nasıl aldat-sın padişayı. O bilärmiş, ani kızı kolay aldadacak, zerä çocuk gözäl, levent, kıvrak boylu da o kendi beenecek çocu. Etiştüynän, çekeder tilki metetmäâ dermencinin oolunu: ii ürekliymiş, gözälmiş, akıllıymiş hem pekçenä da zenginmiş. Bekim dä taa zengin bilä. Burada tilkinin kär kulaa cinnamış yalandan, ama düşünmüş:

– Ko ölä olsun. Bölä taa hızlı kayıl olacek, zerä padişaa pek tamahmış.

Padişaa, işidip çocuun zenginlikleri için, birdän kayıl olêr. Çaarêr kızını da söleer, ani buldu ona deyni güväâ.

– Kayılsın mı? – sormuş padişaa kızına.

– Kayılım, bobam, gidecäm ona, – cevap etmiş kızı.
Ee, tilki çok orada oyalanmêêr, döner dermenä.

– Tezicik giin, delikannı! Gidecez padişaaayın serayına seni yavklu etmää.

Ama çocuk yokmuş pek ne giisin dä.

– Yok bişey, – demiş tilki, giı, ne varsaydı. Bän bişey-bişey, düşünüp, aklıma getirdärim, ama sade yanına nacaa al.

Gitmişlär, gitmişlär da etişmişlär bir köprüyâ, seraydan diil pek uzak. Tilki, köprüyâ etiştinyän, demiş:

– Boz bu köprüyü nacaklan da beklä beni burada.

Çamurlan bataklêêr çocuun üstünü da – kaçarak seraya. Dikiler padişaaayın önünä da deer ayıflanarak:

– Of, bela geldi başımıza! Köprülerin hiç bişeyä benzämeerlär... Çürük heptän. Geçärkän köprüdän o gecikli taligaylan, köprü altımızda kırıldı da gücülä kurtulduk, saa kaldık.

– Ee, güvää nicä? Sakatlanmadı mı bişey? – kuşkulu sormuş padişaa – Neçin girmeer içyanna?

– Nasıl girecek, padişaaayım, açan onun üstü-başı çamur. Ne paalı gözäl rubaları bozdu... Of... Olsa ona diişmää bir kat ruba.

Padişaa birdän deyivermiş:

– Brak. Ne öldürersin kendini o rubalar için. İsläa, ani kendinä yok zarar. Ama ruba biz şindicik bulacez.

Bu laflardan sora padişaa izin verer tilkiyâ hızlı güveeyä deyni bir kat ruba getirsinnär.

Rubaları kablettiktän sora, çocuk yıkanêr, paklanêr, giyer o zengin rubaları da giderlär padişaaaya. Oturêr padişaaayın önünä, ama hep o zengin rubalarına bakarmış, zerä yokmuş diil giidii, ama gördüü dä. Tilki tez esap alêr da deer:

– Ee, o bakêr, nekadar bu rubalar taa aşaa onun rubalarından.

Padişaa düşünmeyä varmış: „Brä, ne zengin läazım olsun bu çocuk, açan onun rubaları bunnardan üstün!” Beenmiş padişaa bu işi, ani ölä zengin güveeyä razgel-di. Ama kız taa da pek beenmiş çocu. Tez düünü da yapmaa annaşêrlar.

Da çekeder bir padişaa düünü, ani yok ne sölemää. Tilki karşıda oturarmış gelinnän güvenin yanında. Onu çaprazlamışlar türlü bürüncük peşkırlärlän, baaşlamışlar ona bir eni fistan...

– Padişaa da düün bittiynän, adetä görä, hepsi düüncülär läazımmış güveeyä gitsinnär da bir-iki gün onun evindä şennensinnär.

Çocuk bunu işittiynän, saçları tersinä kalkmışlar. Nereyi, düüncüleri dermenä, götürmeyecek yä.

Tilki, gördüynän, ani güvenin kefi bozuldu, sormuş:

– Ne kahırın var?

Çocuk annatmış, ani sıra gelmiş o da alsın, konuklasın düüncüleri, ama yok näanı onnarı götürmää. Tilki sade gülümsemiş da demiş:

– Sän bak işinä, şennen eni gelinnän. Bän bişey-bişey bulacam. Kurtararım bän seni genä. Ama sade annaşalım, ani bän öldüynän, sän gömecän beni insancasına.

– Yapacam, nicä deyecän, – emin etmiş çocuk.

Hepsi, pinip faytonnara, yollanêr güveeyä dooru. Taa auldan çıktıcaanan tilki atlêêr faytondan erä da kaçarak yolu tutêr ileri dooru. Gider tilki, nekadar gider, da bir yamaç üstündä görer büük hem gözäl bir seray.

Tilki, hızlı etişip orayı, çorbacıyı korkutsun deyni, çekeder:

– Hızlı kaç buradan, çorbacı, zerä burayı dooruldu bir süru hırsız! Hem soyacaklar, hem öldürecekler! Kaç, hiç oyalanma!

Çorbacı korkudan hiç bilmeer neresini kapsın.

– Kıra kaç, koraylıkların içinä saklan. Hiç başını oradan göstermä, zerä kesirlär parça-parça!

Çorbacı istemiş baarsın çıraklara, yardım etsinnär toplanmaa, yanına bişey almaa...

– Diil läázım! Sän ne? Onnar zorda satarlar seni, göstererler, neredäysin.

Çorbacı annêr, ani tilki dooru fikir verer ona. Susarak, saklıdan, kimseycik görmesin sıyrılêr çorbacı evindän taa uzacık da saklanêr koraylık içinä, nicä onu tilki üüretmiş.

– Tä bölä! – düşünmüş tilki. Şindi läázım üüretmää kalannarı da, ne yapsınnar. Çaarêr bir ihtyar babuyu, ani görmääzmiş pek gözlerindän. İzmetçi koymuş burayı. Ayırmış, koymuş erlerinä başka izmetçileri da.

– Şindicik burada olacek düün. Evlener çorbacının bir oolu, ani başka padişaalıkta yaşayardı. Düüncülär artık yakın burayı. Çorbacı gitti onnarı karşılamaa. Siz da burada karşı edäsiniz düüncüleri, nicä düşer, zerä...

Düzüp burada işi, tilki alatlamış düüncülerä karşı da göstermää yolu.

Karşı eder onnarı taman daalık içindän geçärdän.

– Paalı padişaa! Güveenin evindä hepsi hazır. Bekleerler sizi. Tutun benim ardıma. Tä bu yoldan taa doorudan etişecek.

Etişerler. İzmetçiler, nicä da tilki üüretmiş, karşılamışlar padişaa hem düüncüleri tuz-ekmeklän. Başka izmetçiler yardım edärmışler düüncülerä faytonnardan inmää, kolvererler beygirleri, erleştireler onnarı damnara...

Sofralar artık hazırmışlar, imektän innäarmışlär. Oturêrlar musaafirlär da çekederlär konuşmaa hem şennenmää, nicä padişaaada. Padişaa pek beenmiş, nicä düün gider hem metedärmış tilkiyi.

Üç gün üç gecä iyip-içmişlär, konuşmuşlar, şennenmişlär düüncülär. Sora hepsi evlerinä daalışmışlar. Bu serayda kalêr sade güvää hem gelin. Tilki da kalmış izmetçilerin arasında yaşamaa. Çorbacı ölä da dönmemiş evinä, zerä korkudan o koraylık içindä ölmüş.

Yaşamak serayda gidärmış pek gözäl. Gelinnän güvää pek sevärmışlär biri-birini. Tilki da onnarın yanında yaşayarmış bir kahırsız.

Günün birindä tilki istemiş denemää çocuu da yapınmış ölü.

Görüp bunu hem unudup kendi laflarını, çocuk sevinmiş, ani kurtuldu tilkidän. İzmançilerä vermiş izin alsınnar o tilkinin leşini da sıbitsınnar çukura.

İşidip bölä lafları, tilkinin içi kaynamış. Kalkmış da çeketmiş yapıp – etmää (kötülemää) çocuu:

– Ah, sän hayırsız çocuk! Bölä mi lafını tutêrsın? Aytlan buradan, hiç görmeyim seni başka!

Çocuk tanımış birdän kabaatını da diz çökmüş tilkinin önündä, pek yalvarmış, ki baaşlasın onu.

Tilki acımış çocuu da baaşlamış.

– İslää – demiş tilki. – Yaşa, ama tut aklında, ani verdii lafını herkerä läázım tutasın. Başka türlü – yok adamsın!

TAMAH GARGA

(Gagauz masalı)

Evelki vakıtlarda Bucak taraflarında, küüyün birindä, yaşayarmış bir boz garga. O bozmuş diil soy-

luundan, nekadar kartlıktan. Yakınmış artık üçüz yıla, nicä o Bucak kırlarında leşlän bakınarmış, yaşamaya sevinärmış.

Günün birindä babu süpürer ambarın içini da gübürleri atmış çukur içinä, angıların içinä tenä kırıntısı da bulunarmış.

Bu vakıt boz garga oturarmış salkım aacın tepesindä da görmüş, ani babunun ardına çukurun içinä saçak kuşları başlamış toplanmaa. Boz garga kendi kendinä düşünmüş:

– Boşuna bu saçak kuşları orayı toplanmaz. Bezbelli, var imää bişey... Kanatlarını saurup, garga da, uçup konêr orayı. Gagalaarkan tenä kırıntılarını, garganın bacaana batêr bir çalı. Diil, ani acıtsın, ama koraylara iliştikä, engel edärmış. Garga türlü-bürlü çevirmiş, savaşmış gagasınnan çıkarsın o çalıyı, ama çıkaramamış. Ozaman, uçup, gitmiş dooru o babunun kapunun önünä konmuş:

– Çıkar bacaamdan çalıyı, angısı senin beterinä battı. Sansın yoktu nicä sıbıdasın o gübürleri bir pak erä... Şindi al da çıkar bacaamdan o çalıyı.

Babu, düşünüp biraz, kayıl olmuş:

– Olur, garga, yapayım, açan kabaathıymışım. Tä alacam içerdän iineyi hem gözlüklerimi.

Alêr babu iineyi hem gözlüklerini da çıkarêr garganın parmaandan çalıyı.

Uçacaazaman garga şükür etmiş babuya hem demiş:

– Gaa, saa olsasın, babu! Kurtardın beni beladan, ama çalıyı sıbıtma, kaldır. Bana lâázım olduynan, bän, gelip, alacam.

– Ee, ölä olsun, – demiş babu. – Yaparım bunu da.

Garga, saurdup kanatlarını, uçup, gider. Geçmiş hayli vakit, ama garga hiç görünmääzmiş, peydalanmaazmış. Bir cumertesi, pazara karşı, babu hazırlanêr ekmek yapmaa. Yakêr sobayı, yaklaştırêr fırının aazına elinin tersini, ama görer, ani soba lâázım yakılsın, ekmeklâr çii kalmasınnar deyni. Yakacak ta başka yokmuş. Bakınêr babu oyandı, bakınêr buyandı da ilişer babunun gözünâ garganın çalısı. Alıp ta yakêr o çalıyı. Pişirer ekmekleri. Taman çıkarmış fırından sıcak ekmekleri – garga sansın eşiktâymiş, gelmiş çalıyı istemää:

– Gaa! Ver benim çalımı. O bana lâázım.

– Ee, iş tã bölâ, garga, – çeketmiş annatmaa babu, – Yaktım fırını ekmek pişirmää deyni, ama yakacak etişmedi da bãn yaktım o çalıyı da.

– Gaa! Bişey bilmecirim, babu, çevir geeri benim çalımı!

– Nesoy vereyim, açan bãn onu yaktım?

– Gaa! Çalı yoksaydı – ver ekmää!

Pek tühlanmış (kahıra düşmüş) babu, ani bu boz gargaylan baalandı, ama yok nãpmaa verer gargaya somunu.

Garga onu imemiş, ama götürmüş küüdâ bir adama, angısı bu vakit öküzlârlân aulu sürârmış. Konup kazın üstünâ, somunu gagasından alıp koltuuna, sorêr çorbacıya:

– Gaa! Yakışmaz mı sendâ brakayım te bu somunu avdan geeri gelincâ? Sora bãn onu alacam.

– Olur brakasın. Alacan, nezaman isteyecân.

Adam, bitirdiynân aulu sürmää, oturêr evdekilepinnân ekmek imää. Taman bu vakit onnara mussafirlâr geler. Lâázım olêr taa ekmek. Adamın karısı hiç bilmääzmiş tã, ani ekmään biri garganın da keser onu da.

Taman kalkmışlar sofradan, açan garga, konup kapunun önünä, dikilmiş adama:

– Gaa! Geldim somunumu almaa!

Adam saleder somunu dolaptan alıp vermää, ama bulamêr. Sorêr karısına da annaşîlêr, ani ekmecek kesildi hem indi musaafirlärlän. Çorbacı başlamış annatmaa gargaya, nesoy olmuş iş, ama boz, hayırsız garga hiç seslemää da istemääzmiş.

– Gaa! Bän bişey bilmecerim! Ya somunu, yada öküzü! – baaramış garga.

Dönmüş adam oyanı, dönmüş buyanı, düşünmüş ölä, düşünmüş bölä... Aalaşsın da yok nicä, musaafirlerdän da ayıp. Verer öküzü boz gargaya.

Aldıynan garga öküzü, imemiş onu, ama götürmüş. Genä naşeyse aklındaymış bu boz, kart garganın, ama kimseyä açıklamaazmış. Sade o, boz tamah garga bilärmış, ani tezdä Çorlan Petrinin çocuu evlenecek da alacak küüyün en gözäl kızını.

Garga, küü içinä girdiynän, doorulêr dooru Çorlan Petriyä. Taman da çorbacı bulunmuş kapunun önündä. Garga genä konêr kazım üstünä da:

– Gaa! Çorbacı! Zamansêêrsın! Yok mu nicä sizdä brakayım te bu öküzü avlanmaktan dönüncä?

– Brak, garga. Alacan, nezaman isteyecän, alaf var.

Bu laflardan sora çorbacı aydêr öküzü sırlık auluna. Geçmiş bir hayli vakıt, ama garga peydalanmazmış. Ama evdä başlamışlar artık düünä hazırlanmaa, hayvannarı kesmää. Kesmişlär koyunnarı, koçları, bir dana – ne varmış, ama çorbacı, sayıkladıynan, annêr, ani yaanı etişmeyecek. Şaka diil ya – üzlärlän kişi çarmışlar. Çorbacı düşünmüş ölä, düşünmüş bölä da kesmişlär garganın da öküzünü.

Laanalar, bulgurlar, süüşlər kaynayarmış, daul dumburdaarmış, düdüklär bütün küüyä işidilärmış, düüncülär diil sade aul içindä, ama sokakta da oynayarmışlar. Büük şennikmiş ortalıkta. Düün taman kızışmıştı, açan garga, genä oturup kazım üstünä:

– Gaa! – demiş. – Geldim öküzümü almaa!

Gargaya ölä, gargaya bölä annadêrlar... Garga hiç seslemää dä istämcer. Sert-sert, ani hepsi işitsin, baarêr:

– Verin benim öküzümü! Kim sizä izin verdi aalemin öküzünü kesäsiniz?

Onu türlü-türlü uslandırarmışlar, masalara teklif edärmışlär, ama hep baararmış:

– Bişey bilmecrim! Ya öküzü – yada gelini!

Düüncülär işittiynän, gördüynän butakım kavgayı, başlamışlar daalışmaa. Çorbacı da, gördüynän, ani garga susmêêr hem var nicä gitsin ileri dooru aalaşsın, verer, oolundan ayırıp, gelini gargaya.

Başka kavga kaldırmasın deyni, bitkidä dökerlar boz, tamah gargaya bir-iki filcan şarap hem rakı.

Gelini kablettiynän, garga sevinmeliktän içmiş rakı da, şarap ta. Almış bitkidä gelini, kaldırmış onu aacın tepesinä küüyün ortasında da erleşincä erinä, pupuk gibi sarfoş olmuş. Oturarmış dalda hem bütün küüyä çalarmış kendisi düzän türküsünü:

– *Brä da ahmak bu insannar!*

Hepsi, nicä hayvannar.

Onnarı bän aldattım,

Beş kapeykaya aldım:

Çaltıyı verdim – somunu aldım,

Babuyu hızlı ekmeksiz braktım!

Somunu verdim – öküzü aldım,

Eşek kafaltıyı öküzsüz braktım!

*Öküzü verdim – gelini aldım,
Susak kafalı güveeyi gelinsiz braktım!*

Pek üfkelenmiş güvää, işittiynän, nasıl bir yoluk boz garga onu gülmää alêr. Girer içeri, indirer enserdän tufää, doldurêr bir patron iiri saçmaylan da ateş eder garganın üstünä dooru. O barit dumanı taa daalmamıştı, açan güveenin önünä, nicä yaş partal, düşmüş yoluk hem sarfoş garga. Düşmüş ölä, ani plâslamış kâr şu yoluk garganın canı da birdän fırlamış.

Güvää düündän sora yapmış o gargadan bir korkuluk da aulun ortalına asmış. Taa sindiyädän da gargalar korkêrlar korkuluktan.

Gelini aaçtan indirip, güvää düüncüleri geeri çevirmiş da taa şindiyädän işidiler oradan daulun hem düdüklerin sesleri.

UGLAN HEM YILDIZ GÖZLÜ LÄNKÄ

(Gagauz halk masalı)

Bir vakıtlar varmış, bir vakıtlar yokmuş. Meyvalık küüyündä yaşayarmış bir adam. Varmış onun üç oolu. Nicä da çoyunda, onnarda varmış bir gözäl meyva başçası. Yılın birindä Meyvalıkta olmuş pek büyük bir alma bereketi. Meyvalar pek gözälmişlär da çorbacı sade bekleyärmış, nezaman olaceklar almalar.

Almalar sade başlamıştılar kızarmaa, nicä dadanmış orayı bir kuş. Gelärmış her gecä o meyvalaa da iyärmış en gözäl hem olmuş almaları.

Ozaman toplamış adam oollarını da danışmış onnara ölä:

– Naşey yapacez, çocuklar? Bölä ileri dooru da gidärsä, almasız kalacez. Nası-nicä, ama läözım tutmaa bu hırsız zararçı kuşu.

Oolları da kâr bu fikirä girmiştilär, ki, bekleyip meyvalı, mutlak lâazım tutmaa haydut kuşu.

Hepsicii beklemişlär olsun avşam. İlk avşam meyva başçasını beklemää gitmiş adamın büük oolu, Toşi. Pek istemiş Toşi tutsun bu kuşu, ama tutamamış, neçinki kuş gelmiş saba karşı, açan Toşi, yan gelip bir kuru ot tepesinin üstündä, derin uykuya dalmış. Kuş genä gelmiş, niçä da başka avşam, imiş en ii almaları, birazını bozmuş da, uçup-gitmiş.

Ertesi gecä alınmış beklemää almalı adamın ortanca oolu, Petri. Bütün gecä gözünü kıpmamış, beklemiş o çaarılmadık musaafirkeyi, ama sabaaya karşı uyku onu ensemiş da kuş genä gelmiş, en olmuş almaları imiş, çok zarar yapmış da, aydınnaanmaa başladiynan, uçup-gitmiş.

Çorbacı genä çok tühlanmış, oflamış, gördüynän zararı, da ölä demiş oollarına:

– Bän sizä pek umutlanardım, oollarım, – bakmış Toşinin hem Petrinin üstünä, – ama faydasız. Bişey başa çıkaramadımız, sade gözäl lafetmää becerersiniz. Bu gecä gidecäm kendim. Oglanı da yollamaa faydasız, zerä o taa uşak kâr. O sizdän da ileri uyuyacak.

– Uyumayacam, baka, uyumayacam, – demiş Oglan.
– Avşama bän gidecäm beklemää da tutacam o kuşu.

– Sän, sümüklü, baari sussana ba, – demişlär birdän Toşiyän Petri, onun agaları. Biz tutamadık da o tutaceymiş. Brak baari dolayda taukları güldürmä.

Ama Oglan çetin durarmış lafında. Avşam olduynan, makarki bakası pek inanmaazmış, ani o bu yaşta bişey başarsın, ama yollamış onu da. Ko denesin kısmetini da sora laf olmasın. Agaları Oglanı sayarmışlar taa küçük hem ahmacık. Ama halizdän baktıynan, o agalarından da akıllıymış.

Avşam olduynan, Oglan yavaş-yavaş gider meyvalaa. En ilkin alêr da diştirer erindän o kuru ot tepesini bir saklıca erä. Sora gömüler otların içinä da bir tatlı uyku çeker. Uyanêr sade sabaa karşı, doyuynan uykusuna, ama o kuş taa yokmuş. Birerdä hiç bir dä şıptırtı işidilmääzmiş. Kär lüzgär dä bu vakıt taa uyuyarmış. Bir da... havada peydalanmış bir şafk, angısı sivişä-sivişä, yaklaşa-yaklaşa, geler da konêr alma aacının birinä.

– Bu – zararçı kuş, – birdän-birä düşünmüş Oglan.

O Aydın kuş, dala konduu gibi, başlamış gagalamaa almaları. Oglan pek islää görürmiş eşil dalların altından, zerä o kuşun tüüleri, fener gibi, şafk edärmışlär.

Oglan sessizdän, sin-sin yaklaşmış o aaca, angısında oturarmış kuş da, hızlanıp birdän, etiştirmiş tutmaa kuyruundan. Ama Aydın kuş dartmış da... Oglanın elindä kuşun kuyruundan sade bir tüüceezi kalmış. Kendisi, uçup-gitmiş. Sabaa olunca Oglan dönmüş evä o tüücääz elindä.

Sabaalen, hepsicii kalktıynan, bobası sormuş gülümseyeräk:

– Näptın, ba çocuum, tuttun mu o zararçı kuşu?

Oglan da, gülümseyeräk, cuvap etmiş bakasına:

– Tuttum bän onu, baka, ama kuyruu koptu da kaçırdım onu. O kär elimdän fırladı. Tâ sade bir tüücääz elimdä kaldı.

Bu laflardan sora Oglan çıkarmış koynusundan bir tüü, angısı taa da pek aydınnatmış kapunun önünü. Agaları bu vakıt hazırmışlar kardaşçını gülmeyä kaldırmaa, ama, tüüyü gördüynän, aazları kalmış açık da birdän senmişlär.

Sesleyip Oglanın annatmasını baştan başadan, büüklär gelmişlär bir karara: göktä mi, erin dibindä mi,

ama bulmaa o kuşu. Nicä esaplamışlar – ölä da yapmışlar. Üçü da kardaşlar taa o günü pinerlär beygirlerä da yollanêrlar uzak yola.

Gecä-gündüz gitmişlär kardaşlar, çok çayır hem bayır aykırlamışlar da etişmişlär bir çatıraa, neredä onnarın yolları çatallanmış: bir yol gidärmiş uz ileri, birisi – sol tarafa, öbürü da – saa tarafa. Hem durarmış o çatırıkta bir büyük kanara (taş), angısında yazılıymış: "Saa tarafa gidecän – atlıya islää, beygirä bela. Uz gidecän – ikinizi da bela bekleer!" Sol tarafa gidecän – beygirä işlää, atlıya bela.

Çok düşünmeyip, Oglanın agaları doorutmuşlar beygirlerini birisi uz, öbürü da sol tarafa. Aydêêr Oglan beygirini o yoldan, neredä beygiri bela bekleer.

Gitmiş o, nekadar gitmiş, da onun önündä birdän, ansızdan, nicä er içindän, peydalanmış bir yabancı. Oglan etiştiynän onun yanına, yabancı demiş:

– Ey, Oglan, ya in erä! Bän iyecäm senin beygirini.

Çocuun pek canı acıyarmış beygirä, ama yokmuş naşey yapsın. Atlamış Oglan erä da yabancı imiş onun beygirini. *Yabancı imiş, nekadar imiş, doyunmuş da sora sormuş çocaa:*

– Ne zorun seni burayı getirdi? Ne gezersin? Ne aarêêrsın bu taraflarda? Buraları benim ana topraam.

– Bän aarêêrim Aydın kuşunu, – demiş çocuk. – O dadanmış bizim meyvalaa da her gecä orada büyük zarar yapêr.

– İslää, bän sana yardımamayacam, – canı acıyıp, demiş yabancı. – Hadi, pin benim sırtıma da bän seni götürecäm kâr orayı, neredä yaşêêr o Aydın kuş hem gösterecäm haliz onun yuvasını. Ama sän al sade onu. Yuvasına dokunma, zerä alarsaydın yuvasını – bekçilär seni tutaceklar.

Pinmiş Oglan yabaniya atlı da yollanmışlar. Biraz vakıttan sora yabanı götürmüş onu kâr o yuvanın yanına, ama kendisi birdän saklanmış koraylık içinä, neredä laflanmışlar buluşmaa Oglannan. Şindi Oglan genä görmüş o Aydın kuşunu, ama bu sefer gündüz hem yakından. Aydın kuşu yuvasında dinnenärmiş. Aydın kuşu şindi görünmüş ona taa da gözäl, çünkü o gecä Oglan görmüştü taa çok onun şafkını, nekadar onun güzelliini. Oglan, islää baktıynan, görmüş, ani onun yuvası kuştan da gözäl. Unudup, ne ona yabanı sölemiş, Oglan dayanamamış bu güzelliin önündä da kapmış Aydın kuşunu yuvasınnan barabar.

Nicä takazalamıştı yabanı, kâr ölä da olmuş. Oglan taa yapamamış birkaç adım bir tarafa, açan bekçilär onun omuzundan tutmuşlar. Onnar sormuşlar çocaa:

– Neçin sän Aydın kuşunu çaldın?

– Neçin ki dadanmış bizim meyva başçasına da orada her gecä çok zarar yapêr.

– İslää, demişlär bekçilär. – Biz sana verecez Aydın kuşunu ozaman, açan sän getirecän bizä beygiri, angısı otlêêr daayın öbür tarafında, çayırdä. Yapacez ölä: sän bizä verecän o beygiri, biz da sana verecez Aydın kuşunu. Annaştık mı?

– Annaştık, – demiş Oglan, ama hiç aklı ermääzmiş, nicä bu işi yapmaa.

Pek düşünmeyä varmış çocuk, çünkü halizdän da bilmääzmiş, näända bulunêr ne o çayır, ne da beygir için birbişey. Gördüynän çocuu, yabanı dargın-dargın sormuş:

– Bän sana sölämedim mi ya, ani yuvaya dokunmayasın?.. Neçin yapmêêrsın, nicä sana söleerlär? Ee, hadi, pin genä sırtıma. Bän bilerim, neredä o çayır da

götürecäm seni orayı. Ama bak yapasın bu sefer, nicä bän sana söyleyecäm:

– Etiştiynän o beygirin yanına, al sade onu, ama kantırmasını brak erindä. Alarsaydın beygiri kantırmaylan – seni genä tutacaklar. Annadın mı?

Etiştiynän o çayıra, yabanı genä saklanêr bir çukur içinä hem bitkidä taa bir kerä takazalêr:

– İleri dooru git yayan hem tut aklında benim laflarımı. Yapasın, nicä üürettim.

O büük, geniş çayırın içindä otlayarmış sade gözäl, kıvrak hem genç bir beygir. Oglan yaklaşêr ona. Bölä gözäl beygir Oglan düşündä dä taa yokmuş gördüü. Ama kantırması – beygirdän da gözälmiş. Çocuk, gördüynän bu gözellii, diil yabanının laflarını, ama kendi adını da unutmuş. Da genä almış beygiri kantırmasınan barabar. Taa etiştirämeer Oglan yoluna doorulmaa, nicä genä onun üstünä abanmışlar batal-batal, kaavi bekçilär. Da genä, nicä da öbür bekçilär, sormuşlar:

– Sän neçin çaldın bu Kara tayı? Nereyi sän onu aydêrsın?

Oglan genä tık-mık da annadêr, ani ona diil läüzım Kara tay. Sölemiş, ani ona läüzım Aydın kuş, angısı dadanmış onnarın meyvalına da yaparmış çok zarar orada. Annatmış çocuk, nicä o bulmuş Aydın kuşunu, ama onun için istemişlär te bu Kara tayı ödek erinä.

– Bunu var nicä yapalım, – demişlär bekçilär, – ama ilkin gıdecän Çiçek padişaalına. Orada yaşêr altın üzlü, Yıldız gözlü Länka. Açan getirecän o kızı bizä, biz sana verecez Kara tayı. Annaştık mı?

– Annaştık, – genä demiş Oglan.

Genä Oglan kara buluttan da kara olmuş, düşünmeyä varmış. Bu diil şaka ya... Bunca vakıt kaybetmiş, bunca

zeet çekmiş... da hepsi boşuna. Hem da, nicä şindi o bulacek Çiçek padişaalını hem o altın üzlü, Yıldız gözlü Länkayı. Neredä sanki o Çiçek padişaalı? Angı taraflarda sanki o bulunêr? Nasıl sanki o Yıldız gözlü Länkayı bulmaa? Çok soruşlar fiyıldeşmiş Oglanın kafasında.

Döner Oglan o çukura, neredä brakmıştı yabanıyı da annatmış ona kendi eni kahrını.

- Ee, bän sana demediym mi, ani alasın sade beygiri? - genä yabanı dargın sormuş çocaa. Neçin ölä annamazsın? Şindi naşey yapayım seninnän? Bela aldım başıma... Hadi, pin genä sırtıma atlı... Taa bir kerä kurtaracam seni beladan, götürecäm seni orayı, neredä yaşêêr o Yıldız gözlü Länka.

Çok vakit gitmişlär yabanıylan Oglan. O erlerä etişerlär gecä vakıdı. Durgunmuşlar o küüyün yanında, neredä yaşayarmış Yıldız gözlü Länka. Biraz vakıttan sora yabanı demiş Oglana:

- Bu sefer sän kalacan burada, bän da gidecäm küü içinä, getirecäm burayı Yıldız gözlü Länkayı. Zerä sän gidärsän, mutlak genä tutulacan.

Yabanı hızlı-hızlı gitmiş küü içinä da pek kolay bulmuş Yıldız gözlü Länkanın evini. O evin pençereleri, başkalarına baktıynan, taa aydınıkmişlar.

Yıldız gözlü Länkanın varmış tabeeti, her avşam çıkıp, gezinmää başça içindä. Yabanı bunu bilärmış da onuştan, etiştıynän o evin yanına, gitmiş dooru başçaya da beklemiş, nezaman çıkacak. Länka dışarı çıktıynan, yabanı kapmış onu da, sırtına pindirip, götürer onu Oglana. Yabanı sormuş kıza, etiştıynän Oglanın yanına:

- Ya bak te bu çocaa da sölä, beenersin mi onu, oşaydı beenmeersin mi?

Bakêr Yıldız gözlü Länka Oglana. Nicä bakmış, ölä da taa ilk bakıştan beenmiş çocuu. Yabanı görmüş kızın gözlerindän, ani pek beenmiş Oglanı, ama taa bir kerä sormuş:

– Beenersin mi?

– Beenerim! Pek beenerim!

– Kayılsın mı ona bir gelin olmaa? – genä sormuş yabanı.

– Pek kayılım, – demiş kız da sarmaşmış Oglanın boynusuna.

Yabanıylan Oglan alêrlar Yıldız gözlü Länkayı da dönerlär o çayıra, neredä brakmıştılar o beygiri otlamaa. Ama yabanı hiç düşünmääzmiş ta vermää bekçilerä bölä gözelin kızı. Oglan da beenmiş Yıldız gözlü Länkayı ölä, ani o düşünmää da korkarmış Länkasız kalmaa.

Yaklaştıynan çayıra, yabanı hem çocuk giderlär ileri, ama Länkayı brakêrlar bir evceedä, deyip, beklesin orada. Taa ayırılâmêêrlar o evceedän, nicä yabanı olêr kız da doorulêrlar bekçilerä, angılarinnan annaşmıştılar, verip kızı, almaa beygiri.

Kızı-yabanıyı Oglan brakmış bekçilerä da almış o gözelin Kara tayı, nicä da annaşmıştılar. Çocuk piner beygirä atlı da doorulêr evceedä, neredä onu bekleyärdi sevgili altın üzlü, Yıldız gözlü Länkası. Buluşmuşlar genä gençlär, yabanıyı beklemişlär. Biraz vakıttan sora yabanı, başı aşırı aktarılıp, genä kızdan yabanıya döner da kaçêr o evceedä.

Biraz dinnenip, toplanêrlar da yollarını doorudêrlar orayı, neredä Aydın kuşunu brakmışlar. Burada, annaşmaya görä, onnar lääzımdılar braksınnar Kara tayı da alsınnar Aydın kuşunu, angısı pek paun kuşuna benzeyärdi, sade bunun tüüleri altın gibi yalabıyardılar.

Yaklaştıynan o erlerä, neredä o Aydın kuşu yaşayardı, yabanı genä aktarılêr da bu sefer beygirä döner. Kara taylan Yıldız gözlü Länkayı Oglan brakêr bir saklı erdä. Oglan, nicä da annaşmışılär, alêr edeendän beygiri-yabanıyı da götürer bekçilerä. Bekçilär hiç bişeydän şüpelenmeyip, durmuşlar laflarında, Kara tayın erinä vermişlär Aydın kuşunu.

Oglan, alıp kucaana Aydın kuşu, doorulêr orayı, neredä brakıydı Kara tayı hem gözäl, sevgili, Yıldız gözlü Länkayı. Etiştıynän orayı, Oglannan Yıldız gözlü Länka, alıp Aydın kuşu, pinerlär Kara taya atlı da doorulêrlar o erä, neredä Oglan (çatırıktan sora) seftä karşılaşmıştı yabanıylan. Böläymiş onnarın annaşmaları yabanıylan. Annaşmışlar orada buluşmaa.

Diştiktän sora, açan Oglan artık uzaktaymış o erdän, yabanı-beygir genä yabanıya dönmüş. Gençlär artık çatıraa etişärmışlär, açan yabanı da onnarı geeridän etişer.

Gün durarmış kauşmaa. Yabanı geçirmiş gençleri çatıraadan da, ayırılacaazaman Oglana hem Yıldız gözlü Länkaya ölä demiş:

– İleri dooru gideceniz yalnız. Ama bän sizä läüzüm olarsaydım zorunuzda, siz beni sade aklınıza getirin da bän birdän sizä yardıma gelecäm, çünkü pek beendim ikinizi da.

Söleyip bu lafları, yabanı kaybelmiş onnarın önündän, sansın er içinä girmiş.

Giderlär Oglan hem Yıldız gözlü Länka atlı Aydın kuş ellerindä. Giderlär, nekadar giderlär, da geeridän etişerlär Toşıylän Petriyi, angıları boş ellän geeri dönärmışlär. Agaları, açan görerlär Oglanı butakım gözäl beygirdä atlı, bölä gözäl kızlan kucaanda, angı

sına baktıynan, gözlerin kamaşarmış, hem bu Aydın kuşunnan koltuklarında, bir sestä demişlär:

– Ya bak bizim bu ahmaa nesoy kismet düşmüş!

Agalarının, ikisinin da birdän kıskançlıktan hem hasetliktän fikirleri bulanmış, üreklerinä fenalık girmiş da ikisi da esaplamışlar onu öldürmää.

Karannık olduynan, hepsicii kalmışlar gecelemää kırın uasında. Oglan uyuduynan, agaları, çok düşünmeyip, öldürerlär onu. Ondan sora haydutça alêrlar Kara tayı, zorlan oturdêrlar beygirä Yıldız gözlü Länkayı, alêrlar Aydın kuşu da dönerlär evä, sıklık çalarak. Açan Yıldız gözlü Länka biraz kendisinä gelmiş, gelir onun aklısına yabanı: "Eh, yabanı dostum, neredäysin sän?"

Yabanıyı aklısına getirdiynän, o birdän peydalanmış yanında. Yıldız gözlü Länka annatmış, nelär orada oldu hem nicä agaları öldürdülär Oglanı...

Yabanı birdän varmış nicä paralasın, yok etsin kardaşları, ama lääzımmış kurtarmaa Oglanı. Soruşturunp, annayıp, neredä olmuş bu iş, yabanı kaçarak gider orayı. Oglanın yanında artık dönüşärmış bir kara garga, angısı hazırlanarmış ölü Oglanın gözlerini çıkarmaa. Ama garga bu vakıt işitmiş kendi yavrusunun baarışını. Açan bakmış – gargacını yabanının elindä görmüş.

– Pek yalvarêım sana, yabanı, brak benim yavru-cuumu, – demiş garga.

– Bän salverecâm senin yavrunu, ama nekadar taa tez bul da getir bana iki damna su: bir damna – diri su, bir damna da – ölü su, – demiş yabanı.

Garga, saurdup kanatlarını, uçup-gitmiş da az vakttan sora geeri dönmüş. Nicä da sımarlamış yabanı, getirmiş bir damna diri su, bir damna da ölü su.

Alıp bu su damnalarını, yabanı kolvermiş garganın

yavrusunu da çeketmiş uumaa ölü Oglanın güüdesini, ellerini, ayaklarını... Uumuş çok vakit, Oglan başlayınca kendisinä gelmää, gözlerini açmaa. Sora kalkmış da başlamış iki tarafa bakınmaa.

– Neredä senin o Kara tayın, gelinin, Yıldız gözlü Länkan hem Aydın kuşun? – sormuş yabancı, bişey annamayan Oglana.

– Bilmeçerim neredä, – demiş Oglan, – bän pek derin uyuklamışım...

– Eh, sade adın senin pelivan, – demiş ona yabancı. – Uyuyaceydın sän taa çürüyüncä, eer olmayaydı Länka, angısı beni yardıma çaardı, hem da te o garga, angısı getirdi diri hem ölü sulardan birär damna. Soslä beni şindi... Etiş taa tez agalarımı. Nekadar taa tez etiş, zerä sabaa pazar da senin büük agan, Toşi, isteyecek stevonoz olmaa Yıldız gözlü Länkaylan... Ee, afet, naşey bän lafederim?.. Nasıl sän var nicä etişäsin onnarı beygirsiz?.. Hızlı pin ath bana da bän seni götürecäm küüyün kenarınadan.

Etiştinyän küüyün kenarına, yabancı durmuş da demiş Oglana ölä:

– İleri dooru gidecän yalnız. Kal saalicaklan, Oglan! Olasın kısmetli!

Oglan dönmüş evä taman o vakıt, açan büük agası Yıldız gözlü Länkaylan taliga üstündä çıkarmışlar auldan. Onnar gidärmişlär kliseyä stevonoz olmaa.

Länka, gördüyän Oglanı, pek sevinmiş da demiş:

– Tä benim yavklum! – da göstermiş Oglanı. – Ama agaları onu öldürdülär, beni da aldılar zorlan.

Yıldız gözlü Länka, yaşları gözlerindä, aalayarmış sevinmeliktän, ani genä görer önündä sevgili Oglanı.

Bobaları, işittinyän Länkanın laflarını, durgudêr taligayı, çirkin bakêr büük ooluna da indirer onu erä.

Agaları, duyduyan, gördüynän, ani tutuldular, diz çökerlär bobalarının önündä da başlêrlar yalvarmaa:

– Prost et bizi, bobacımız. Prost et bizi, Oglan. Yanıldık...

İi ürekli Oglan prost eder agalarını. Kan su olmaazmış. Piner Oglan taligaya, oturêr sevgili Yıldız gözlü Länkanın yanına da, gidip kliseyâ, stevonoz olêrlar. Dönerlär gençlär klisedän, ikramnêrlar düüncüleri, oynêrlar, şennenerlär da başlêrlar yaşamaa, nicä iki guguşçuk. Görennär, işidennär kär şaşa kalarmışlar onnarın kismetlerinä. Bän bilerim, ani onun ooları şindi da yaşêrlar Bucakta, en ii çoban onnar sayılêrlar. Gagauzlar onnarın bobaları için çok türkülär kurmuşlar, angılarını şindi da çalêrlar.

O Aydın kuşunun piliclerini da var nicä görmää Bucak taraflarında gecä vakıdı. Aydın kuşu ilerdän bobalarına, şindi da oolarında izmet eder. Göktä Saman Yolunda yıldızların erinä Aydın kuşun piliçleri bulunêr da çobannara gecä evä dooru yolu gösterer. Onuştan Saman Yolun altında herkerä var nicä çoban sürülerini görmää hem traka sesi işitmää.

PİRKU

Bir vakıtlar varmış, bir vakıtlar yokmuş. Yaşayarmış küüyün birindä bir dâduylan bir babu. Yokmuş onnarın uşakları da artık ihtyarlıkta almışlar aaretlik bir uşak. Adıymış onun Pirku. Hem varmış dâdunun mal tarafından bir çift öküzü, Çakallan Bräzu. Onnarı dâdu koşarmış taligaya da, pulaa da.

Sade görsün Pirku eki da duysun, ani dâdu hazırlanêr öküzleri koşmaa, Pirku sansın onun yanındaymış,

çalışarmış yardım etmää: ba boyndruu doorudarmış, ba zevleyi dädunun elinä verärmış. Başka da yardım Pirkudan yokmuş, zerä o pek küçücükmüş. Ölä küçükmüş, ani aucun içindä varmış nicä kadınca oynasın.

Günün birindä babu deer dädüyä:

– Sän bilersin mi, Todur, ani unnukta un bitti da dün ekmekleri yapmaa deini bitki unu harcadım?

– Näändan bileyim, açan içerdä sän çorbacıyka. Bittiseydi, sabaa erkendän koşup öküzleri, gidip maşınaya, üüdecäm.

Hazırlêêr dädu çuvalları, koyêr torbaya bir parça ekmek, bir dilim piinir da düşüner ertesi günü taa erkencedän yola yollanmaa, avşamadan geeri da dönmaa.

Pirku, işidip däduyulan babunun laflarını hem görüp dädunun hazırlanmasını, çekeder yalvarmaa, ki onu da dädu maşınaya alsın. Ama dädu kayıllık göstermä-üzmiş.

– Sän küçüksün taa, uşaaam. Orada çok insan da var nicä kaybeläsin. Sora babuyulan bana büük kahır olacek. Nabacan orada? Taa islää kal evdä.

Pirku sesleyärmış dädsuyu, ama neetindän atılma-azmış.

– Al beni da, dädu. Bän öküzleri bakacam. Sän unnarı üüdärkän bän onnarı otladacam, – yalvararmış Pirku.

– Pek korkêrim kaybetmää seni, uşaaam.

Gider ozaman Pirku babuya da yalvarêr o da yardım etsin, ani dädu onu da alsın maşınaya.

İkisi da yalvara, yalvara, çevirmişlär däduyu.

Ertesi günü taa gun duumamıştı, açan dädu uyan-dırmış Pirkuyu.

– Pirku, koş, uşaaam, öküzleri. Bän da çuvalları taligaya taşıyacam.

Ükleder dādu boodayı taligaya. Pirku koşêr öküzleri da, auldan çıkacazaman, yapıp stavrozlarını, yollanêrlar maşınaya.

– Ça-hoys! Ça-hoys! – şen baararmış Pirku öküzlerä yolca.

May üülenmiş, açan dādu hem Pirku etişerlär maşınaya. Dādu, taligadan çuvalları indirip, demiş Pirkuya:

– Görersin mi te o başçayı?

– Görerim, bobam, – cuvap etmiş Pirku.

– Berekedî insannar oradan toplamışlar artık. Salver öküzleri da ayda onnarı laanalık erinä. Unu üütüktän sora bän seni orada bulacam. Annadın mı?

– Annadım, bobam. Ölä da yapacam, – demiş Pirku.

Aydêr Pirku öküzleri o laanalık erinä, neredä varmış pek çok laana yapraa. Hem onnar ölä büükmüşlär, ani onnarın altında varmış nicä adam saklansın.

Çok vakit mı otlatmış Pirku öküzleri, az vakit mı, ama ansızdan çeketmiş bir büük yaamur. Pirku bakınêr orayı, bakınêr burayı – yok näanı saklansın da girer bir yapraan altına, orada yaamur geçincä istemiş beklemää.

Yaamur ne yaamur, ama öküzlär acıkmişlar da otlayarmışlar. Har-harp, harp-harp, – alvița gibi iyärmışlär tatlı o laana yapraklarını. Bräzu hiç duymamış ta, açan çiinämedään Pirkuyu laana yapraannan barabar yutmuş .

Biraz vakittan sora gelir dādunun da sırası. Üüder unnarı da, taligaya üklettiktän sora, gider başçaya almaa Pirkuyu hem öküzleri. Yaamur artık durgunmuştu.

Gider dādu başçaya da görer, nicä öküzlär gözäl hem

tatlı iyerlär o laana yapraklarını, ama Pirku hiç birerdä görünmääzmiş. Dädu ilktän sanmış, ani o nereyisä saklandı yaamurdan. Çekeder çaarma Pirkuyu:

– Pir-ku-u-u! Pir-ku-u-u! Çık uşaa! Unnar hazır. Lääzım gitmää. Ama kimseycik sesetmeer. Ozaman dädu düşünmüş, ani, bekim, yaamurdan o maşınaya kaçtı. Soruştırêr hepsinä adamnara, kim bulunmuş orada, ama kimseycik Pirkucuu görmemiş.

– Ama dädu umudu kesmääzmiş. O düşünmüş, ani, bekim, yaamurdan korktu da evä kaçtı. Koşêr dädu kendisi öküzleri, piner taligaya da bütün yol aydamış öküzleri, nekadar aydayabilärsä:

– Ça-hoys! Ça-hoys! – arada-satta baararmış dädu.

Etişer dädu evä. Däduunun ilk lafı buymuş:

– Gelmedi mi Pirku evä?

Babu naşeysa istemiş sormaa mı, osa söylemää mi, ama ölä da aazı açık kalmış. Annamış dädu, ani Pirku evdä da yok, ani geldi onnarın ihtyar başlarına bela. Aalêêr babu, aalêêr dädu, aalêêr senselelär... Pek cannarı acımış, ani kaybeldi zavalı Pirku. Dädu iyärmış kendisini, ani sesledi, babuyu hem uşaa.

– Keşki da seslämeyäydım! Keşki da duraydım lafımda! – düşünärmış dädu.

Butakım geçer birkaç gün. Däduunun hem babunun yaşamarına karannık çökmüş. Dil şaka ya! Kaybelmiş onnarın yardımcıları, onnarın dayakları, onnarın umutları...

Bir gün gider babu sabaalen öküzlerä imää vermää da neredänsä işider bir incecik insan sesi, ama annaşılmaazmış, – neredän. Bakınmış babu iki tarafa, ama ölä da bulamamış, neredän bu ses olsun. Girip içeri, annadêr bunu däduya. Dädu kaçaracak gitmiş öküzlerin

yanına, ama bişecik işitmemiş. Demiş babuya, ani bu ona ölä göründü.

Ertesi sabaa dādu kendisi gitmiş öküzleri dolaşmaa da o da işider bu sesi, ama genä annayamamış, neredän bu ses geler. Üçüncü günü da dādu gitmiş öküzlerä, bekim bişey açıklanacak. Düşüner dādu ölä, düşüner dādu bölä, çok türlü kararmış da bulmuş, ani bu ses çıkêr Bräzunun içindän.

– Olmasın sanki Pirku orada? – düşünärmış dādu.

Öküzä da canı acıyarmış, ama Pirku için düşün-düynän, ani o var nicä olsun öküzün içindä dä läázım kurtarmaa, esaplamış kesmää. Can acısınnan keser dādu Bräzuyu, çevirer barsaklarını ölä, çevirer bölä, ama Pirkuyu bulamêêr. Öküzün güüdesini alêrlar içeri, ama şkembesini barsaklarla sıbidêrlar çukur içinä.

Şindi taa da babuylan dādunun kahırları büümüş: hem Pirkuyu bulamadılar, kurtaramadılar, hem da gözelin öküzü kaybettilär.

Bu vakit, taazä yaanı kokusunu duyup, geler bir aaç yabanı. Çukurun içindä bulup öküzün şkembesini, yutmuş onu bütün, hiç çinämedään. Ama Pirku bu vakit şkembenin içindä bulunarmış. Yudêr yabanı şkembei da, yalanarak, kaçêr oradan taa uzacık, zerä o çukur pek yakınmış evlerä. Varmış nicä köpeklär duysun.

Bir gündän sora yabanı genä acıkmiş. Taa daayın kenarından o görmüş, ani karşı yamaçta, tolokada bir sürü koyun otlêêr da neetlener, saklıdan sokulup, baarı biriciini kapıp imää. Çoban bu vakit güneşä karşı yan gelmiş da uyuyarmış. Köpeklär da gecedän sora uyuklayarmışlar çobanın yanında.

Yabanı sin-sin yaklaşarmış sürüyä hem düşünärmış:

– Tã şindi bãn taazã koyun yaanicı iyecãm.

Yabanı yaklaşarmış sürüyä hem artık ayırmıştı uzak-
tan bir besli tokluyu da hazırmış onun üstünä abanmaa,
açan Pirku, görüp bu işi, çeketmiş baarmaa, nekadar
baarabilärseydi:

– çobannar! Köpeklär! Hızlı kalkınız, zerä yabanı
isteer koyunu kapmaa!

İşiderlär bu sesi köpeklär, uyanêr çoban, kapêr kırli-
gayı elinä da koolêrlar yabanıyı. Yabanı gücülä derisini
kurtarmış. Yabanı aaçlıktan mizläärmış hem kaçarmış
ileri. Kaça-kaça görer bir sürü inek hem bızaa.

– Tã şindi bãn aaçlımı öldürecãm buzaa yaanicı-
innan. Buzaa eti kâr taa iidir koyundan. – düşünärmış
yabanı.

Ama açan yabanı yaklaşmış buzaayın birinä da ha-
zırmış onu artık kapmaa, Pirku genä çeketmiş baarmaa,
kaldırmaa sırtmaçları. Yabanı genä bişey kapamêêr da
gider ileri dooru aaç, gücülä bacaklarını sürüderäk.

Hep bu takım Pirku yapmış, açan yabanı istemiş
hergelä sürüsündän bir kuliyi kapmaa. Ertesi günü
yabanı neetlenmiş avlanmaa tavşannarın ardına: orada
yok, ne çoban, ne da sırtmaç yada hergeleci. Düşünmüş
yabanı, ani bu takım taa kolay doyunacak. Ama yabanı
tavşannara taman yaklaşarmış, açan Pirku kaldırmış
sesini da çekedärmış baarmaa. Tavşannar sade kulak-
larını dikärmışlär da yabanıya ökçelerini gösterärmışlär.
Yabanı genä bişeysiz kalarmış.

Bu takım gezmiş-kaçmış yabanı artık aftaya yakın.
Sade uzaktan görüp yalanarmış, ama tutmaa bitki-bit-
kiyä hiç hızlanmaazmış ta, zerä Pirku hepsini vakıtları
haberläärmış.

Yabanı ölä acıkmış, ölä kesilmiş kaçmaktan hem

aaçlıktan, ani tezdâ cingilip geberecek. Oturmuş yabani da, nekadar sesi varsa, ulumaa başlamış. Hem ölä çirkin uluyarmış, ani ortalık ötürmiş. Yabanının çirkin ulumasını işider şiret bir tilki.

– Ne uluyêrsın, yabani saadiç? Ne zorun var, dostum? – sormuş tilki.

– Of, sorma, kumița, – deer ona yabani da sıradan annadêr kendi zorunu kendi paıtlerini, kendi kahırını. – Kurtar beni, kumița, bu beladan. Ölüncâ seni unutmaycam, önünü geçmeycâm.

Tilki seslemiş yabanıyı, gülümsemiş kendi-kendinâ da, çok düşünmeyip demiş:

– Sade bir iş var nicâ seni kurtarsın bu beladan.

– Nesoy? – dayanamaklı sormuş yabani.

– Git, saadiç, dereyâ da orada i kum, iç su, i kum, iç su taa şkembân daul gibi şişmeyincâ. Sora çık te o bayırın üstünâ da tukurlan aşaa dooru. Ne varsaydı senin içindâ, aşaa dooru tukurlanarkan, hepsi fırlaycek da ozaman kurtulacan beladan.

– Saa ol, kumița, lafın için, – demiş ona yabani da, hiç vakit kaybetmesin deyni, hızlıca, nekadar taa varsaydı kuvetçii, gider dereyâ.

Yapêr yabani, nicâ onu şiret tilki üüretmiş: iyârmiş kum, içârmiş su, iyârmiş kum, içârmiş su... Bu takım imiş kum hem içmiş su taa şkembesi daul gibi olunca. Gücülâ yabani tırmanmış bayırın üstünâ. Oradan, nicâ tilki onu üüretmiş, salveriler aşaa tukurlanarak. Tukurlanarkan aşaa, işer yabanının şkembesi bir küflü telin ucuna da yırtılêr, nicâ bir soluk topu.

Yabani geberer, ama onun içindân fırlêêr Pirku da. Pirku soyêr yabanının derisini, urêr sırtına da yollanêr, nicâ o düşünmüş, evâ dooru. Gitmiş, nekadar gitmiş,

Pirku da yorulmuş. Oturêr dinnenmäâ, bakınêr, nicä lâázım, da görer, ani yabancı taraflarda bulunêr. Avşam artık yaklaşmış, ama Pirku ölä da bilmääzmiş, angı tarafa yolunu tutsun ileri dooru.

Ozaman Pirku pek kahırlanmış, korku onu almış. Piner Pirku bir kütmeğ üstündä da kahırdan hem korkudan çekeder aalamaa. Bu vakıt diil uzakta, aacın dalında, oturarmış bir aazı kapanmaz saksan. Saksan uçuverer Pirkunun yanına da sık-sık başlêr ona sormaa:

– Neçin aalêêrsın? Ne oldu? Ne zorun var, şoparcık?

Annadêr Pirku hepsini sıradan saksana. Taman raz-gelmiş kuşuna, ani başkalarını da ayaa kaldıracek.

– Kahırlanma, Pirku, – demiş saksan da uçup konmuş aacın tepesinä, ki hepsicii onu görsünnär hem işitsinnär. Çekeder saksan, nekadar baara bilärseydi, kendi saksan dilindä annatmaa dolaylara hem toplamaa yanına kuşları. Birkaç minudun içindä aaçların dalları dolmuş türlü kuşlar: toplanmışlar orayı kartallar da, duvannar da, gargalar da, pupuklar da, kukumävkalı da, sıyırcıklar da... Saksan olmuş kaç kerä artık hepsinä gelennerä annadarmış Pirku için hem sorarmış kimsey mi bilmeer, yoktur gördüü eki da işittii bölä bir çocuk için, neredä o yaşêr. Ama hepsicii kuşlar sade kanatlarını yayarmışlar hem deyärmişlär, ani bilmeerlär bişey Tuku için.

Saksan aacın tepesindä hep sakırdaarmış, aazı kapanmaazmış. Birda gelir orayı, işidip saksanın sesini, bir saçak kuşu. Sorêrlar ona da. Saçak kuşu, gördüynän Pirkuyu, eli-etää gülmüş sevinmeliktän.

– Bilerim bän bu şoparcı. O bizim Pirku! Onnarın evin saçaanda benim yuvam. Pirku herkerä beni uş-

aklarımnan trofaylan doyurêr. Hepsimiz büük kahıra düştüydük, açan işittik çorbacılardan, ani Pirkuy kaybelmiş. Bu vakıt çıkêr kuşların önünä kartal da deer ölä:

– Bän burada hepsindän kaaviyim. Bän da alacam Pirkuyu sırtıma, ama saçak kuşu uçacak benim önümdä –yolu gösterecek. Piner Pirkuy kartalın sırtına, tutunêr çetin tüülerindän da kalkêrlar gökün üzünä: saçak kuşu önnerindä yolu gösterer, kartal da ardına Pirkuyulan sırtında.

Bir vakıttan sora etişerlär evä. Bu vakıt taman babuyulan dädu dönüşärmışlär kapu önündä da görmüşlär, kim getirdi onların Pirkucuunu evä.

Pek sevinmişlär däduylan babu, gördüynän önnerindä saa, diri Pirkuyu. Bu üzerä yapmışlar büük ikram kartala hem saçak kuşuna. Kartala bitkidä vermişlär bir büük boşça yaanı baasış. Saçak kuşuna da ondan sora verärmışlär sade taazä trofacık. Saçak kuşuna yavrucuklarınan izin edärmışlär girmää kâr içeri da, sofranın altından en ii trofaları toplamaa.

Kartal uçup-gitmiş. Saçak kuşun yavrucukları hem Pirkuy büümüşlär. Gelmiş vakıtları da babuyulan dädu ölmüşlär. Pirkunun düününä ölä da etişämemişlär. Averiya bütünnä kalmış Pirkua. Büüdüynän evlenmiş küüyün en gözäl kızına. Kâr beni da, masalcı däduyu, düünä çardı, karşıya oturttu, hatır güttü, bürüncük peşkilärlän çapraz baaladı.

Söleyim, ani pek gözäl düündü! Masalar üklüydü imäklän. Şarap ta vardı çok hem ölä gözäldi, ani gözünü tutardı. Pek gözäl oynnar düüncülär oynadılar: "Saadıca karşı", "Kräta avası", "Kadıncı", "Maaramca", "Horu", "İki tarafa horu" hem çok türlü başka oynnar. Ama işidäydiniz, nesoy gözäl, sesli, üreeni koparan türkülär çalındı!

Şindi da yaşêêr taa Pirku. Koca oolları var! Pek bobalarına benzeerlar onnar! Saa olsunnar hem uzun ömür onnara!

ALTIN BEYGİR

(Gagauz masalı)

Vakitların birindä, kimsey bilmeer neredä, yaşayarmış bir padişaa. İlk karısı onun ölmüş. Sade bir oolu kalmış. Biraz vakıttan sera padişaa evlenmiş. İkinci karının da varmış bir kızı. Bu iki uşak pek beenmiş biri-birini. Ama padişaa karşı durarmış onnarın duygularına. İstemääzmiş onnar evlensinnär. O isteyärmış onun oolu bir aşırı padişaaayın kızına evlensin, çünkü düşünärmış bu takım büültsün, genişletsin padişaalını. Ama Miti, padişaaayın oolu, kız görmeyincä, hiç ekmek ta iyämääzmiş, yaarınkı gününü onsuz görmääzmiş. Nereyi da gitmesä, ne da yapmasa – Marinka onun önündä durarmış, kendi şen üzünnän hem kayıncık gibi levent boyunnan.

Bobasının istedii, neeti tamannanmasın deyni, Miti günün birindä kaçêr evdän. Geçmiş, nekadar geçmiş, vakıt da yanaşmış askercilik etmää bir komşu padişaaaya, angısı bu vakıt taman hazırlayarmış askerini Mitinin bobasına karşı kaldırmaa, çünkü başka türlü annaşamaazmışlar.

Geler gün da Miti, üz başı, gider cenklän bobasına karşı. Ama ortalık dönmüş ölä, ani Miti **esir** düşer. Günün birindä bobası görmüş onu da tanımış.

Çok düşünmeyip, **cellatlara** vermiş izin kafasını kessinnär, kara ceerini hem üzüklü küçük parmacını getirsinär ona. Padişaa oolunun satıcılını prost edämemiş.

Padişahın cellatları pek beenmişlär Mitiyi. Götürdüynän Mitiyi daa içinä, ona açıklamışlar kendi neetlerini. Demişlär ölä:

– Pek canımız acıdı sana. İsteeriz seni saa brakmaa, canını kurtarmaa. Tã ardımıza geldi bir köpek. Onun kara ceerini götürecez padişaya. Duymayacak, ani diil senin. Senin sade küçük parmacını lâázım olacek kesmää. Kayılsın mı?

Kim karez olur kendi canına?! Elbetki Miti kayıl olmuş üzüklü küçük parmacını padişaya baaşlamaa da kendi canını kurtarmaa.

O köpää kesmişlär, ceerini çıkarmışlar. Mitinin sade küçük parmacını kesmişlär da, ayrılacaazaman, bölä bir fikir vermişlär:

– Tee o yolcaazdan git, daayın kenarına çıkınca. Orada sän bir bordey görecän. O bordeydä bir kör dädu yaşêr. Onun keçileri var. Gidecän ona, yalvaracan da o seni keçici kabledecek. Sän onun keçilerini otladacan taa ortalık dönmeyincä. Ortalık döndüynän, evä gelecän.

Miti gider o yolcaazdan bir gün, gider taa bir da, bitki-bitkiyä, etişer daayın kenarına. Orada çocuk görer bir bordey da dooru onun içinä girer. Birkaç gün çocuk hiç bildirmemiş kendisini, ama dädu duyarmış, ani içerdä birkimsey var, çünkü o başlamış doyunmamaa, çünkü onun keçileri taman okadar süt verämişlär, nekadarlan dädu ilerdän doyunarmış.

– Kim var burada? – sormuş dädu. – Bän duyêrim, ani kimseydi var burada.

Ama çocuk sesetmääzmiş, susarmış.

– Kim var bordeydä? – dädu taa bir kerä sormuş. – korkmayın, bän bişey yapmayacam.

– Bän, dädu, bän" – sesetmiş Miti bir köşedän.

– Kimsin sən yä?

Annatmış Miti hepsini sıradan, nicä işlär olmuş da yalvarmış ona alsın keçilerini gütmää.

– Bän seni alacam, – demiş çocaa o dev gibi дәdu,
– ama ilkin bän deneyecän senin kuvedini. Üç sopa uracam sana, dayanarsaydın, ozaman alacam.

Dädunun sopası da sopa mı – haliz bir budanmış fidan güüdesıymış.

– Dur, – demiş Miti дәduya, – dinneneyim yaarına kadar.

– Ko ölä olsun, çocuum, – demiş дәdu. – Dinnen sabaayadan.

Miti almış üç çuval, doldurmuş onnarı dışarda top-raklan, koymuş bir tarafa da yatmış uyumaa.

Ertesi günü, çinsabaylan дәdu sormuş çocaa:

– Hazırmıydın, uşam?

– Hazırım, дәdu, hazırım! – cuvap etmiş Miti.

Dәdu almış elinä sopasını da demiş:

– Hadi ozaman çekedelim.

Miti bu vakıt almış çuvalın birisini da koymuş dädunun önünä.

– Ur! – demiş Miti дәduya.

Dәdu bütün kuvetlän bir kerä urduynan, çuval pat-lamış. Mitiyә sormuş:

– Saamıydın, çocuum?

– Saayım, дәdu, saayım! Dur, döneyim öbür tarafi ma. Bu vakıt dädunun önünä koyêr ikinci çuvalı. – Ur, дәdu! – genä demiş çocuk.

Açan дәdu urmuş, çuval top gibi bir tarafa fırlamış.

– Saamıydın, çocuum? – genä sormuş дәdu.

– Saayım, дәdu, saayım! – işidilmiş cuvap. – Dur, döneyim öbür yanımı.

Miti koyêr dâdunun önünâ üçüncü çuvalı da demiş:
– Ur, dâdu, ur!

Dâdu açan gerilip ta urmuş üçüncü kerâ, o çuvaldan bir bulut gibi toz kalkmış, makarki toprak **nemmiş**.

– Saamıysın, çocuum? – sormuş yorgun dâdu bitki kerâ.

– Saayım, dâdu, saayım! Sade kemiceklerim neçinsâ acıyêr.

– Bundan sora var nicâ keçileri otladasın. Sade te o karşı **yamaçta** bordeyin yanına gitmeyâsin, zerâ orada var bir Cadı, angısı benim gözlerimi çıkardı.

– İslââ, dâdu, gitmeyecâm.

Miti, çırtmasını alıp, keçileri dooru karşı yamaca aydêr da durgudêr koyunnarını haliz o bordeyin önündâ. Kendisi da pinmiş bordeyin üstünâ da başlamış çırtma çalmaa.

– Kaç buradan, çobancık, zerâ kakum çıkarsaydı, seni bütün yudacak, – demiş Cadının küçük kızkardeşini.

Miti yapınmış, ani hiç işitmeer da ileri dooru çırtmasında çalarmış şen-şen avalar.

– Kaç buradan, çobancık! Zerâ kızkardeşim çıkarıyadı, seni bütün yudacak, – korkutmuş çocuu ortanca kızkardeşi.

Miti genâ **işitmezdân** getirmiş kendisini, hep çırtmasında çalarmış.

Çıkêr Cadı-Babusu, çekeder lafetmââ Mitiylân.

– Gel, çocuum, **bitleyim** başını, görerim kaşımêrsın, – demiş babu, şiret gülümseyeräk.

Yatêr Miti üzükoynu.

– Diil ölä, çocuum, – demiş babu. – Üzünnân yukarı yat.

Miti yatêr ölä, yatêr bölä, sora genä üzükoynu...

– Diil ölä, çocuum. Tâ bölä yat, – göstemiş babu.

Miti bu vakıt tutmuş aacın bir dalını, iiltmiş aşaa. Babunun peliklerini sarmış aacın dalına, da salvermiş onu. Dal, yukarı kalktıkça, babuyu da kaldırmış yukarı. Da, bitki-bitkiyâ, babu asılı kalmış.

– İndir beni erä, çocuum, – başlamış yalvarmaa babu.

– Ver dädunun gözlerini da indirecäm, – cevap etmiş çocuk.

– İndir beni erä, çocuum, – genä yalvarmış Cadı-Babu.

– Ver dadunun gözlerini – indirecäm.

– Gir içeri, – demiş babu. Orada sergendä var üç alma. Al onnarın birisini da kırk parçaya kes. Hergün birär parçacık dädüya ver. Kırkinci günü dädunun gözleri başlayacak görmää. Sade bak yavrucuklarımı ürkütmä, onnar kotlon üstündä yısınêrlar.

Miti, içeri girdiynän, sıklık eder da kurbaalar, yılanar korkudan ateş içinä atlêêrlar. Onnarmış babunun yavrucukları. Çocuk, alıp sergendän bir almayı, gider, brakıp babuyu asılı.

Miti yapêr, nicä babu demiş: hergün verärmış dädüya birär parçacık alma. Dädunun gözleri azarıcık-azarıcık başlamışlar açılmaa.

Günnär geçmiş da o almadan kalmış sade bir parçacık. Dädu yatêr üülennän uyumaa. Miti, baksa-denesä – dädunun saçlarında bir anatar baalı. Miti gezärmış herkerä, neredä isteyärmış. Dädu sade bir erä salvermä-äzmış: bordeyin dibindä varmış bir kilim, angısına dädu çocuu hiç **sokultmaazmış**. Brakmaazmış onu ne indirmää, ne silkmää.

Miti usulcuunnan çözer anatarı, kaldırêr kilimi da görer onun ardında bir kapu. Açtıynan o kapuyu, girer bir içeri. Ondan – ikinciya. İkincidän – üçüncüyä... Aça-aça kapuları, etişer sekizinci odaya. Orada bulêr bir ayna, bir tarak hem bir su testisi. Açtıynan dokuzuncu kapuyu, görer orada bir altın beygir.

– Ne lääzım sana, kardaşım? – sormuş beygir.

– Sän bana lääzımsın! – demiş Miti.

– Eer lääzımsaydım bän, al beni, ama döşä herbir eşiin üstünä pala: biz geçärkän, dädu duymasın. Hem çıkacaazaman, al öbür odadan o aynayı, taraa hem testiye, zerä dädu total eşäännän bizi var nicä etişin da.

Miti döşetmiş eşiklerä palaları, ama bitkinci eşiin bir parçasına etişmemiş. Çocuk, alıp aynayı, taraa hem testiye, piner altın beygirä da yollanêrlar ileri.

O sekiz odayı geçêrlêr sessiz, kimseycik onnarı hiç işitmemiş. Bitki odaya etiştıynän, eşiklerdän çıkarkan, nereye etismemişti pala, beyginin nalları toklamışlar orada, dädu uyanmış, pinmiş total eşeenä da – hu Mitinin ardına toparlanmış.

Tä, tä etişecek! Tä, tä etişecek! Beygir ozaman demiş:

– Çorbacım, at taraa!

Attıynan taraa, olêr ardlarında bir büük bayır. Dädu ne yapêr, ne eder, ama aykırılêêr o bayırları da genä – ökçelerinä dayanêr. Beygir genä demiş Mitiyâ:

– Çorbacım, at ardına aynayı.

Aynayı attıynan, ardında peydalanmış bir geniş derä. Dädu türlü-türlü savaşmış, ama bu geniş suyu aykırılamaymış. Da baarmış çocaa derä aşırı:

– Dur, çocuum, vereyim sana bir akıl, zerä kaybe-

decän beygiri. Git ta soy çayırda bir leş beygiri da onun derisini bunun üstünä geçir.

Gider çocuk, yapêr, nicä üüretmiş dâdu da bakêr ileri dooru yoluna. Gidä-gidä karşı geler atlılarlan.

– Nereyi gidersiniz, kafadarlar? – sormuş Miti.

– İşittik, filan padişaa kızını everärmış. Kim kırk sajinnik kuyuyu atlayabilecek – kız onun olacak. Sän da mı isteersin gelmää bizimnän?

O kuyu taman senin o soyuk beygirin için, – gül-müşlär Mitinin beygirini.

– Bän da sizinnän! – demiş Miti.

Gidä-gidä etişerlär Mitinin bobasının padişaaluna. Padişaa delikannıları doyurêr, sulêr, brakêr dinnen-sinnär, hazırlansinnar yaarınkı zor yarışa. Ertesi günü padişaa taa bir kerä bildirmiş:

– Kim kırk sajinnik endää atlayabilecek – kızım onun olacak.

Sıralıklan atlamaa çekederlär. Kimseycik atlaya-mêr. Hepsicii endään içinä düşer. Geler sıra Mitiyâ denemää kısmetini. Beygir demiş:

– Çıkar testiği kendin iç üç yudum hem ver bana birkaç yudum su.

Miti çıkarêr testiği torbasından, açêr tıkcacını da içer üç yudum. Sora verer beygirä, yapêr stavrozunu da dartêr kantırmasından. Beygir üç okadar taa uzaa atlamış. Padişaa, gördüynän bunu, taa kırk sajın kazdırêr. Ama Miti, genä tekrarlayıp su içmeyi testidän, piner beygirinä, yapêr stavrozunu da sade dartêr kantırmasından, beygir genä üç okadar taa uzaa atlêr.

Padişaa genä kazdırmış endää taa kırk sajın uzun. Endään uzunnuu olmuş üz irmi sajinnik. Miti genä içer üç yudum büülü sudan, sora verer testidän için beygiri,

yapêr stavrozunu da – ileri! Beygir bu uzunnuu da kolayinnan alêr. Siiredennâr hepsicîi şaş-beş kalmışlar. Padişaa da artık yok nâpsın, verer kızını bu çocaa, ama yollêêr kümesâ yaşasınar.

Miti sokêr beygirini kümesâ, angısını onun beygiri yapmış bir gecedâ. O „kümesin” çok odaları varmış, angıları pek zenginmişlâr hem donaklıymışlar. Varmış orada bir imâk odası da, angısını açtıynan, masada peydalanarmış türlü-târlü delikates imeklâr.

Geçmiş biraz vakit da padişaa istemiş üürenmää, nicâ yaşêêrlar gençlâr. Yollamış büük kızını. Kızı döndüynän, padişaa sormuş, nicâ yaşêêrlar.

– Ne deyim, baka, onnar bizdän taa ii yaşêêrlar.

Padişaa, inanmayıp, üfkedän öldürer kızını. Biraz vakıttan sora yollêêr ikinci kızını. İkinci kızı da hep bu haberi getirer. Padişaa bu kızını da öldürer. Taa biraz vakıttan sora yollêêr en küçük kızını. O da getirêr büük kakularının cuvabını.

Ondan sora padişaa kendisi gitmiş da bakmış hem kendi gözünän görmüş, ani bu ölä. Pek canı acımış, ani kabaatsız kızlarını öldürmüş.

Miti hep o testidän büülü suylan serpmiş kızların üstünâ. Onnar birdän açmışlar gözlerini. Padişaa bu kıs-metli **sonuçtan** sora toplêêr hepsini konuşkaya. Mitinin ikinci anası baksa: güveeyin yok küçük parmacı.

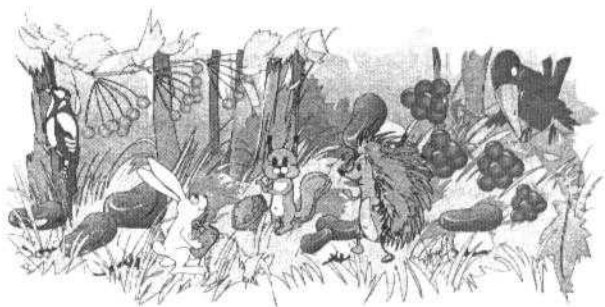
– Git, kızım, da bak sandın dibindâ bulacan bir parmacık üzüklân. Getir onu, bekim da uyar onun parmaana. Kız, gidip, getirer o üzüklü parmacı. Taa yaklaştıramamışlar onu Mitinin elinâ, nicâ parmacık magnitli gibi çekilmiş da bitişmiş (yapışmış) erinâ. Bundan sora oollarını şüpesiz tanyêrlar.

– Yaptın, ne ettin, – demiş padişaa, ama istediini aldın, neetini tamannadın.

Kırk gün, kırk geceyâ düünneri uzamış. Miti padişaalı kabletmiş da çok yıllar onu akıllı kullanmış, neredâ insannar serbest, zengin, hem çok yıllar mutlu yaşamışlar. İştittim, sindi o padişaalaa „Gagauziya” deyärmışlär. Ölä mi osaydı diil mi – bunu kimseycik bilmeer.

II. AVTORLU MASALLAR

ZAYBİR

Bir vakıtlar varmış, bir vakıtlar yokmuş. İrak, uzak erlerdä, dünnein taa dibindä yaşayarmış fena Bir gözlü Cadı.

Evelki vakıtlarda, açan Cadı taa iki gözünnän görürmiş adamın biri düüştä çıkarmış onun bir gözünü. Taman o hazırlanarmış evlenmää. Ama bundan sora onun yavklusu bir gözlüyä gitmemiş. Da ozamandan beeri Bir gözlü Cadı pek üfkeliymiş insana. Kär emin da etmiş, ani insanı hiç raata brakmayacak. Nekadar yaşayacak – okadaar da insana fenalık yapacak.

Yokmuş bu dünnedä ölä er, neredä bilmesinnär Cadının fenalıklarını, neredä yaş dökmesinnär onun beterinä. Türlü girgin, kıyak, kaavi, dev gibi, gençlär verärmişlär laf, bulup, yok etmää o bir gözlü fenalı, ama hepsi kaybelmişlär, birisi da bu işi yapamamış. Bunu da lääzım bilmää, ani pek zormuş onu ensemää, çünkü o pek şiretmiş hem çemrekmiş. Bir kıpımda o varmış nicä insandan dönsün bir sinää, sinektän – beygirä, beygirdän – tavşama, tavşamdan – kartala, kartaldan – yılana,

yılandan – balaa, balıktan – domuza, domuzdan – ... O varmış nicä uçsun, kaçsın, üzsün... Tä neçin onu may yokmuş nicä bulmaa hem, bulduynan da ensemää.

Ama günün birindä Bir gözlü Cadı evindä koyunnarı saayarmış, açan ona yaklaşmış gagauzların arasından pelivanın biri da, seläm verip, demiş:

– Bän yolcuyum. Bulunmaz mı bir parça ekmään, çorbacı?

– Buyur, geç, – demiş Cadı.

Adam beklemiş Cadı işini bitirincä. Sora Bir gözlü Cadı aydamış koyunnarı bayır içindä, bir, maaza gibi, erä. Ondan sora Pelivannan ikisi da girerlär hep orayı. Bir vakittan sora Bir gözlü Cadı tıkamış kapu aazını büyük-büük, aar-aar taşlarlan da teklif etmiş onu içeri. Orası diilmiş içer, bizim annamamıza görä. Ama orası büyük bir laammış, maazanın bir bölümüymüş. Öbür bölümündä bulunarmışlar koyunnar, bu bölümündä da o kendisi yaşayarmış. Yatak, krivat erinä döşeliymiş kuru ot. Yastıkların erinä da Bir gözlü Cadı kullanarmış bir çuval kuru ot.

Oturmuşlar ekmek imää. Bir gözlü Cadıda ekmektän, piinirdän kaarä başka bişey yokmuş. Ama ansızdan bu, dev gibi, Bir gözlü Cadı demiş:

– Bän seni, Pelivan, tanıdım.Sän beni aarêersın, öldürmää isteersin. Ama bu iş olmasın deyni, bän seni iyecäm. Çoktan insan eti imedim. Hiç küşmä – sän kendin bunu istedin, sän kendin bana geldin.

– İyärsän – iyecän, – demiş Pelivan. Bän senin elindäyim. Yok nöpmaa – sän ensedin.

Bundan sora Bir gözlü Cadı taa bir kerä bakmış kapu aazında taşların kaaviliini da dönmüş geeri. Pelivana ölä demiş:

– Hazırlan, Pelivan, ölümünü kabletmää. Yap bitki duanı da bän seni iyecäm.

Pelivan görmüş, ani kurtuluş yok da demiş:

– Neçin ölä alatlêersın? Vakit mı yok? Sän etiştirecän beni imää. Bän yok nääni hem nasıl kaçayım. Taa ii diil mi bän seni bizim gagauz zaybirinnän konuklayım. Senin amelin da taa pek açıklacek, şarapçu içtiynän.

– Dooru da söleersin, – demiş Bir gözlü Cadı. – Bu evimdän benim taa biricii da yoktur kurtulduu. Kär susadım da bu tuzlu piinirdän sora. Ya iç bir yudum zeybirinizdän, göreyim, ani diil zehirli, da ver dadayım sizin o şarabınızdan.

Çıkarmış Pelivan torbasından bir çölmek şarap da bakınarmış, ne içinä dökmää, neylän içmää. Ama Cadı bu vakit almış çölmää onun elindän, açmış onun aazını da, kaldırıp, bir yudum gibi, kurutmuş dibini, unutup sakınmayı.

Ondan sora nesä istemiş sölemää zaybir için, ama dili onu hiç seslemääzmiş. Az vakıttan sora Bir gözlü Cadı, mayız çuvalı gibi, düşmüş o köşedä kuru otların üstünä da yayılmış. Aazını köpürdüp-köpürdüp başlamış hırıldamaa.

Pelivan, gördüynän, ani Bir gözlü Cadı yapınmêêr, ama gerçektän uyuyêr, bulêr bir sivri uçlu pardı da, ne-kadar varsaydı kuvedi, kezleyip, urêr Bir gözlü Cadının o görän, saa gözünä. Cadı acıdan ölä çirkin baararmış, ani o maazanın tavannarından taşlar düşürmüş, bayır sarsalanarmış...

Şindi Kör Cadı kollarını yaymış da köşedän – köşeyä kaçınarmış, Pelivanı aarayarmış, tutmaa istäärmış, ama... Bir vakıttan sora Kör Cadı biraz uslanmış. Pelivan, girip koyunarin arasına, saklanmış, ama sabaayadan

hiç gözünü kıpmamış. Hep düşünürmüş, nasıl yapmaa da, laamdan çıkıp, kurtulmaa bu fenalıktan.

Olmuş sabaa. Kör Cadı açmış kapuyu da başlamış salvermää koyunnarı. Herbirini o yoklayarmış da ondan sora tutup yapaalarından dışarı atarmış. Bu vakit saymaa da unutmaazmış.

Türlü-türlü çalışmış Pelivan, sıyınıp, çıkmaa, ama... Bir kerä ne kalmış Cadı tutsun onun bacaandan da o genä geeri çekinmiş.

Koyunnarı salverdiktän sora, Kör Cadı genä tıkamış kapuyu o aar taşlarlan. O bilürmüş, ani Pelivan kaldı içerdä, çıkamadı. "Hem çıkamayacak ta, – düşünmüş Cadı. – taa benim elimä düşmeyincä".

Geçmiş gün. Gelmiş avşam. Kör Cadı, açıp kapuyu, sayılan koyunnarı içeri salvermiş da genä tıkamış kapu deliini. Pelivan bu gecä da türlü-türlü düşünmüş da bir fikirä girmiş. O annamış, ani sade ölä var nicä kurtulmaa Kör Cadıdan. O sessiz keser en büük koyunu da sabaalen sarinêr o deriylän.

Kör Cadı, genä sayarak, salverürmüş koyunnarı dışarı. Herkezini genä yoklayarmış da, tutup yapaalarından, dışarı atarmış. Pelivan mekleyeräk bu vakıt sokulêr Kör Cadıya, bişey duymamış da, tutup, nicä da başka koyunnarı sırtında yapaalarından, atmış dışarı.

Taa salverämemiş Cadı bu "koyunu", nicä läüzüm, açan duymuş, ne oldu. O bu "koyunun" aarlıından, annamış, ani kaçırdı Pelivanı, ani bu diildi koyun, ama... Pelivan artık dışardaymış hem uzaktaymış bu korkunç erdän. Cadının baari bir goöü olaymâş, etişip onu paralayaceymış, ama... heptän körkenä, hiç bişey görmääzkenä, ne var nicä yapasın? Yok näpmaa. Pelivan ensemiş.

Çok vakıtlar geçti ozamannardan, ama yoktur işitti-
im, ani o K r adı insana başka fenalık yapsın. T , nic 
zaybir yardımnamış Pelivana Bir g zli Cadiyi ensem 
hem d nneyi fenalıktan kurtarmaa.

KUDRIK

Bir vakıtlar varmış, bir vakıtlar yokmuş. Yılın bi-
rind , Bucaan dibind , açan gec  g n duuarmış, kişin
Çiçekler aarmış; açan l zgerler g zli insana t rk 
alarmış, adamın biri dikmiş eni baa. Her soydan var-
mış orada: yalabık ta, zaybir da, biyaz da, ama kenara,
sınır boyuna, koymuş bir otuk, angısının hiç adını
da bilm zmiş. Ona yakın, sınır  st n  da bir armut
fidancu dikmiş.

Yıl razgelmiş yaamurlu, g zli, da baa iind  bir da
Çotuk çıkmamış, ani şaşırsın, tutulmasın. G n-g nd n
eni baa eşerirmiş, dallanarmış, otucaklar yayılarımış,
saabinin  reenu hoşluklan doldurarmış.

B y yirmişler sınırda o Armutlan otuk ta, angısı
ıkmış bir arsız Kudrik, angısı b y yirmiş k r nic 
masalda: diil g nn rl n, ama saatlan.  b rl r b y y nc 
bir karış, bu b y yirmiş bir metra. Da o arsız Kudrik taa
ilk g nnerind n g z koymuştu o batal, levent, geçecek
Armuda. Sabaalen g n taa duuamaazmış nasıl l zlim,
nic  Kudrik artık kendisin  er bulamaazmış: yaprakla-
rını fişirdadarmış, dallarını saurdarmış, g z kıparmış,
ama Armut aşaa, Kudr , hiç bakmaazmış ta. Onun
bakışı bu vakit çok uzaktaymış. O kendi boyuna g r 
fidannarın arasında eş aarayarmış. Boşuna Kudrik eri
yirtarmış, paralanarmış... Armudun hiç aklısına da bil 
gelm zmiş, ani bu er  yayılannarın iind n var nic 

bir kimsey onun beterinä uykusunu kaybetsin, onun üreciini debreştirsın.

Gecelerdä Kudrii çok kerä uyku tutmaazmış da o saatlarlan gözlerini kopardamaazmış Armuttan. Bakar-mış ona taa yaşları eşil gözlerindän çıkmayınca. Hem bakarmış hep umutlan, ani onnarın bakışları ne zamansa karşılaşacak da Armut annayacak, nelär olêr Kudriin iç-indä, Kudriin üreendä. Hem hiç bıkmazmış ta bakmaa, çünkü pek sevârmış bu batal, girgin, levent, gözâl hem kıvırcık saçlı Armudu. Ama Armut hodulluktan mı, ani dolaylarda hepsindän üüsek, hepsindän kaavi – bir da lüzgâr onu iildämemiş aşaa, osa başka sebepä görä mi, ama Kudrää hiç yokmuş bakışını da attı.

Geçmiş birkaç yıl. Büümüşlär Kudriklän Armut. Gençliktän dallarında kannarı kaynarmış. İki da olmuşlar o yaşta, açan herkezi aarêr kendisinä eş. Artık yakınmış o gün, angısını Kudrik kâr düşündä görârmış, açan o, uzanıp, sarılacak Armudun boynusuna da ozaman o hodul Armut kalamayacak suuk onun duygularına.

Ama günün birindä geler baayın saabisı. Geçärkän Armudun yanından, adam kösteklenmiş Kudriin uzadılmış kollarına-dallarına. Adamın üfkesi çıkmış, iki pardı bulmuş, Kudriin yanına erä kakmış, dallarını yukarı kaldırmış, iplän onnarı baalamış.

Adam, bunu yaptıynan, Kudrik heptän kesmiş umudu, ama boşuna... Tamen ozaman, açan Kudrik kalkmış ayakça o pardılara-ereklerä dayanıp, da Armut görmüş Kudriin boyunu-postunu, onun o eşil şafklı gözlerini, onun o incecik güüdesini hem nazlı yapracklarını, onun parmacıklarını-bıyıcaklarını – o ilk bakıştan taa beenmiş hem sevmiş Kudrii.

Kudrik, gördüynän bunu, ani Armut ona baktı hem gülümsedi, köktän taa dalların ucunda bitki yapracaadan titiremiş. Kudrik sevinmeliktän kendisinä er bulamaazmış. Bundan sora ikisi da sade bir iş düşünärmışlär, nasil yapmaa da bireri toplanmaa. Makarki onnar şindi da uzaktaymışlar biri-birindän, ama onanrın gözleri şindi bir uurdaymışlar, dalları, yaprakları da yukardaymışlar. Şindi onnar, dilsizlär gibi, sade bakışlan hem nişannarlan lafedärmışlär. Ama açan esärmış lüzgär – gençlär kär doyamaazmışlar lafetmää.

Kudrää görünmüş, ani Armut sade bir tarafa büüyärmış, onun tarafına dooru. Kendisinin da dalları taa hızlı başlamışlar yukarı büümää, Armudun dallarına karşı. Kudrik hergün ölçünärmış, sayarmış, nekadar taa kaldı Armudun aşaadakı dallarına etişmää kadar.

Ama bir avşam üstü hava sansın şeytannarın elinä kalmıştı: çıkmıştı bir büük lüzgär, angısı Armudun dallarını deli edärmış, baa yapraklarını didärmış. Kudrik gücülä kalmış ayakça o ereklerin arasında, ama daları hep yukarı uzanarmış. Armudun dalları ba erindä dalgalanarmışlar, ba aşaa-yukarı sallanarmışlar, nicä kantarın çanakları.

Tä bu vakıt, açan herbir canı yada eşillik çalışër erä iilmää, saklanmaa – Kudriklän Armut, nekadar varsaydı kuvetleri, biri-birinä uzanarmışlar. Kendileri da annayamamışlar, nicä onnarın parmakları, sansın kerpedennän biri-birinä sıkılmışlar da ölä da kalmışlar onnarın bikti günnerinädän.

Sabaalen Kudrik yatarmış Armudun omuzunda, açan güneş ilk bakışını onnarın üstünä doorutmuş. Esmiş ilk lüzgercik... İkisi da, uyanıp, başlamışlar lafetmää, fişirdadıp yapraklarını, sölemää biri-birinä nazlı hem

gözäl laflar. Kim da hem nezaman da onnara bakmasalar – onnar herkerä birerdäymişlär, sarmaşık durarmışlar. Güzün armutların arasında Kudriin da salkımnarı asılı durarmışlar.

Gelmiş kış. Onnar taa da pek biri–birinä sokulmuşlar, sarmaşmışlar sıkı da sansın uykuya dalmışlar. Çok büyük ayazlar olmuş, ama onnar hiç üşümemişlär, çünkü yısıdarmışlar biri-birlerini kendi soluklarınınan hem can sıcaklınnan. İlkyaz geldiynän, onnar başlamışlar türlü plannar kurmaa, ama... Günün birindä adam gelmiş baayı kesmää. Öbür çotukları kırkıktan sora, kesmiş adam Kudriin da dallarını, angıları ölä da asılı kalmışlar Armutun boyunusunda. Adam çok türlü çalışmış sökmää, kopartmaa o ölü, kuru dalları, ama... faydasız.

Kimsey bilmeer, nedän, ama hep o yılın Armut ta kurumuş bir maanasız, bir sebepsiz. Bekim ölecäzaman Kudrik acıdan pek sıkı parmaklarını da öbürü, soluunu alamayıp, buuldu?.. bekim da Armut annadı, ani onun yaşaması Kudriksiz hiç bişey tutmêêr?.. Bekim da?..

Kimsey bilmeer, nedän. Ama sade bir iş belli açık, ani Kudriklän Armut biri-birlerini pek sevärmişlär.

TEKİR-MAMU

Vakitların birindä, bir küçüräk küüdä, alçarak bir evdä yaşayarmış adamın biri kızınnan. Sokakça ona däärmışlär Mutu İlişka. Kızın da adı Maniymiş. Pek gözälmiş, pek akıllıymış, pek kırnakmış hem pek çalışkanmış o kız. Yaşayarmış Mutu İlişka kızınnan barabar hiç kahır da bilmääzmiş. Ama günün birindä neetlenmiş evlenmää. Hem bulmuş ta kimi almaa – Cadı-babuyu,

küüyün en fena karısını, angısına hepsi ölä da däärmış: Cadı-babu.

Taa ilk gündän azetmemiş Cadı-babu dädunun kızından da ölä demiş:

– İlişka, ne istäärsän yap, ama kızını, Maniyi, başka bu evdä görmeyim.

İlişka görürmiş, annayarmış, ani babunun yok doo-
ruluu, ama susarmış, boşuna "mutu" ona dememişlär. Dilsiz gibi, susarmış. Dädu bişey karşı sölämemiş babuya, arkaalamamış kızını da, kavga olmasın deyni, bir aftanın içindä evermiş Maniyi. Bu iş hiç diilmış zor, çünkü Maniyi isteyän çok varmış. Ama dädu onu evermemiş, kendisi evlenmeyincä, yalnız kalmasın deyni. Ama şimdi... Vermiş kızını Kavak Petriyä, angısı çoktan pek sevürmiş Maniyi.

Geçmiş, nekadar geçtiysä, vakıt da Allaa vermiş onnara bir çocuk, gözäl bir uçacık. Yaşayarmışlar gençlär hem kendi uçacına sevinürmişlär.

Ama haseet, fena Cadı-babu uslanamaazmış. Şindi o artık çok görürmiş Maninin kısmetli yaşamasını. Tamahlık onun içini iyürmiş, uyumaa brakmaazmış.

Bu küüyä yakın bir küçüräk daacaaz varmış. Lääzım olduyınan bir oduncuk, çiçek bişey, insan gidiverürmiş daacaaza. Bir gün, Petri yokkana evdä, lääzım olmuş bir sopa mı, pardı mı da Mani gitmiş daacaaza. Cadı-babu sa Maniyi hep kollayarmış. Orada, kıstırdıynan Maniyi yalnız, büüleyip, çevirmiş onu bir tekir tavşama. Maninin rubalarını giidirer kendi kızına da yollêer onu evä Maninin erinä.

Ölä käämil büülemiş, ölä yapmış, ölä benzetmiş kendi kızını Maniyä, ani kimsey annamamış, bişeycik duymamış. Bu işi bilürmiş sade Maninin kaynası,

kocasının anası, ama Cadı-babu onu korkutmuş da o susarmış. Uşak acıktıkça, aaladıkça, Petrinin mamusu almış uşacı kucaana da hızlıca gidirmiş küüyün kenarında bir çukura. Yaklaştıynan orayı babu baarıp-çaarmış:

*Tekir-mamu, tez buyur,
Kendi uşaanı doyor!*

İşittiynän bu lafları, neredä da bulunmasa Mani – Tekir-mamu, kaçarak gelirmiş çukura, bir kütmään ardında sıbdıverärmış derisini, tezicik uşacını kucaana almış da tatlı sütçääzlän onu doyurarmış. Mani, uşacını doyurarkan, sesleyärmış kaynasını, angısı anadarmış, nelär olêr evdä. Pek sevinärmış Tekir-mamu uşacına, ama gözlerindän hep yaşları damnayarmış, çünkü Cadı-babu pek kısa vakit herbir doyurmaya ona verärmış.

Bittiynän vakıdı, Mani genä giyärmış tekir deriyi da atlayarak kaçarmış kıra otlamaa. Kaynası bu vakit uşaklan evä dönärmış.

Petri yaşayarmış Cadı-babunun kızınnan. Günnär geçärmışlär. Mani, pek özlediynän uşacını, kimär kerä küü içinä da girärmış, taa pençerelerin altına sokularmış, uşacını görmää deyni, ama köpek, onu tanımayıp, bilmeyip olduunu, hızlı duyup, koolaarmış.

Çok mu, az mi vakit geçmiş, ama Petri denemiş, ani mamusu pek sık, uşak aaladıkça, nereyisä gider. O taa annayamaazmış, ne bu, ama başlamış şüpelenmää, ani burada diil pak iş. Ama bu sade şüpäymiş.

Bir gün, uşak aaladıynan, mamusu almış onu kucaana da gitmiş çukura:

*Tekir-mamu, tez buyur,
Kendi uşaanı doyor!*

Petri bakarmış uzaktan, hiç gözlerini kıpırtırmaazmış, hepsini görsün deyni. Bir da, gümelerin içindän atlayarak peydalanmış bir tekir tavşam, angısı hızlı gitmiş kütmään ardına da... Petri görmüş, nicä çıkmış oradan Mani, onun karısı. Şindi o hiç ta bişey annayamaazmış. Annamış o sade ozaman, açan, sessizdän gidip kütmään ardına, görmüş orada o tekir tavşam derisini. Duymuş o işi da hızlı yakmış deriyi.

– Naşeyssä yanêr? Olmasın sanki benim derim?
– korkuylan sormuş Mani.

– Olmalı uşaklar korayları yakêrlar, – demiş kaynası.

Uşaa doyurduktan sora gider Mani giimää derisini, ama bulamêêr onu. Orada sa onu bekleyärmış kocası, Petri, angısınan sarmaşmışlar da gitmişlär evä. Cadıbabuyu kızınnan barabar küü meydanında yakmışlar da onnardan kurtulmuşlar.

NAZARCI BABU

Bir vakıtlar varmış, bir vakıtlar yokmuş. Küüyün birindä, Bucaan dibindä yaşayarmış bir nazarcı babu. Onun kendi adı başka türlüymüş, ama pek siirää tutarmış aklısında onun halizdän adını, çünkü o sapa-saa adamı bir bakışlan varmış nicä hastalandırsın. Ne demää – pek aar bakışı varmış. O bakıştan sora adamın başı başlayarmış acımaa hem olarmış, nicä ahmak.

Nazarcı babunun bakışını diil küüdä, ama dolaylarda da bilärmışlär. Nası söylemää da annayasınız dooru – insanın sade üzdä biri onu sevärmış, kalanı da hiç yokmuş gözü görsün, çünkü çok kahr hem yaş o döktürmüş küülülere o bakışınnan. Hem diilmiş, ani

babu isteyip ta nazarlasın bir uşaa yada başka birini. Onun duumasından taa ölä aar bakışymış. Onuştan da, açan birkimseylän läfedärmış, hiç onun üzünä, gözlerinä bakmaazmış. Onuştan da insan ona bunun için küsmääzmiş, zerä, nicä bakarmış birisinin üzünä – o birdän deli gibi olarmış da doorulmaazmış taa okuyuculara götürmeyincä.

O küüdä yaşayarmış bir zengin adam – Tamah Petri. O diilmiş adetçä tamah, ama tamahın tamahymış. Onnarın soyları öläymış. Bu tamahlık taa dädusundan çekilärmış.

Bir vakıtlar, açan o taraflarda insan aazmış, ama toprak pek çok varmış, herkezinä verärmışlär pay, angısının genişlii üz metraymış, ama uzunnuu – nekadar kaçabilärseydin. Sade üz metraya kaçabilärseydin – payın olacek üzlän üzä. Bir kilometra kaçabilärseydin – payın olacek binnän üzä... Neredä adamın soluu kesiler da durgunêr – orayıdan da ölçerlär.

Gelmiş sıra payını kabletmää Petrinin dädusuna da. Toplamış kuvedini da başlamış kaçmaa. Kaçarmış, kaçarmış, kaçarmış, kaçarmış, artık hiç yokmuş kuvedi, artık soluu etişmäözmiş, artık, daul gibi, şişmiş, içi içinä sıymaazmış... Ama o hep kaçarmış. Geeri baktıkça – ona hep az görünärmış da, açan bitki-bitkiyä düşmüş erä, uzatmış kollarını ileri dooru, ki göstereyin, ani onun payı ellerindä parmakların ucunadan. Ona ölä da vermişlär, bitki istediini yapmışlar, ama ölçücülär etişincä ona, ölçeräk – o artık solumaazmış, ölmüş. Tä, ozamandan onnara hepsi demişlär: tamah. Ölä da kalmış büünkü günädän.

Tamahlıktan Petri dädusunu da geçmiş. Ama varmış Petrinin taa bir çirkin tarafı: o pek haseetmiş, hepsini çok görärmış. Bu haseetlik onun kâr içinä iyärmış. O birbişey

görsün başkasında, ani onda yok – kâr ekmek buvazından geçmääzmiş. O kâr kendi uşaklarının idiklerini da çok görürmüş. Dayma varmış nicä işitmää ondan:

– Karı, koyma onnarın önünä ölä büük ekmeklär! Koyma uşakların çanaklarına büük lökmä!..

Varmış Tamah Petrinin bir delikanni kızı, Varka, angısını o sevärmış, nicä akılsız. Ne demää – gözälmiş, kıvrakmış, yakışıklıymış... Varkaya deyni başka kızlar, onun akrannarı: birisi – "açık aazlıymış", öbürü – "buruk bacaklıymış", üçüncüsü – "mındar kediymiş", dördüncüsü – "malak gözlüymüş", beşincisi – "pireli paliymış", altıncısı – ... Bütün küüdä – sade o isläämiş, sade o gözälmiş, sade onun paası varmış. Kalanı – ... hiç yokmuş ne olsun onnardan.

Ama gecärmış vakıt. Geçärmış yıllar... . Biri-biri ardisora evlenärmışlär o "açık aazlılar", "pireli palilär", "mındar kedilär", "malak gözlülär" ... Sade onu ... "en gözeline", "en iisini", "en..." kimsey istemääzmiş, kimsey ona dünürcüleri yollamaazmış. Makarki bobası, Tamah Petri, adamıştı düündä baaşlamaa sevgili kızına, çiiздän kaarä, üz koyun, beş çift beygir, faytonnarda koşulu, on inek, hem bir, klisä gibi, ev küüyün ortasında.

Ama kimsey istemääzmiş baalamaa kafasını bu fenalıklan, bu insannan, angısı haylazın haylazı, bişey becermeer yapmaa hem angısı başkasını hiç adam saymaa istämeer. Hepsicii çalışarmış kendisini taa uzacık tutmaa ondan. Çünkü hepsi islää bilärmış, ani taa ii başkasında çıraklık etmää, nekadar Tamah Petriyä güvää olmaa.

Da ozaman Tamah Petri, kızınnan annaşıp, insandan saklı, çaarmışlar kendilerinä Nazarcı babuyu, angısı o vakıtlar pek zor yaşayarmış. Artık başka yokmuş nääni uzatmaa, zerä o kızın gözäl üzü, nicä başçada

gölün yapracıkları başlamıştılar senmää, sörpeşmää, buruşuklanmaa, gözleri – tunmaa... Çaarêrlar babuyu da açıktan söleerlär işi, adayıp ona çok para hem baaşışlar. Nazarcı babuya demişlär ölä:

– Lääzım, bir maana bulup, buluşasın Kapsık Tanasın çocuunnan, Sandiylän, da onu nazarlayıp, söyleyäsın, ani kendisinä benim kızımdan taa ii eş bulamaz. Sän bilersin, ne söylemää ileri dooru.

Azetmemiş babu bu iştan, ama yokmuş nâpmaa, kayıl olmuş.

Kıstırêr babu Sandiyi pınarın başında da... yapêr kendi kara işini: nazarleêr. Ondan sora söylemiş, annatmış, okumuz, omuz aşırı tükürmüş üç kerä... da Sandi diişilmiş fikirdän ölä, ani suylan evä etiştinyän, onu hiç yokmuş nicä tanımaa. O ilktän annatmış, ani çoktan düşlerindä Tamah Petrinin kızını görer. Da Bitkidä demiş:

– Sade Varka benim kısmetim. Sade Varkaya bän evlenecäm.

Evdekilär bu haberä, Sandinin laflarına çok gülmüşlär, ama bitki-bitkiyä görmüşlär, ani lääzım bişey-bişey yapmaa. Ona türlü-türlü söyleyärmişlär, annadarmışlar, ani Varka ona yok nicä eş olsun, ani Varka ölä, ani Varka bölä..., ama boşunaymış ona nesä annatmaa, çünkü o gezärmiş kâr nicä sarfoş. O hep tekrarlaarmış:

– Benim Varka! Benim Varkacım...

Şindi taman eri söylemää Kapsık Tanas için da. Bu adam yaşayarmış küüyün kenarında bir kül bordeydä. Onun yokmuş halı aylesinä bir ev yapmaa, çünkü haylazın biriymiş. Şarapçın da sevärmiş pekçenä. Onuştan da onun sarfoş tepesinä tavandan çok kerä kül silkinärmiş. Varmış onun iki oolu. Ama ikisi da, nicä deerlär: aaçtan uzak tukurlanmamışlar. Ooları da bobasının yanısora

dadanmıştılar içkiyâ. İkisi da kardaşlar, koca adamnardı artık, ama kızlar onnara istemääzdilär gitmää. Herkezi ölä düşünärdi: "Taa ii yalnız yaşamaa, nekadar dayma sırtında sarfoşu taşımaa".

Da tä, Kapsık Tanasın Sandisi yollêêr dünürcü Tamah Petrinin kızına. İştitiynän bunu, küülülär şaş-beş olmuşlar. Angı taraftan da almasan – yok nicä gülmemää. İnsan birtürlü bilä annayamaazmış, nasıl var nicä otursunnar bir sofrada sarfoşun, haylazın biri hem Tamah Petri – küüyün en zengin adamı. Birisi altınnarın, ipeklerin içindä sarılı – öbürü da, var nicä demää, donsuz... Ama... Bir pazar günü, adetlerä görä, bir uzun peşkirlän, angısını komuşulardan almışlar) çekerlär kül bordeyin içinä Sandiylän Varkayı.

Ee, hadi brakalım gençleri, baksınar kendi işlerinä. Ama biz bakalım, ne oldu o Nazarcı babuylan, angısı düündän sora gitmiş Tamah Petriyâ adanmış parasını hem baaşışları almaa. Düüncülär artık daalışmıştılar. Artık karannıcak olarmış, açan Nazarcı babu tokatçaa urmuş. Çıkmış Petrinin çiraa, sormuş, ne läüzim. Nazarcı babu söylemiş, ani isteer Petriylän lafetmää. Çırak, gidip, söylemiş saabisinä, angısı kısıdan demiş:

– Salver köpekleri da aç tokatçı. Bendän cuvap bukadar.

Nicä demiş Petri, çırak ölä da yapmış. O da cansızın biriymiş. O, yabancı gibi, köpeklär, abanıp babunun üstünä, saa er brakmamışlar: dalamışlar, üstünü paralamışlar. Gücülä sokaktan geçenin biri onu o Petrinin köpeklerindän kurtarmış.

Çok vakit geçmiş, babu kendisinä gelincä. Petri, nicä da adamıştı kızına, bir büyük ev yaparmış küüyün ortasında. İş artık gidärmış bitkiyâ. Kalmıştı sade örtünün

üstünä keremetleri dizmää. Gözäl bir ev olarmış: uzunnuu – yarım sokak kaplamış, geniş, üüsek...

Bu vakıt babu da neetlenmiş Petriylän ödeşmää, borçlu kalmasın deyni. Tamah Petri bitki izinneri verämiş, açan babu gelmiş o yapının yanına. Ustalar herkezi kendi işini yaparmış. Petri, iş açıklanmasın deyni, babuya bişey deyämemiş, sakınmış. Babu bir kerä sade bakmış Petrinin gözlerinä da demiş:

Pek islää, Petri yaptın, ani küüyün ortasında, uşaklara deyni bu şkolayı kurdun.

Petri bu vakıt sansın diişmiş surattan da, fikirdän da. O sade babunun ardına tekrarlamış:

– Bän çoktan istäärdim küüyün uşaklarına bölä bir baaşış yapmaa.

– Ee, läözım insanı toplamaa da bildirmää sizin bu kararınızı. Ko insan, uşaklar bilsinnär, sevinsinnär buna.

– Dooru söleersin, babu, – demiş hiç diil kendindä Tanah Petri. – Hadi, ozaman ölä da yapalım.

Haberleyip, insanı küüyün meydanına toplamışlar, merkezdän notaları getirmişlär, angıları läözımın baaşış kiyatlarını yapmışlar, imzalamışlar, insana Tamah Petrinin kararını bildirmişlär. Pek sevinmişlär küülülär bu Petrinin baaşışına, bu eni şkolaya.

Ama bununnan iş bitmemiş. Babu buluşêr gençlärlän da. Onnarlan da "ödeşer". Tamah Petri daatmış, baaşlamış averiyasını küülülä: birisinä – bir çift öküz baaşlamış, öbürünä – bir çift beygir, başkalarına – birär-ikişär koyun, taliga, araba, düven, tarla, baa... Daatmış hepsini, bişey brakmamış kendisinä. Hem daatmış diil bol ürekli deyni, ama fikirsizliktän. Nazarcı babu fenalıkları için çelmiş onun fikirini da o gezämiş sokaklarda, nicä

bir ahmak. Verärmış, baaşlayarmış, daadarmış, ama kendisi hiç bilmääzmiş, ne yapêr. Bitki-bitkiyâ, hepsini daattıyunan, kalmış, nicä dilenci.

OKUNMUŞ SU

Bir vakıtlar varmış, bir vakıtlar yokmuş. Evelki vakıtlarda çok türlü büücülär, falcılar, cadılar, tılsımnar varmış. Yaşayarmış küüyün birindä Tumarva taraflarında bir babuylan bir dâdu. Onnarda hepsi varmış. Hepsi gözäl varmış nicä olsun, ama... Aması sora. Şindilik sesläyin.

Gençliindä bu dâduylan babu pek sevärmişlär biribirlerini. Pek. Evlenmişlär. Düün yapmışlar. Bütün küü, dolaylar şaşmışlar gençlerä: ikisi da gözälmiş, levent, çalışkan, uygun, kıvrak... Ama o, sevdayan dolu bakışları – taşı da varmış nicä eritsinnär. Çok yıl onnar yaşamışlar bölä gözäl. Annaşmaklan tatlı dil – tä ne en paalymış onnarın aralarında. Yarım laftan, bir bakıştan annayarmışlar gençlär biri-birlerini. Ama... Tä şindi geldi eri "amayı" da açıklamaa.

Ama... kimsey bilmeer, nezaman hem nedän, nasıl kara kotoy geçti onnarın aralarından da gündän-günä, yıldan-yıla çekiş, kavga bu evdä hiç bitmääzmiş. Sabaalendän avşama kadar, pazardan pazara kadar çekişärmışlär ölä, ani toz kalkarmış. Çekederlär annaşmaa, kabaatlıyı bulmaa – yok. İkisinin da dooruluu var. İkisi da, te o inat keçilär gibi, baararmışlar biri-birinä, taa sesleri tutulunca:

- Sän kabaatlı, kart conga! – baararmış babu.
- Sän kabaatlı, mındar kedi! – baararmış dâdu.
- Diil bän, ama sän! – istäärmış üstü almaa babu.

– Sän, sän! Buruk bacaklı! – aşaa kalmaazmış dädu.
Bukadaradan çekişmäk olur mu. Kendileri da işlerini
bakamaazmışlar, komuşuları da raata brakmaazmışlar.
Däduylan babu aalemin yanında da biri-birinä türlü acı,
fena laflar söyleyärmişlär. Komuşuyka bir gün seslemiş,
seslemiş da, babuyu bir tarafa çaarıp, demiş ölä:

– Küşmä, komuşuyka, ama isteerim sana bir fikir
vermää.

– Nesoy ölä fikir? – dargın sormuş babu.

– Çok kerä görerim hem işiderim da, nicä büün, siz
çekişersiniz däduylan.

– Da sora ne senin işin? – genä dargın sormuş taa
kızgın babu.

– Bu da dooru, ani yok benim işim. Ama gitsänä bir
kerä Kirana babuya.

O var nicä yardımnasın sizä da ileri dooru çekiş-
meyäsiniz.

Babu pek beenmemiş komuşuykanın fikirini, ani
karişer onnarın işinä, ama yan-yan gitmiş. Annatmış
Kirana babuya hepsini sıradan. O, kâr seslämeyip
bitkiyädän, girmiş içeri da bir vakittan sora çıkmış bir
çölmek suyulan. O taa babunun önündä suyun üstündä
okumuş naşeyseydi. Sora almış bir şişecik, dökmüş suyu
içinä da demiş babuya:

– Var nicä hiç kahırlanmayasın. Bu pek kaavi okun-
muş su. İleri dooru, dädu çekettiynän çekişmää yada
mırıldamaa, sän alêrsın aazına bir yudum bu okunmuş
sudan, ama yutmêêrsın – tutêrsın aazında taa dädu us-
lanmayınca. Sora var nicä tüküräsin onu. Tä görecän, ani
bundan sora dädu, ipek gibi, yımışak bir adam olacak.

Babu pek inanmamış, ani dädusu onun doorulsun,
ama... neetlenmiş denemää.

Babu, evä geldiynän, taa eşii aykırılıyamamış, nicä dädu çeketmiş:

– Sän neredä, açık aazlı, şindiyädän gezdin?

Babu duymuş, ani dädu başladı aliflenmää da hızlıca alêr aazına bir yudum o okunmuş sudan. Dädunun hiç aazı kapanmaazmış:

– Taa çoktan sän lääzımdı kotlonu tutuşturasın, bir imäa yapasın. Sän sa gezersin başıboş, haymana sansın ne evin var, ne da kocan...

Babu tutarmış aazında o okunulmuş suyu, susarmış, nicä Kirana babu onu üüretmişti. Dädu görmüş, ani o kendi-kendinä lafeder, babu bişey ona geeri çevirmeer da bir vakıttan sora süünmüş. Babu düşünmüş kendi-kendinä: "Halizdän da bu okunmuş suyun faydası var".

Babu yakmış kotlonda ateşi, istemiş bir imäa yapmaa, ama tencereyi elinä aldıynan, kapaa cangır-cunmgur düşer erä da tukurlanêr taa dädunun yanına. Dädu genä çekeder:

– Nedän o ellerin titirer, kırık elli?...

Babu genä almış aazına bir yudum o okunulmuş sudan. Dädu lafetmiş, lafetmiş kendi-kendinä, mırıldamış, mırıldamış da genä, saman kooru gibi, süünmüş.

Babu genä kendi-kendinä düşünmüş: "Yardımnadı! Yardımnadı!"

Üçüncü kerä da dädu mırıldamaa başlamış neçin sa. Ama babu kuşkuymuş artık. Sade dädu çeketsin – babu hop! aazına bir yudum okunulmuş sudan alarmış da dädu taa etiştirämääzmiş aliflenmää, nicä birdän süünärmış ta. Tä, ne o okunulmuş su!

Bundan sora babuylan dädu yaşamışlar, nicä genç-

liklerindä genä Şen hem kavgasız, nicä yaalan bal. Babu hiç unutmazmıŐ Kirana babunun laflarını da herkerä o okunmuş suyu yanında taşıyarmış.

BÜÜLÜ TAKÄ

Vakıdın birindä, dädu, sopa elindä, kırmızı kuŐak belindä, ačan yazın kaar yaayarmıŐ, kıŐın çiçeklär ačarmıŐ, yıldızlar erä düŐmüŐ, balık denizdä bulmuŐ, pali tauktan duumuŐ; ačan taŐtan su çıkarmıŐ, sular ateŐsiz yanarmıŐ, kümeŐtä kirpi yaŐaarmıŐ, kart köpek sarfoŐ gezärmıŐ, laanalı tekä bekläärmıŐ, yaŐayarmıŐ küüceezdä, alçacık bir evceezdä dädu, babu, oolları hem iki da kızları.

Hepsi büükmüŐlär. Varmış herkezin kendi işi. Sade en küüü, Vasi, çıraklıktan kurtulamaazmıŐ.

O taraflarda yaşayarmış bir dul padişaa. Onun varmış beş kızı. Hem beşi da onnar biri-birindän gözälmiŐlär, biri-birindän uygunmuŐlar, biri-birindän kıvrakmıŐlar hem leventmiŐlär. Her gecä bu genç kızlar gidärmıŐlär evdän, ama kimsey bilmäärmıŐ – nereyi. Her gün bu kızlar yırtarmıŐlar birär çift altın emeni. Her gün padişaa alarmış onnara birär çift eni altın emeni. Makarki padişaa zenginmiş, ama o da bıkmış her gün onnara almaa birär çift eni altın emeni. Bundan kaarä, o nicä boba, istäärmıŐ bilmää, neredä onnar gezerlär, neredä ölä tez bu altın emenileri yırtelar.

Bir büü k yortuda padişaa toplamış dolaylardan kendisinä çok musaafir. Onnarın arasında varmış hertürlüŐü: pek zengin da, ortancalar da, akıllı da, akılsız da. Yan-yan Vasi da gitmiş orayı. Padişaa bu yortuda hepsinä bildirmiş, ani kim çözecek bu daavayı, kim ona cuvap

verecek, neredä gezerlär onun kızları gecä – verecek ona en sevgili küçük kızını hem da yarım padişaalı.

Vasi, çok düşünmeyip, çıkêr padişaaayın önünä da deer:

– Padişaaayım, bän var nicä tapayım bu işi.

– İslää, – demiş padişaa.

Ondan kaarä kimseycik kayıllık göstermemiş, zerä...

Sora Vasi, kendisinä geldiynän, annamış, ani bu işi yapamayacak da boşuna koydu kafasını bıçak altına. Gidärmış yolca ölä küsülü, sansın anası ölmüş.

Gitmiş o, nekadar gitmiş, çıkmış onun önünä bir ihtyar babucuk da sormuş:

– Ne oldu, oolum? Neçin ölä küsülüysün?

– Nasıl küsülü olmayım, babucuk, açan bän kendim kafamı bıçak altına soktum. Eer annayamasaydım, neredä gezerlär padişaaayın kızları gecä, kesecek padişaa benim bu ahmak kafamı.

– Bu pek zor iş, oolum, – demiş babucuk, – ama öldürmä okadaradan kendini. Yardımnaycam bän sana bu daavayı çözmää. Al te bu büülü takeyi da git padişaaaya. Sölä, ani sän hazırsın tutunmaa bu işän. Sade, kızları kollayarkan, läázım giyyäsın bu büülü takeyi. Onu giidiynän, adam da, takä da görünmeer. Sade butakım sän var nicä annayasın, neredä gezerlär o çilbırsız kızlar.

Vasi şükür etmiş babuca da hızlı dönmüş padişaaayın seraylarına. Artık karannık olarmış. Vasiyâ vermişlär er taman kızların odalarına yannaşık, neredä onnar yaşayarmışlar. Yatmış o dösäâ, sansın dinnenmäâ, ama kendisi düşünärmış, nası yapmaa da kızlar saklıdan, sessizdän kaymasınnar içerdän.

Kızlar, açan görmüşlär, ani onnara eni bekçi koydu-
lar, dökmüşlär ona bir filcan şarap, nicä da başkalarına,
da vermişlär buyursun onnarın saalıkları için. Ama şara-
bın içinä, nicä da başka kerä, uyku ilacı koymuşlar.

Vasi almış şarabı, duva etmiş da, hızlı dönüp
arkasını, döker erä, duvar boyuna o şarabı, nicä onu
babucuk üüretmişti. Silmiş dudaklarını, sansın içtiktän
sora, şükür etmiş da genä yatmış. Kızlar akılca, kendi-
kendinä düşünmüşlär: "bu da hazır. Sabaayadan artık
uyanmayacak." Gecä yarısı olduynan, kızlar günmişlär,
donanmışlar da, duvar boyunda sandı bir tarafa çekip,
başlamışlar aşaa inmää. Çocuk ta onnarın ardına. Ba-
samaklardan inärkän, en geeridekisi demiş:

– Kakular, bana göründü, ani kim sa bastı benim
eteemä.

İnärmişlär ileri dooru. Başlamış görünmää gül
başçalar, meyvalıklar... İnä-inä, gidä-gidä, etişmişlär
öbür dünneyä, Cennetä. Çiçeklär, meyvalar orada diil-
miş, nicä bizim başçalarda, ama hepsi altındanmışlar.
Geçärkän güllerin yanından, çocuk uzadêr kolunu da
koparêr bir altın gül. O gülü kopararkan, cangırdamış
ortalık. En küçüü genä demiş, ani onun ardına sansın
birkimsey gidärmiş, ama kakuları onu sade utandırmı-
şlar da bakmışlar yollarına.

Biraz vakıttan sora Vasi, uzanıp, koparmış bir altın
alma. Genä aaçlar çirkin fışkırdamış, ortalık cingırdamış,
o altın almalar, meyvalar biri-birinä urulduynan. Padiş-
aayın en küçük kızı genä demiş:

– Bana kalsa, burada var birkimsey. Bana gelir, ani
birisi sansın kulaama benim soluyêr.

– Hadi, mari, korkak, bak önünä. Sana ölä görü-
ner.

Vasi genä saklamış cebinä almayı da. Başlamış muzikalar işidilmää. Şennik, oynunar artık çeketmiştilär, açan kızlar etişmişlär Cennet seraylarına. Kızları beklärmişlär, çünkü onnarı karşılamışlar gençecik, delikanni çocuklar, ikramnamışlar onnarı şampan şarabınnan, anğısının adıymış "Cennet". Orayı, erinä etiştinyän, Vasi da çıkarmış büülü takesini da karışmış gençlerä. Ona da, döküp, vermişlär bir altın bokal o käämil şampan şarabından. Vasi içmiş, ama bokalı geeri çevirmemiş. Onu da koymuş cebinä. Bir vakıttan sora, giyiyip büülü takesini, dönmüş geeri da yatmış uyumaa. Ne läüzümmüş ona, o artık annamıştı hem kendi gözünnän görmüştü. Sabaa karşı kızlar da dönmüşlär geeri, sandı koymuşlar erinä da onnar da yatmışlar dinnenmää.

Padişaa, uyandıynan, ilkin çocuu kendinä çaartmış da sormuş:

– Ne, annadın mı, üürendin mi, gördün mü, nereyi giderlär gecä benim kızlarım, neredä vakıdı geçirerlär?

– Gördüm, bilirim, paalı padişaaayım, – demiş Vasi.

Vasi hepsini annatmış, nelär görmüş, nelär annamış, ama padişaa onu inanmamış. Çaarmış kızlarını, sormuş, ama onnar kesinniklän inkär edärmişlär çocuun laflarını. Padişaaayın en büük kızı demiş:

– Nasıl o vardı nicä görsün, açan o sabaayadan hırlayarak uyudu, duvarlar sarsardı?! Olmalı o sana kendi düşünü annadêr.

– Bu da mı düş? – üfkeli sormuş Vasi. – Çıkarmış cebindän altın gülü da kaldırmış yukarı.

Kızlar başlamışlar bakınmaa, aazları kilitlenmiş. Vasi başka bir cebindän çıkarêr altın almayı da genä, kaldırıp yukarı, sorêr:

– Bunu da mı bän düşümdä gördüm?

Ondan sora çıkarmış altın bokalı da genä üfkeli sormuş o esapsız kızlara.

– Bunu da mı bän düşümdä gördüm?

Bu argumentlerdän sora kızlar görmüşlär, ani başka yok nääni saklamaa, yalan kurmaa, zerä hepsicii açıklandı, ani deerlär: ellerindän tutuldular.

Padişaa görmüş, ani Vasi arif çocuk, akıllı, gözäl hem yaptı ölä bir iş, angısını yapamadıydı üzlärlän başkaları, angıları tutunduydular annamaa, neredä gezer onun kızları hem neçin ölä hızlı yırtêêrlar o altın emenilerini. Çok düşünmeyip, verer en küçük, en sevgili kızını Vasiyâ. Hem da düündä baaşlamış onnara yarım padişaalı, nicä da adamıştı.

Vasiylän padişaaayın kızı şindi da yaşêêrlar, uşacıklarını büüderlär. Yaşêêrlar, zengin hem kısmetli. Gençlär pek severlär Bucak taraflarından musaafirleri, çünkü Vasi kendisi da Eşil Genger küüyündän Pıtırak rayonundan. Bän çok kerä, yolum düştüynän, vardır uuradım onnara. Pek beendim, nicä yaşêêrlar! Siz da gidin, dostlarım. Onnar sizä da pek sevineceklär.

BİLGİÇ PAVLİ

Evelki vakıtlarda, uzacık yakınnarda, açan insannar uçarmış, gargalar erdä kaçarmış, ineklär gözäl yazarmış, eşeklär türkü çalarmış, kurbaalar kırda kazarmış, keçilär yımırtlayarmış, koyunnar düdük çalarmış, köpeklär sesli ötärmış, horozlar çirkin salarmış, sineklär sütçääz verärmış, tavşamnar balık tutarmış, domuzlar imää yaparmış; açan almalar daada salkım dalında büüyärmış, açan gençecik kavak urmuştu avda beş kabak; açan bir haylaz hıyar

yayılmıştı, kâr boyar, yaşayarmış bir adam. Onun varmış üç oolu, angıları artık büükmüşlär. Herkezin varmış kendi zanaatı. En büük olan – çalgıcıymış. İkincisi – çilingirmiş. En küçüü, Pavli – çobanmış. O küçükkän taa, Allaa onu ölä yaratmış, annayarmış kuşların hem hayvannarın dillerini. Onuştan da, bezbelli, çoban olmuş.

Pavli, açan taa küçükmüş, almış bobası onu kıra. Onnarın tarlaları bir daacaaz boyundaymış, karı manastırına yakın. Üülen olduyunan, bakası salvermiş beygiri daacaazın kenarında otlamaa, kendisi da uşaklan oturmuşlar ekmek imää. Onnara yakın, tarlaya konmuş bir boz garga da başlamış baarmaa. Bakası demiş:

– Neçin bu garga ölä baararsa?

– Garga dedi, ki beygiri koruyaymışık, yabanılar gelärmışlär, – demiş Pavli bakasına.

Bakası uşaan laflarına sade gülümsemiş da dememiş bişey. Bir da gerçektän peydalanêr bir sürü yabanı da, hızlanıp ansızdan beygirin üstünä, paralêrlar onu. Adam hiç etiştirämeer erindän da kalkmaa. Pavlinin bobası şaşa kalmış ozaman, ama ölä da bişey annayamamış.

Bir gün Pavli bakasınnan hem bir sürü insan gidärmışlär Çadıra panayıra. Yolun boyunda bir aacin tepesinä konêr saksan da başlêêr naşey sa kendi dilindä annatmaa. Pavli annamış saksanı da demiş bakasına:

– Ya, baka, biraz geeri kalalım. Taligaylan gitmäâ hep başkaca olur.

Uşaan bobası genä bişey annamamış, ama yapmış uşaan istediini. Kalmışlar geeri.

Bir da, lingır-lingır etişer onnarı bir taliga. Onnarlan uurlaştıynan, aydayıcı baarmış:

– Taa yorulmadınız mı? Pinin taligaya, var ikinizä da er.

Çocuun bobası genä şaşmış, ama bişey annayamamış. Geçip öbürlerin yanından, gitmişlär ileri. Çadıra kaldıynan birkaçüz metra, taliganın üstündä başlamış uçunmaa bir saçak kuşu hem cıvırdamaa. Pavli genä annamış saçak kuşun sölediini da demiş aydayıcıya:

– Durgut taligayı da sık geerideki sol tekerlää, zerä bollanmış.

Taliga saabisi onu sansın hiç işitmemiş ta. Aydamış taligayı ileri dooru. Taman girärmişlär küü içinä, açan geerideki tekerlek fırlamış da başlamışlar sürütmää dingili. Taliga saabisi şaşmış buna da sormuş çocucaa:

– Näändan sän bildin, ani tekerlek çıkacak?

– Bana saçak kuşu söledi, – demiş Pavli.

Ondan sora bobası da annatmış olduklar için: nicä yabancılar beygiri paralamışlar, nicä saksan annatmış onların taligası için, nicä... Şindi çok işlär bobasının aklısına gelmiş, angılarını o ilerdän annayamaazmış.

Pavli büümüş, artık çoban işläärmiş. Bir gün ortaanan koyunnarı saayarmışlar. Saamalin biri demiş öbürünä:

– Tä büün da bu ahmak çoban urarsaydı bişeysiz o kırligasinnan, bän atlayacam onun üstündän hem devirecäm sütlän dolu vedreleri. Ondan sora da kaçacam kıra. Ko benim paayımı ödesin çorbacıma.

Pavli bunu işidip, söylemiş kafadarına, ama öbürü hiç kulak kasmamış. Strungadan geçärkan genä kaptırmış bu koyuna bir kırliga üstündän, urmuş birär tepmä o vedrelerä da ikisini da devirmiş. Ondan sora kaçmış kıra. Okadar da onu görmüşlär. Açıklandıynan bu iş, istääristemäz Pavlinin ortaana sıra gelmiş ödemää o koyun için. Bundan sora Pavlinin ortaa da başlamış inanmaa, ani o annêr kuşların hem hayvannarın dillerini. O baş-

kalarına da çok kerä annatmış olduunu da hepsi ona artık sade Bilgiç Pavli deyrmişlär. Ozamandan beeri onun adı küüdä hem dolaylarda kalmış: Bilgiç Pavli.

Onun bilgiçlii kısa vakıdın içindä yayılmış çok uzak erlerä. Kimä birbişey läüzim olarmış annamaa, gidärmişlär dooru Bilgiç Pavliya. Zerä sade o varmış nicä söksün dolaşık kuş yada hayvan dillerini.

Tä günün birindä onnarın yanında durgunmuş bir fayton İnmiş ondan padişaaın adamı da girmiş aula. Bir vakıttan sora çıkmışlar Pavliylän sokaa, ikisi da pinmişlär faytona.

İş böläymiş. Padişaaın damnarında varmış bir kara tay. O ölä gözälmiş, ölä kıvrakmış, ölä şenmiş, ani onun gibi dünnedä başka yokmuş. O kara tayın kişinemesi da kâr bir gevrek gülüşä benzeyärmış. Bu kara tay padişaaın en büyük hodulluumuş, en büyük zenginniimiş. Başka uzak devletlerdän paalı musaafirlär geldiynän, padişaa en ilkin o, çiçek gibi, kara tayı gösterärmış, ünärmış, çünkü bilärmış, ani bölä mal kimseydä başka yok.

Ama günün birindä, açan padişaa genä çıkarmış göstermää musaafirlerä kara tayı da oolu istemiş ona pinmää, kara tayın gözleri kannan dolmuş, kızarmış, dönüp ardını bir tepmä çakmış, sade çenelerini daatmamış. Musaafirlär da, padişaa da şaş-beş olmuşlar, ama bişey annayamamışlar. Ondan sora kara tay taa birkaç kerä ölä yapmış, ani padişaaın oolu gücülä ölümdän kurtularmış. Da tä şindi padişaa istemiş annamaa, näändan bu karezlik onun ooluna, çünkü o bişeycik söylemäzmiş.

Annadıynan işi, Bilgiç Pavli söylemiş, ani läüzim kendisi işitsin kara tayın aazından da sade ozaman o var nicä solesin, ne sebepä görä kara tay yok gözü görsün

onun oolunu. Bilgiç Pavli nicä demiş, ölä da yapmış. Avşam olduynan, gitmiş dama da yatmış bir ahırın altında, kara taya yakın.

Dışarda, ortalık uslandıynan, beygirlär da, nicä insannar, başlamışlar lafetmää, annatmaa herkez kendi zorlarını, kendi dertlerini. Hepsi bişey-bişey söläärmiş, annadarmış. Sade kara tay durarmış, pufurdaarmış, içi kaynaarmış. Ona yannaşık baalı beygir sormuş:

– Ne oldu, komuşu? Ne ölä üfkeliysin? Bekim bir fena laf söledik bişey?

– Yok, – demiş kara tay. – Sizin kabaatınız yok.

Pavli, açan işitmiş, ani kara taya danıştılar, birdän kulaklarını kasmış, sesirgenmiş.

– Ee, ne oldu ozaman ya? – genä sormuş hep o beygir sesi.

– Nasıl kaynamasın içim, açan padişaa dooru yapmêêr.

– Naşey yapmêêr dooru?

– İsteer evermää o ahmak oolunu. Beni da baaşlamaa ona. Bän, kalarsaydım o ahmaan elinä – kaybeldim: o yakêr benim burnumu kızgın demirlän, kuyruumdan dayma tutam-tutam uçluk yolêr... Hiç yok ucu – nelär o benimnän yapêr. Bän ona çok dayandım, ama... başka yok kuvedim dayanmaa. Bilsäm insanca lafetmää da annadayım padişaaaya. Ama şindi taa üstünä o koymuş neetinä, bän onu seslemäärseydim, bendän sucuk yapaceymış. Sade sokulsun o bana taa bir kerä da görecek, kimdän ne olacak. Bu sefer artık saa o benim elimdän kurtulamayacak.

Pavli seslemiş Kara Tayı bitkiyädän da sabaalen annatmış padişaaaya işittiini. Bitirdiynän annatmasını, Bilgiç Pavli demiş padişaaaya:

– Paalı padişayım! Bela olmasın deyni, çalış ileri dooru oolun o Kara Taya hiç sokulmasın. Nicä da o sendän Kara Tayı istämesä – vermä! Bunu yapmarsaydın – kalacan oolsuz. Taa bir kerä oolun onun yanına sokularsady – saa kurtulmayacak. Bunu unutmayasın.

Seslemiş padişaa Bilgiç Pavliyi. İnanmış onun laflarını da ileri dooru oolunu Kara Taya hiç sokultmamış. Düünündä Kara Tayın erinä iki başka tay ona baaşlamış.

Bilgiç Pavliyi geeri genä o faytonnan götürmüşlər, zaameti için bir çuval altın vermişlər. Bundan sora Pavli brakmış çobannı da sade bilgiçlii aydaarmış. Çok uzak erlerdän ona gelärmişlər, raata hiç brakmaazmışlar.

Bilgiç Pavli tezdä evlenmiş, kendisinä bir büük ev yapmış. O bişeyä hiç sıkılmaazmış. Hepsi varmış, hepsi etişärmış. Bilgiç Pavliyä uzak taraflardan gelennär pek şaşarmışlar onun bilgiçliinä, Bucak tarafların gözellinä hem gagauzların çalışkannına.

KOÇLAR

Kim biler, neçin koçlar düüşerlär hem neçin onnarın buyunuzları kıvraşık? – sormuş dädu. – Bilmeersiniz mi? Ee, ozaman sesläyin.

İlerki vakıtlarda herbir sürüdä varmış sade birär koç. Ne da yapmasalar koyunnar, koç düüşmeyecek yufka koyunnarlan ya. Ama varmış o taraflarda yabanılar, angıları kimär kerä dolaşarmışlar sürüyü. Makar ki varmış çoban, onun köpekleri, ama koç ta gecelerdä kuşku uyuyarmış.

Çaarılmadık yabanılar geldiynän, ilkin koç onu karşılarmış, buynuzların çetinniini dencyärmış. Koç

denemiş, ani nekadar çok yabancılarla karşılaşêr, okadar taa uzun onun buynuzları olêr. Hem görmüş, ani uzun buynuzlarla taa kolay yabancılarla lafetmää.

Bir gün peydalanmış sürüdä yabancı koç. Sürü koçu gitmiş ona karşı, annamaa, naşey o burada kaybetti da demiş:

– B-ê-ê-ê!

Yabancı koç sanmış, ani ona selâm verdilär. Onuştan o da demiş sürü koçuna:

– B-ê-ê-ê!

Sürü koçu annamış, ani öbürü onu yansilêr. O pek kızmış yabancı koça da, çıkınıp geeri, nekadar kuvedi varsaydı, urmuş öbür koçun annısına. Hem urmuş ölä, ani buynuzları çatırdamış, koçların ikisinin da gözle-rindän yalın fırlamış.

Yabancı koç annayamaazmış bölä musaafirlii. O da pek kızmış sürü koçuna. O da, geeri çıkınıp, nekadar kuvedi varsaydı urmuş saabiyä. Bu sefer sürü koçu başlamış annamamaa, nasıl ölä var nicä olsun, ani yabancı koç onu kendi evindä düüsün. Bunu düşünüp, sürü koçu taa da pek kızmış:

– Ama siz bilersiniz mi, uşaklar, ani herbir iş, kızdıynan – kıvraşêr? – sormuş dädu. – Tä bu koçların da buynuzları bundan sora kıvraşmışlar. Onuştan insannar da biri-birinä deerlär:

– Dostum, kızma ölä, zerä buynuzların kıvraşacak.

ARICIK

Bir gençecik arıcık hotulların dolayında toplayarmış çiçek tozu. Üklendiynän, kuvedinä görä, arıcık hızlı dönärmış hotul içinä da boşaldarmış büüklärlän

hazırlanmış gömeçlerä koynusunu, ceplerini da genä çıkarmış işä.

Bir gün, biraz uzaklaştıynan evdän, arıcık karşılaşmış bir incä belli, uzun güüdeli kula intelligent arıyan, angısı, bir ayaan üstündä atlayarak, çiçektän çiçää konarak, iyärmış en tatlı çiçek tozlarını.

– Bız-z-z! – seläm vermiş arıcık.

– Bız-z-z! – burnusunun altına selämı almış öbürü.

– Gel benim ardıma, – demiş o incä belli arıcık, galstuunu doorudarak.

Bu gençecik, ahmacık arı gitmiş onun ardına da bulmuşlar bir büük alan çiçeklik. Arıcık pek sevinmiş buna. Kär ayın-açık gibi görmüş, nicä dönecek evä koynusu dolu çiçek tozunnan, nicä onu hepsi metedecekler, nicä sora o büükleri da götürececek o erä, ama...

Onun eni kardaşlı o çiçek tozlarını toplamaazmış, ama erindä iyärmış en tatlılarını. Arıcaa da demiş o galstuklu intelligent:

– Bız-z-z! Olma ahmak! Koru kendini! Ko başkaları toplasınar. Burada var bizä çiçek tozu bütün yaza.

– Ee, kışın ne iyecez? – sormuş küçük arıcık.

– Sän halizdän da ahmaksın, – burnusunun altına cuvap etmiş, incä belli arı. – Ne yapacak başkası – sän da onu yapacan. Hazırlanmış balı iyecän.

Arıcık gençmiş da onuştan ahmacıkmiş taa. O bilärmış, ani büüklär hayırsızlaa üüretmezler. Da o, obür, incä belli arıyan, buluşup, pek gözäl günneri geçirärmış: çiçektän çiçää uçarmış, sade kendisi için düşünärmış.

Ama birkaç gundän sora kapucular denemişler, ani bu arıcık hergün döner evä boş ellän, boş ceplän.

Günün birindä, arıcık, döndüynän evä boş, kanadını sallayıp, demiş öbürlerinä: – Ne gözäl erler var dolaylar-

da! Ne islää bu dünnedä işlämemää! Kapucu beenmemiş bu lafları. Arıcının önündä kapamış kapuyu. Öbürü kapu önündä kaldırmış şamata. Anaç, işittiynän, ne üzerä bu şamata, danışmış hotul içindä arılara:

– Bız-z-z! Bız-z-z! Ne yapacez bu genç pezevenklän, kardaşlarım?

– Bız-z-z! Bız-z-z! Bız-z-z! – işidilmiş hotulun herbir köşesindän arıların üfkeli sesleri. Onnar şaşarmışlar hem inanamaazmışlar, ani onnarın arasında bulunmuş bölä haylaz hem hazıroncu, angısı düşüner sade kendisi için.

Seslemiş Anaç öbürlerini da eklemiş:

– Bız! Bız! Bu görülmedik iş, ani bizim aramızdan haylaz çıksın! Biz, kardaşlar, bu haylazı brakarsaydık aramızda, utanmaktan sabaa sokaa çıkamayacez. İnsan bizi gülmää alacek. Dolaylara güüntü olacez.

– Bız-z-z! Bız-z-z! – işidilmiş köşedän bir üzbaşın sesi. – Ko sölesin arıcık kendisi, annatsın, nicä o bu hala geldi. Neçin o evä döner elleri ceplerindä? Bizdä ölä geçmeer.

Arıcının gözleri doluymuş yaşlan. Arıcık, soluunu alıp, çeketmiş annatmaa, nicä hem nedän çeketmiş bu iş. Sölemiş, kim üretti onu bölä yaşamaa.

Arılar, arıcının annatmasından annamışlar, ani onu bu yannış yola Eşek arısı çevirdi. Arılar, işittiynän, ani arıcık inanmış da seslemiş Eşek arısını, erä yatıp ta gülmüşlär. Sade işidilärmüş her taraftan:

– Ee, arıcık, bulmuşun, kiminnän dostlaşmaa...

– Ee, bulmuşun, kimi seslemää... Onnarın kulakları uzun, ama fikirleri kısa. Onuştan da onnara Eşek arısı deerlär, neçinki onnar eşek gibi ahmak, eşek gibi haylaz.

Topluşun bitkisindä Anaç demiş:

– Gir içeri, arıcık, hem başka bölä eşeklik yapma.
Diil gözäl! Ko insan ileri dooru da bilsin, ani bu dünnedä
bizdän hem karımcalardan taa çalışkan yoktur!

KULA KARIMCALIK

Kula Karımcalık – karımca küüyün adıymış. Bu küüdä binnän kula karımca yaşayarmış. Dedeleri da onnarın batal-batal kula karımcalaymışlar. Onuştan da küüyün adını Kula Karımcalık koymuşlar. karımcalın tepesinä pindiynän, uzakta bir geniş derä görünärmış.

Bu küüdä en gözäl gelinnärmış. Dolayın delikannı ları, geldiynän sıra evlenmää, sade burayı gelin ayırmaa gelärmışlär. Doorusunu sölediynän, burada hiç ayırmaa da diilmiş läözüm. Sıradan gelinnär hepsi sarı ipek saçlıymışlar, üzleri, nicä güneşçikmiş. Gözleri yıldızçık gibi yalabıyarmışlar. Hepsicii leventmişlär. Belleri – sansın ipliklän sıkılıymış.

Ani karımcalardan hem arılardan çalışkan bu dünnedä yok – bunu biler hepsi. Ama karımcaların da arasında çalışkannıktan bir genç karımca başkalanarmış. Onuştan da koymuşlar onun adını Çalışkan. Çalışkannı varmış yavklusu – bir gençecik, gözäl, maavi gözlü karımca – kızçaaz. Kızçaazın adı Kırnacıkmiş, çünkü kırnaklınnan dolaylarda anılmış.

Bir gün gençlär annamışlar buluşmaa derenin boyunda. İştän sora Çalışkan hiç ekmek ta imemiş. Sade diişmiş rubalarını da dooru su boyuna gitmiş, neredä onu artık Kula Karımcalın en gözäl kızı läözümüş beklesin. O ölä gözälmiş, ani, sokaklardan geçärkän, gençlerin enseleri buruk kalarmış, hep ardına bakarmış-

lar. Çalışkannan Kırnacık pek sevinmişlär biri-birlerinä: sarmaşmışlar da, pırıldak gibi, erindä dönärmişlär, kendilerinä er bulamaazmışlar.

Gençlär çok vakit gezinmişlär derenin kenarında, atmışlar çakıl su içinä... Onnar çok vakit siiretmışlär hem mayıl olmuşlar derä kuşlarına, angıları konarmışlar kâr su üstünä. Siiretmışlär, nicä koolaşêrlar, yarışarak derenin dalgaları... Sora iki sevän can bulmuşlar bir büyük gözäl meşä yapraa. Yaprak taa eşilmiş, ama kenarları kıvrıkmiş yukarı. Da onuştan o pek benzäarmiş bir oyuncak gemiciinä.

Çalışkannan Kırnacık girmişlär o gemiciin içinä. Çalışkan kâr uşakça geçmiş o gemiciin burnusuna, önünä da başlamış Kırnacaa türlü komandalar vermää:

– Saaya tut!

Tutêrim saaya! – gevrek sesinnän baarmış Kırnacık.

– 25 derecä sola!

– Alêrim 25 derecä sola! – işidilärmış gülüşün arasında kızçaazın sesi.

Gençlär ölä kısmetliymişlär, ani oynayarmışlar o gemiciin içindä, nicä uşaklar. Ozaman onnar taa bilmä-üzmişlär, ani o geniş derenin karşı tarafında var Kara Karımcalık ta. Ama bunun için sora.

Çalışkannan Kırnacık uşaklanarkan gemiciin içindä, ansızdan esmiş lüzgâr, kaldırmış o yapracıı-gemicii yukarı da, gençlär kendilerinä gelincä, kolvermiş onnarı derenin ortasına.

Gördüynän bunu, Çalışkan, hiç düşünmedään, demiş:

– Urduk toyu sopasız.

Gülüşlär birdän kesilmiş. Bitmiş şakalar. Gelmiş sıra

belanın gözünä bakmaa. Diil şaka ya. Kuruda gemicik oynamaa – o bir, ama burada... Dozdolay su, derenin kenarlarından uzak, üzmää bilmeerlär hem dalgalar da var nicä aktarsın onnarın gemiciini hiç gözlerini da kıpmaa etiştirämeceklär...

Baarmışlar-çaarmışlar, kenarlarda görennerä, kollarını sallamışlar, ama... Ölä da onnarı kimsey işitmemiş. Ölä da onnara kimsey yardıma gelmemiş.

Su gittikçä Çalışkannan Kırnacı uzaklaştırmış ana taraflarından. Gençlär dönemecin önündä bitki kerä bakmışlar yamaca, neredä kalmış Kula Karımcalık... Geeridä kalmışlar soy-senselelär, ama derenin dalgaları, hiç dinnenmüz, aydayarmış onnarı ileri, denizä.

Dalgalar atarmış onnarın gemiciini iki tarafa, ama birkerä bilä o dönmääzmiş yanınan dalgalara, neçinki o yapraan sapçaazı her kerä bir ok gibi, kürek gibi ardına kalarmış da, kâr var nicä demää, onu devirilmektän, aktarılmaktan kurtarmış.

Çalışkan gerçektän kapitana dönmüş. Kapitan pek açıkgoz läazımdı olsun, gemicii akıllı kullansın, ki dalgalar kapatmasınnar onu, vakıtları çıkarsın onu o derin su oymaklarından.

Kırnacık, korkudan, bim-biyazdı, elleri titirärdi, ama, su çarptıynan, gemicii doldurduynan suylan, o hızlı-hızlı auçlan suyu geeri, dereyä boşaldardı.

Pek azdı umut kurtulmaa bu hatadan, ama ... – can tatlı. Birisi da istemääzmiş ölmää. Çalışarmışlar gecä-gündüz. Derä onnarı aydayarmış bu vakit ileri, ileri, ileri.

Çok gün, çok afta onnar bulunmuşlar su üstündä. Uykusuz ... İmeksiz... Yorgunnuktan hem aaçlıktan karımcaların artık bacakları tutmaazmış, sesleri çıkmaazmış.

Ama Çalışkan, adam diil mi, hep uslandırmış Kırnacı, üreklendirärmış.

– Hiç korkma, güzelim! Kurtulacez biz bu hatadan. Bän yanındaykan, yok neyâ kahırlanasın.

– Bekim da dooru sän söleersin, sevgilim, ama bu derenin hiç yok ucu. Nasıl biz kenara çıkacez? Kim bizi kurtaracak? – sorarmış Kırnacık.

– Korkma, güzelim. Kahırlanma, canım, Allaa brakmaz bizi yalnız bu suyun ortasında. Duva et Allaha.

Kırnacık, sansın dirilip, gülümseyärmış, çünkü inanarmış Çalışkanın laflarını. Çalışkan, bitkiyädän kendisini inandırısın deyni tutturarmış türküsünü:

*Benim Kırnacum gözäl, Yanımdaykan Kırnacum –
Hepsindän o akıllı. Bişey diil lââzım bana.
Yanacıkaltı pembä, Eer istäärsä canımı –
Dudacıkları – ballı. Hazır vereyim ona.*

Türkünün bu peetlerindän sora Kırnacık biraz uslanarmış da kendi adından cuvap verärmış ona türkünün peetlerinnän:

*Çalışkan, nazlı canım, Su aydêêr bizi aşaa.
Sän benim sevdam, acım... Gemimiz benzeer kaşaa.
Bän, gördükçenä seni, Korkutmaz beni bu yol,
Kaybederim kendimi. Sadecääm benimnän ol.*

Bir taraftan seslediynän Çalışkannan Kırnacı, varmış nicä düşünmää, ani onnar diil belada, ama dinnenmektä, gemiciklän gezinmektä. Onnarın türküleri gençlerä kuvet verärmışlär bu korkunçlu, çirkin su yolunu gözelledärmışlär.

Çalışkan, Kırnacaa bakınca, taa kaaviymiş, taa dayanıklıymiş, ama günün birindä o da duymuş, ani onnarın geldi bitki günneri: ikisi da heptän kuvetsizmişlär.

Onnar diil gemicii, ama artık kendilerini da kullanamazmışlar. Kuvetsiz Çalışkan düşmüş Kırnacın yanına da unutmuş kendisini.

İleri dooru onnarın gemiciini kullanarmış sade bir Allaa. Derä kuşu uçunarmış onnarın üstündä. Birdän aşaa inip, o gagalamış yapracı. İstemiş yutmaa, ama, duyduynan yapraan içindä yabancı koku, konmuş derenin saa kenarına da bakmış, ne var yapracın içindä. Görmüş iki ölü karımca. O diil ölü, ama diri karımca da yokmuş idii. Onuştan, brakêr kula karımcaları derenin kenarında da, uçup, gider.

Bunu gençlär hiç duymamışlar. Onuştan onnar taa şindiyädän da bilmeerlär, kim onnarı çıkardı kuruya: Allaa mı bir kuş mu, lüzgär mi...

Taa şindiyädän da bilmeerlär kendi kurtarıcılarını. Onnar gelmişlär kendilerinä, açan yakında işitmişlär fisirti:

- Kim bunnar sanki olsunnar?
- Olmalı başka Dünnedän.
- Neçin sän ölä düşünersin? - sormuş hep o ses.
- Neredä sän vardır gördüün bölä batal, kula, kırmızı saçlı karımca?
- Ya bak, silâhları var mı.
- Olsun-olmasın, biz ikimiz bişey yapamaycez. Ko onnar uyusunnar biz geeri dönüncä.

Butakım fisirdeşmişlär Kara Karımcılın sınırcıları, angıları bu vakıt dolaşarmışlar devlet sınırlarını. Onnar sessiz gitmişlär merkezä, toplamışlar bir üz kişi silâhli karımca da gitmişlär bu sınırcıların ardına.

En ilkin onnar sessiz sarmışlar o kula karımcaları her taraftan. Sora en girginleri, en kıyak silâhli karımcalar sokulmuşlar da birdän her taraftan atmışlar onnarın

üstünä çatıları. Baalamışlar onların kollarını da, karşılık görmeyip, aydamışlar gençleri merkez meydanına. Bu ufak karımcaları gördüynän, kula karımcalar hiç karşı koymamışlar, çünkü annamışlar, ani bu onların kurtuluşu.

Bir taraftan baktıynan, yokmuş nicä gülmemää, nasıl ufacık bir sürü karımca aydayarmış iki dev gibi, batal kula karımcayı.

Gidä-gidä, etişmişlär merkezä, angısının adıymış Kara Karımcalık. Hepsicii toplanmıştılar merkezin meydanına. Ölä çok insanmış meydanda, ani deçlär alma yokmuş nereyi düşsün. Uşaklar-karımcacıklar, bişey kaçırmassınar deyni, aaçların dallarına pinmişlär, evlerin üstlerinä...

Meydanın ortasında, bir kaldırımında oturarmış kara karımcaların padişaaı Kara Amca-3-üncü. Padişaaın yanında hem dolayında durarmışlar onun yakın adamları, koruyucuları, yardımcıları, tercumannarı...

Açan getirmişlär Kara Amca-3-üncünün önünä baalı kula karımcaları, o kalmış o batal karımcaların yanında, nicä darı teneci fasülenin yanında. Bakmış Kara Amca-3-üncü aşıadan yukarı dooru da sormuş:

- Siz annêersiniz mı bizim dilimizi?
- Çalışkan naşeyse sölämiş.

Padişaa bişey annamamış da söylemiş tercumannar gelsinnär onun yanına da Kara Amca-3-üncü genä sormuş:

- Bizimcä annêersiniz mı?

Tercumannar herkezi kendi dilindä tekrarlamışlar padişaaın soruşunu. Çalışkannan Kırnacık kâr dapturu gelmişlär, açan açık, kula karımca dilindä işitmişlär padişaaın soruşunu.

– Biz Kula Karımcalıktanız.

Tercuman söylemiş hem annatmış Kara Amca-3-üncüyä, neredä, angı taraflarda bulunêr onnarın padişaalı.

Sora padişaa genä sormuş:

– Kim sizi yolladı bizim padişaalaa?

Tercuman, angısı bilärmış kula karımcalıyca, çevirmış Çalışkannan Kırnacaa soruşu.

Çalışkan, salvermiş bakışını aşaa, ki baksın dooru padişaaayın gözlerinä da hiç bişey saklamayıp hem unutmayıp, annatmış, ne pañitlär gelmiş onnarın başına, nelär geçirmişlär.

Annattıkça Kara-Amca-3-üncünün, meydanda bulunannarın hem sesleyennerin bakışları diişilärmışlär, silählar, da çoyu kavallarınnan yukarı dönärmışlär. Üfkä erinä kara karımcaların üzlerindä şennik peydalanarmış, annamak...

Açan Kara Amca-3-üncü annamış, ani onnarın önündä diil yollanma duşmannar, ama belada bulunan, aaç hem yorgun musaafirlär, demiş:

– Bu saattan sora Çalışkannan Kırnacık yaşayacaklar bizimnän. Sayın, ani onnar bizim kardaşlarımız. Kula Karımcalık bulunêr derenin karşı kenarında. Eer bularsaydılar kolaylık aykırılamaa dereyi da denemää kismetlerini, dönemää ana taraflarına – karşı koymayacez, engel etmeyecez. Ama şindi musaafirleri oturdun karşıya, ikramnayın onnarı, konuklayın. Sora yattırın onnarı en kaba döşeklerä da brakın dinnensinnär, nekadar isteeyeceklär. Kapuya koyun bir adam, ki kimseycik orada gezmesin, şımarmasın, şamata yapmasın, gençlerin uykularını bozmasın!

Türlü-türlü düşünmüşlär Çalışkannan Kırnacık evä

dönmää, ama... Şindiyädän da kula karımcılar yaşêêrlar Kara Karımcalıkta. Çalışkannan Kırnacım var kendi evleri Kara Karımcalın kâr ortasında hem pek çok uşakları. Saydım-saydım da ölä da sayamadım, kaç taanä. Saalıcakları olsun hem kismetli yaşasınnar. Ko başkaları da butakım gözäl hem kismetli yaşasınnar! Bendän dua bukadar.

AYLÄ-KALÄ

Nicä da geçer insannarın arasında, Bucak taraflarında, neredä yaşêêrlar gagauzlar, bulgarlar, moldovannar hem başka milletlär bir aylä gibi, yaşayarmış altı kardaş. Makar ki erken kalmışlar anasız-bobasız, ama pek kaavi durarmışlar kardaşlar. Taa ilk gündän, nicä da läüzüm olsun, boba erinä kalmış Panti, en büük kardaş. Kalan beş kardaş pek beenmäözmiş, nicä götürer kendisini agaları, ama küçük diilmiysin – läüzüm sesleyäsin.

Kardaşlar hepsini yaparmışlar, ne deyärmış Panti agaları. Ama bu uzanmış günün birinädän, onnara uuramayınca bir yolcu.

Urmuş tokatçaa yolcu, istemiş kalsın gecelemää onnarda. Kardaşlar kabletmişlär yolcuyu, koymuşlar sofrayı da... laf laftan, laf laftan annêêrlar, ani bu adam gezmiş, görmüş çok erlär. Anantmış yolcu başka taraaf-lar için, başka insannar için, gördüklerini. Ölä kızgın, ölä haşlak annatmış, ani kardaşların ortançası, Petri, pek beenmiş butakım yaşamayı da o da istemiş denesin kismetini, dünnedä gezip. Bu karardan sora demiş:

Panti aga, verin benim payımı, bän da isteerim görmää dünneyi. İstämemişlär kardaşlar, ki Petri ayırıl-sın onnardan, ama öbürü çetin durarmış lafında.

Yok nâpmaa. Vermişlär kardaşlar Petrinin payını. Vermişlär ona beygirin birini hem biraz para.

Ertesi günü Petri hem o yolcu gitmişlär. Çok yıl onnar butakım ikisi yolları çinemişlär, gezmişlär eni erlär görmüşlär. Kimär kerä, yılda bir-iki kiyat yollayarmış uzak taraflardan kardaşlarına: annadarmış, neredä bulunêr, nelär gördü...

Biraz vakıttan sora ortanca kardaşın ardına hep butakım fikirä girmiş en küçük kardaş ta, angısının adı Todurmuş. Toplanêrlar genä kardaşlar, düşünerlär ölä, düşünerlär bölä... Bunun da aklısına getirderlär, ani bobası dediydi herkerä birerdä yaşamaa, biri-birinä yakında bulunmaa, ama Todur çetin durarmış lafında. Yok nâpmaa. Vererlär onun da payını. Küsü olmasın deyni vererlär bu kardaşlarına da ikinci beygiri hem biraz para. Esaplamışlar, ani bir beygir – ne öteyâ, ne beeriyâ, öküzlêrlän tarlalarını işleyecekler.

Todur da ertesi günü gider, nereyi gözleri görer, nereyi yollar götürer. Sade aklısında tutêr, ani te bukadar vakıttan sora, annaşmaya görä, läözüm dönsün ana-boba evinä, kalannarınnan buluşmaa.

Çok vakit geçmemiş da istemiş ayırı yaşamaa Vasi da. Beenmäözmiş, ani agası onu kullanêr. İstemiş kendibaşına olmaa. Düşünmüşlär, kararlamışlar kardaşlar da, verip onun da payını, demişlär:

– İsteersin kendibaşına yaşamaa?! Yaşa! Olsun senincä.

Vasiyâ düşmüş öküzün biri hem istemiş taa puluu, olsun neylän sürmää. Ee, vermişlär ona puluu da.

Sora istemiş ayrılmaa Miti. Ona da vererlär ikinci öküzü hem arman taşını. İki kardaş, Pavliylän Panti, ani kalmışlar barabar yaşamaa, çeketmişlär, pek sık

çekişmää, kavgalaşmaa. Bir kerä Pavli pek gücendirmiş Panti agasını, deyip:

– Sän yapaydın bizä islää, kardaşlar daalışmaya-ceydılar.

Panti sade yutkunmuş da demiş:

– Beenmäärseydin, git sän da, ama sora küşmä.

Almış Pavli düveni, nekadarcık para varmış, kendi partallarını da gitmiş, kaçmış "fenä" agasından. O da istemiş serbest, kendibaşına olmaa.

Panti altı kardaşın içindän yalnız kalêr ana-boba evindä.

Vakit gider, durmêer erindä. Çoktan Petrinin beygiri sakatlanmış da ölmüş. Todurun bygirini, daa yolundan geçärkän, canavarlar paralamış. Kendisi gücülä kurtulmuş, aacın tepesinä pinip ta. Paraları arcamışlar. Dilencilik bıktırmış da hiç bilmääzmişlär, naşey yapmaa. İştän da tutunmaa pek istemääzmişlär.

Vasinin da, Mitinin da o öküzlärlän ıhmamış işleri. Zorluktan, açlıktan kendileri kesmişlär onnarı da imişlär. Onnar da evsiz, malsız kalmışlar, gezärmişlär küüdän küüyä, ama iştän bunnar da tutunmaazmışlar, hep aarayarmışlar yımirtanın kulubunu. Dilenciliklän yaşêrlar, ama geeri dönmää hem korkêrlar, hem da sayêrlar bunu ayıp.

Pavli çoktan satmış düveni, harcamış o paraçıkları, yıpratmış rubacıklarını. O da kalmış torlak sokak üstündä. Öbürlerinä gitmääzmiş, zerä onnar da bilmääzmişlär, neredä yatacekler, neredä kalkaceklar hem nezaman genä bir parça ekmek bulaceklar.

Pantinin da işleri ilerlämemiş. Nasıl var nicä ekmää yada sürmää o tarlacı beygirsiz, öküzsüz. Yok ne puluk, ne düven, ne arman taşı ne da başka çiftçi avadannı.

Bu işleri yaptırmaa deyni – lääzımmış herbir sıra ödeşmää bereketlän, yada tarlanın bir parçacınnan. Ama yılın birindä olmuş kurak, tarladan bişey alamamış. Toomnuk o yılın almıştı zenginın birindän. Ölä dönmüş, bölä dönmüş, ama tarlacını zengindän kurtaramamış. Kalmış topraksız.

Gelmiş gün da Panti kendisi gitmiş o zenginä çırak. Çorbacı diil sade prost ödesin, ama doyurarmış ta pek prost. Çıraklar açlıktan hem aar iştan kâr sallanarmışlar.

Geçer vakıt da, annaşılmış gündä, toplanêrlar kardaşlar ana evinä, angısı artık yıkıarmış, çoktam gülüş, şennik görmemiş. Kardaşlar annadêrlar, nerelerdä gezmişlär, nelär görmüşlär, nelär çekmişlär, başından geçirmişlär... Onca vakıt görüşmemişlär, dünneyi aktarmışlar da bulmayceklar ne lafetmää mi?! Çok vakıt lafetmişlär, biri-birinä pek sevinmişlär da bitkidä Petri demiş:

– Ne ani gördük, geçirdik, çektik – boşuna geçmedi. Bu bizä bir urok. Biz, kardaşlar, Panti agadan kaarä, yaamurdan kaçtık da toluya düştük. Beenmääzdik, nicä lafeder, nicä kullanêr bizi agamız, ama yaşamak bizi düüdü, çüinedi, nicä istedi, hiç sormayıp: beeneriz mi, osa beenmeeriz mi. Birerdäykenä vardı imää da, içmää da, kimseycik gücendirmääzdi da. Aylä bizä deyni, nicä bir kalä!

– Siz nicä istäärseydiniz, ama biz Petriylän, – demiş Todur, – bu evdän başka bireri çıkmêriz.

– Biz yalnız – yalnız, nicä adamın parmakları, ayırı-ayırı bişey tutmêriz, – demiş Vasi. – Kaavilik peydalanêr sade ozaman, açan o parmaklar sıkılı birerdä. Sıkılı parmaklı elä da artık demeerlär el. Onun

adı da taa aar, taa çetin – yumuruk. **Yumuruklan var nicä** diil taa kolay korunmaa, ama kâr, **pek istediynän**, pek lääzımkana **enser da kakmaa**. – **Tä – ne o sıklı parmaklar!**

Sora kardaşlar bakmışlar biri-birlerinä da, multiktän te o sıçannar gibi, demişlär:

– Panti agamız, biz kabaatlıyız. Prost et bizi, varsaydı nicä. Gülümseyip, Panti cuvap etmiş:

– Ederim, kardaşlarım.

Ansızlıktan, ani zor vakıtlar kalêr geeridä, kardaşların gözlerindä yaş peydalanmış. Sarmaşmışlar kardaşlar hem laf, nicä emin, vermişlär, ani ileri dooru onnarı biri birindän sade ölüm ayıracek. Nicä annaşmışlar, ölä da yaşamışlar.

Onuştan da, bezbelli, ihtyarlar deerlär: "**Yanılmayan adam bu dünnedä yok. Sade Allaa yanılmaazmış. Ama yannişlı nekadar taa hızlı lääzım tanıyasın hem başka otakım yapmayasın**".

TAMAHLÁNMA – KAYBEDECÂN!

Yılın birindä, Tumarva-Tuna taraflarında yaşayarmış çok kedi. Kâr bir küüyün adını da koymuşlar "Kedilik". Tä taman o Kedilik küüyündä yaşayarmış bir veran, küllän örtülü bordeyciktä bir kart kedi. Varmış onun iki oolu. Metetmää yok nerelerini, zerä pekçä haylazmışlar. Mamuları, nekadar varmış kuvetçii, bakmış onnarı. Ama bitki kerä avlanmış bir derin, yaş maazada da suuklamış. yatmış hasta birkaç gün da... ölmüş. Ama ölecääzaman demiş oollarına:

– Nereyi da gitmeseniz herkerä birerdä olasınız. Ozaman herbir belayı taa kolay geçireceniz.

– Yapacez istediini, – demişlär kediciklär, da anaları ölmüş.

Kediciklär gömmüşlär mamularını, yapmışlar üçünü, dokuzunu, ama kırkından dayanamamışlar: yokmuş ne imää. İştän hiç düşünmääzmişlär da tutunmaa. Almaa da yok näändan. Herersi aaç kedi dolu.

Düşünerlär kediciklär ölä, düşünerlär bölä da gelerlär bir karara – gitmää taa uzacık bu erlerdän, neredä taa az kedi var, bekim taa ilin olur yaşamaa hem da dünnedä kismetlerini aaramaa. Yola pek kolay toplanmışlar, neçinki çoktan yokmuş içerdä bir da trofa ekmek, ne bir sıçan kuyrucaa, ne bir kemicäk.

Çinsabaalen, hiç bordeyciin kapusunu da kitlämeyip, çıkêrlar yola, bakêrlar bitki kerä ana evceezlerinä da... giderlär, nereyi yol götürer.

Giderlär kediciklär bir gün, giderlär iki gün... Giderlär, yolu tozadêrlar, ayaklarını sürüderäk yorgun-nuktan hem aaçlıktan. Herkezi düşünärmış sade imäk için. İkisi da ölä acıkmişlar, kapsımışlar, ani şkembeleri bel kemiinä yopişmiş. Onnar şindi diil süt hem kaymak için düşünsünnär, ama kayılmışlar bir kuru ekmek kabucaana da.

Kediciklär gitmişlär, nekadar gitmişlär, da ansızdan yolun üstündä bir parça sucuk bulmuşlar, bezbelli sucu-çuların taligasından, panayıra gidärkän, düştü.

Gördüynän sucuu, ikisinin da gözleri yalabımış, çakmış da, unudup, ani onnar kardaş, başlamışlar dartışmaa, baarışmaa, kavgalaşmaa. Tutunmuşlar dişlerinnän sucuun iki ucundan da herkezi dartarmış sucuu kendisinä.

Bir da, sansın er altından ansızdan peydalanmış haydut Kotoy. O hepsinin kotoyların üstünäymiş. Do-

layların kotoyları ondan korkarmışlar, hertaraftan ona baaşış taşıyarmışlar.

Ama kediciklär bunu bilmääzmişlär da ahmakça ona danışmışlar:

– Kotoy aga, pay etsänä bizä te bu sucuu iki birtürlü paya da biz çekişmeyelim.

Kotoy pek aaçmış hem sucuk ta pek datlıymış da onuştan beklämemiş kediciklär tekrarlasınnar teklifini. Birdän ahmak kediciklerä demiş:

– Pay edecäm ölä, ani hiç çekisiz da birtakım olaceklar, nicä aptekada.

Bu laflardan sora alêr sucuu ellerinä, yalanarak, da kırêr onu iki parça, hiç bakmayıp, ani olsunnar birtakım.

Kediciklär, görduynän, ani parçalar diil birtakım, birdän deyivermişlär:

– Te bu parça taa büük, taa uzun.

– Hiç kahırlanmayın, dostlarım. Şindi bän onnari birleştirecäm.

Demiş Kotoy bu lafları da uzun parçanın ucunu dalamış hem hızlı yutmuş.

Ama dalamış ölä, ani büük parça şindi kalmış öbüründän küçük. Kediciklär genä baarmışlar:

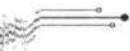
– Şindi te bu parça taa büük.

Kotoy, birleştirmää deyni, genä dalamış o parçanın ucunu. Da genä bu parça kalmış taa küçük öbüründän.

Kediciklär genä göstermişlär, angısı taa büük.

– Uslanın, kardaşlar. Şindi bän onnari denkleştirecäm.

Ondan sora Kotoy dalayarmış ba o parçadan, ba bu parçadan. Kediciklerin gözleri sade iki tarafa gezärmişlär: büük parçadan – küçüünä, küçük parçadan da

– büünä. Kotoy sucukları birleştirmiş bu takım kendisi
taa islää doymayınca.

Bitki-bitkiyâ Kotoy yapmış iki parçacı da birtakım.
Koca sucuktan kalmış birär kıymıcağ ikisinä da.

– Tä, dostlar, – demiş Kotoy, – iki parça da birtakım.
Birinizi da gücendirmedim. Bereketli olsun sofranız!

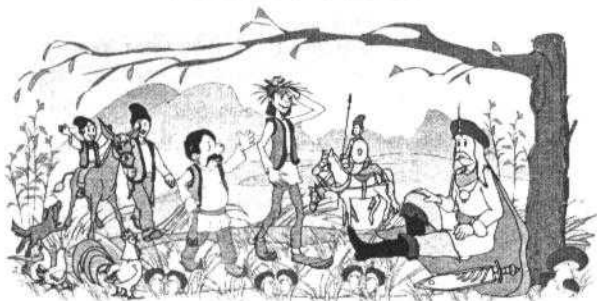
Deyip bu lafları, Kotoy sansın genä er içinä girmiş,
yok olmuş ahmak kediciklerin önündän.

Kediciklär, gördüynän, koca sucuktan ne kaldı onna-
ra, bakına kalmışlar, çok işleri annamışlar, ama...

Onuştan da halkların arasında gezer söyleyiş: "Ta-
mahlanma – kaybedecän!"

III. MOLDOVAN HALK MASALLARI

BİR ÇÖLMEK ALTIN

Yaşayarmış bir adam, angısının varmış üç oolu. Bümüşlär çocuklar, ama haylazmışlar, işlemää istemäämişlär. Karannıktan karannaadan çalışarmış adam evin yanında, aulda, bakarmış baayını hem meyvalını. Taa sora çocuklarını da bakarmış, doyurarmış, sulaarmış, güidirärmış, ama onnar, sade güneş başlasın yısıtmaa, gölgeyä saklanêrlar yada dereyä yıkanmaa kaçıp-giderlär. İştän tutunmaa onnarın hiç aklılarına bilä gelmäözmiş.

Baacaaz, angısını bobaları bakarmış, nicä küçük uşaa, güzlerdä verärmış büyük bereket. Her yılın baaşlayarmış çorbacıya iiri-iiri üzüm salkımnarı, angıları bal gibi tatlıymışlar. Kısadan sölediynän, baa da, meyvalık ta, başça da kâr bir gömülü zenginlikmişlär.

Bölä geçärmışlär yıllar, taa adamın sakalı heptän biyazımayınca. Ensemış onu ihtyarlık da annamış o, ani başka yok kuvedi dayanmaa oollarına. Ozaman o gelmiş

karara pay etmää varlığını oollarına hem açıklamaa onna-
ra büük bir sekretini, angısını kimseycik bilmeer.

Günün birindä o çaarêr oolalarını kendi döşeenä da
deer ölä:

– Tä ne, paalı uşaklarım. Benim, nekadar vardı
kuvedim, bän sizi doyurdum, hiç yorulmaz çalıştım
gecä-gündüz. Ama şimdi bän artık yaşamanın kenarında
bulunêrim. Brakacam sizä bir ev, aulu, baayı, meyvalı.
Tutunuz aklınızda, baayın içindä var gömülü para – bir
çölmek altın. Kazın herbir çotuun dolayını da siz
bulacınız o çölmää.

Oolları sormuş:

– Angı erdä o gömülü yä? Derindä mi?

– Aklıma getirämeerim, – cuvap etmiş bobaları.

– Bän onu taa gençliimdä gömdüydüm. Geçin bir ço-
tuktan öbür çotaa, bir kenardan öbür kenardan – mutlak
bulacınız.

Biraz vakıttan sora bobaları geçinmiş. Çocuklar
kalmışlar yalnız.

Kardaşların arasından en küçüü, angısı öbürlerindän
taa akıllıymış, demiş:

– Şindi bizi yok kim doyursun. Hadi kazalım baa
içini, bekim da buluruz o çölmää, angısının için söledi
bobamız ölecääzaman.

Ertesi günü kardaşlar uyanmışlar, açan taa alaca-
karannıkmış. Herkezi almış ellerinä birär büük hırlet
da çeketmişlär kazmaa eri aulun ba bir başında, ba öbür
başında. Genç hem kaavi çocuklar kısa vakıdın içindä
bütün baayı aktarmışlar. Ama ölä da bişeycik bulama-
mışlar. Sade bütün baayı kuyu-kuyu, topraa yivin-yivin
yapmışlar, nicä körköstemeklär.

– Biz ileri dooru da butakım delikleyärseydik eri,

birkerä bilä o gömülü çölmää bulamayacez, – demiş en küçük kardaş. – Hadi kazalım bütün baayı sıravardı.

Tutunmuşlar çocuklar hırletlerdän da başlamışlar çalışkannı kazmaa herbir çotuun dolayını, çalışarak bulmaa o altınnan dolu çölmää.

Butakım onnar kazmışlar bir gün, iki, üç – saklantı, halızdän da sansın er içinä girmiş. Da tä bir gün baayın kenarında büük kardaş hırlezini derin battırmış da hırlet dayanmış neyäsä çetinä. Öbür kardaşların sıkça başlamış ürekleri düülmää. Ama orada taşmış. Esaplamışlar o taş çıkarmaa, başka kerä aldatmasın. Da sade kımıldatmışlar, siviştirmişlär o taş erindän, nicä o taşın altından bir pak, taazä, kaynaktan kurtarılmış su çüüdürmüş.

Ozaman kardaşların birisi teklif etmiş:

– Açan biz çölmää bulamadık, hadi baari bir pınar burada kazalım, zerä su läüzüm olacek taşımaa uzaktan.

Yapmışlar pınar kolanını, dikmişlär yanında bir çatallı direk bir kuru aaçtan, erleştirmişlär serenini: bir ucuna sincirlän kofayı baalamışlar, öbür ucuna da – bir taş asmışlar. Kardaşlar gerçektän iştän tutunmuşlar. Kazarmışlar bir çotuktan öbür çotaadan da tezdä sade bir auç kadar er kazılmadık kalmış. Meyvalın içini dä kazmışlar, kalan topraa da kabartmışlar... Ama çölmää ölä da bulamamışlar.

Bakmış batuları bu gözäl, derin kazılmış topraa da demiş:

– Şindi taman vakit ekmää. Hadi biz da ekelim bizim payımızı. Baari kaybelmeyceek zametimiz boşuna. Kazmadık boşuna ya...

Ekmişlär onnar bütün aulu, nicä yaparmış onnarın bobaları. Sora, vakit geldiynän, kazmışlar, yolmuşlar,

yıslamışlar pınarın suyunnan, angısını kendileri kaz-
mışlar. Da olmuş ölä, ani meyvalık ta, baa da, başca da
vermişlär ölä büük bereket, nicä yoktur olduu taa.

Toplamışlar kardaşlar berekedi, pay etmişlär karda-
şçasına da genä tutunmuşlar hırletlerdän.

Ortanca kardaş demiş:

– Boşuna biz burada bellerimizi kırêrız, kardaşlar.
Saklantı burada yok...

Ama en küçüü vermiş cuvap:

– Bän, kardaşlar, annadım, ne söledi bitkidä bo-
bamız. İşleyeceniz, çalışacenz, kabledecenz büük
bereket – tä sizä saklantı. Çalışmayacenz – aaçlıktan
öleceviz...

Sora öbür kardaşlar da annamışlar, nicä ariflik saklı
ihtyar bobalarının laflarında.

Tä nesoy saklantı läüzümmüş bulsunnar kardaşlar.

– Boşuna biz çalışmadık, – sevinmişlär kardaşlar.
– İleri dooru da çalışkan işleyecez. Namuzlu ödek
zaametimiz için – bu haliz saklantı. Bunu başkası da
düşmeer unutsun.

KIRNAK KIZ

Vakıdın birindä yaşayarmış bir dâdu. Onun gibi
şiret hem akıllı hiç dolaylarda da yokmuş. Varmış o
dâdunun delikannı çocu. Pek isteyärmış onu evermää,
ama çocunun yokmuş yavklusu da, dâdu onu sıkıtynan,
demiş:

– Açan bulacam gelin, ozaman da evleneçäm.

Dâdu beenmemiş çocunun cuvabını, zerä o yımş-
aklınnan çok vakit gezecek gelinsiz. Bir kerä demiş
ooluna:

– Kayılsın mı, Vası, bän sana kendim bir gelin ayırayım?

Çocuk, çok düşünmeyip, demiş:

– Kayılım, tütü.

Hazırlamış dādu taligayı, ükletmiş onu eriklän da yollanmış komuşu küüyä ooluna yakışıklı gelin aaramaa, zerä küüdä hepsi palaçormuşlar. Ama dādu buna hiç dayanamaazmış. Nereyi dā gitsä, satarmış eriklerini sade kızlara. Diil paraylan, ama ayıp söylemä – gübürlän. Dādunun bu satıcılına hepsi gülärmış, ama dādu bakarmış kendi işinä. Kızlar nekadar gübür getirärmışlär, okadar da erik kabledärmışlär dādudan. Kız – nekadar taa çok gübür getirer dādu okadar taa çok erik verir.

Kimisi dāduya teklif edärmış:

– Beklä, dādu, taa biraz, bän taa hepsini gübürleri getirämedim...

– Ama çok mu taa var ya?

– E-he-he-e-e!...

Ama tä kızın biri gelmiş dāduya basmanın köşesindä bir püskä gübürlän da uzatmış. Canım pek erik çekti.

– Nekadar bän sana vereyim yä, kızım, bukadarcık gübürä?

– Naşey yapayım ya, dādu, açan evdä yok gübür. Bunu da bän kār komuşuykadan aldım. Yardım ettim ona içerlerini süpürmä.

Dāduya taman bu da häüzümmüş.

Dādu verir kıza biraz erik, soruşturêr, kimnerin kıızı da, bitirdiynän alışverişiliini, gider nereyi sä. Birkaç vakıttan sora döner dādu geeri da alêr bu kıızı ooluna gelin, neçinki o kız başkalarının arasında – hepsindän kırnakmış.

ALTIN FENİTÄ

Yaşayarmış vakıdın birindä bir karı. Varmış onun bir oolu. Yıllar geçärmışlär, su gibi akarmışlar. Çocuk bümüş, başlamış küü horularına gitmää, derneklerdä gezmää, hem da taa başka çocuklarlan barabar başlamışlar yardım etmää ba bir komuşuya, ba başkasına. Da tä gelmiş ona vakıt evlenmää. Bulmuş kendisinä bir kız, annaşmışlar da çeketmişlär hazırlanmaa düünä. Ama kız, läözüm sölemää, aşırıdanmış.

Bir gün doorulmuş çocuk yayan komuşu küüyä kendi gelininä – düün için annaşmaa. Gider o yolca. Bir da ona karşı – dragon. Hem diil o ötääberilerindän, ama başlarından biri: onun başında – altın fenitäymiş. Nicä ıarlarda. Açmış dragon aazını – üst çenesi gökä dayanarmış, aşaadaki çenesi da erädan sarkmış, fırlatmış bir demet yalın (ateş) da sıslamış:

– Dur, delikanni, bitti senin vakıdın – şindi bän seni yieccäm!

– Gördüynän bölä korkunçluu, delikanni büük acıylan düşünmüş: „Sanki çıkabileccäm mi bän bu belanın altından? Az umut... Ya bän yalvarayım birkimseyä sauştursunnar bu dragonu yolumdan”. Ama seslän demiş:

– Braksana, dragon, bitkidä söleyim birkaç laf...

– Ee kimä sän isteersin danışmaa?

– Tä Güneşä, Lüzgerä hem Erä.

– Hadı ölä olsun, – kayıl olmuş dragon, – sölä, ne var söyleccään da ondan sora bän seni yudacam.

Delikanni kaldırmış gözlerini Güneşä:

– Güneşçik, şafklı Güneşim, kudretli hem gözäl, yap ölä, ki bän çatayım orayı, nereyi şindi gidärdim.

Güneş bir incä oktan inmiş yolcu delikanniya, sormuş:

– Ne isteersin sän yalvarmaa bana?

– Kurtar beni ölümdän! Sauştur dragonu benim yolundan, ki olsun nicä geçeyim kendi gelinimä. Yap ölä, ki o beni imesin.

– Yok nicä bän süündüreyim şılalarımı (oklarımı), suudayım eri, ki dragonu gebertmää. Sade güzün, açan çekedecek yaprak dökümü, bän iisildecäm kendi sığaamı, ama şindilik benim borcum yısıtmaa hepsini erin üzündä bulunan cannıları, kâr dragonu da.

Bu laflardan sora genä bir incecik oktan kalkmış göklerä.

Dragon doorulmuş delikannının üstünä:

– A-ha, sän isteersin beni dondurmaa! İsteersin beni kaybetmää! Ama Güneş, nicä gördün, sana yardımna-madı. Şindi bän seni iyecäm!

Ozaman delikanni haşlak yalvarmış Lüzgerä:

– Kudretli Lüzgär, kanatların üstündä, uçup ta, gel kurtar beni!

Birdän duyulmuş onun yaklaşması, kalkmış bir üüsek hava hortumu (yavruşka), da durgunmuş onun önündä Lüzgär:

– Ne zorun var, delikanni?

– Belaya düştüm... Kurtar beni dragondan! Ko gök gürüdesin, çimçirik çaksın, büük yaamur yaasın, ki dragon brakılsın neetindän, bän da etişeyim kendi gelinimä, yapayım düünümü...

– Yok nicä bän tamannayım senin istediini: diil çoktan eşerdi kırlar, açtılar meyvalıklar, onnara deyni boran pek korkunçlu. Tä açan meyvalar hem başaklar olaceklar, ozaman başka iş. Var nicä ozaman kâr kraayı

da salvereyim, kaar da saurdayım... Ama şindi lääzım korumaa daaları hem eşillikleri...

Açan lafedärmiş Lüzgär, patlamaa hazırmışlar toomruklar, eşerärmiş dolay.

– Bu vakit benim borcum – nazlı eseyim, ki hepsinä dirilerä olmasın pek suuk ta, pek sıcak ta.

Da toparlanmış Lüzgär çayırlara, bayırlara, götürmüş dirildän yaamurları kırlara hem meyvalıklara, baalara hem başçalara.

Bundan sora dragon taa da çirkin anırmış:

– İsteersin beni yolundan sauşturmaa! İsteersin beni dondurmaa! Ama Lüzgär da sana yardımnamadı. Tä şindi bän seni iyecäm!

Da kâr dayanmış delikannıya. Çocuksa üzükoynu düşmüş Erä.

– Ana topraam, benim Erim! Kalk bayır gibi dragonun önündä, sıbit onu derin-dipsiz çukura: çıktı o benim yoluma, isteer benim canımı almaa.

Ayakların altında Er, sansın, kaynamış, bir bayır olmuş da demiş:

– Nekadar yaşêrim bän hepsini doyurêrim, benim üzümdä bulunannarı. Senin istediini tamannayamam, çünkü yok kuvedim durgutmaa dragonu, kısaltmaa onun ömürünü. Herbirinä veriler ömür, angısını o lääzım bütün-bütünnä geçsin. Bän yok nicä ne uzaldayım, ne da kısaltdayım onnarın ömürünü. Bän hepsinä deyni vererim bir koruntu, kâr dragona da...

İnmiş önündä bayır da Er olmuş düzücük, nicä varmış.

Dragon artık heptän hızlanmış delikannının üstünä:

– İsteersin beni kaybetmää? Ama Er dä sana yardımnamadı! Tä şindi bän seni iyecäm!

Ne kalmış o çocaa yapsın?

– Yok ne yapmaa, – demiş o, – eer geldiseydi vakıt beni imää, ko olsun senincesinä. Ama tamanna benim bitki istediimi: salver beni evä, ver bana bitki kerä görüeyim anamnan, söyleyim ona, ki başka beni beklämesin hem aaramasın.

– Hadi ölä olsun, git, – demiş dragon. – Sölä ona, ne istäärsän, ama ondan sora bän seni iyecäm.

Dönmüş delikannı evä. Açmış kapuyu, yorgun hem kahırlı.

– Ne seninnän, oolum? Ne oldu? Neçin sän ölä kararmışın düünün önündä?

– Çocuk kahırlı demiş:

– Nicä bän şenneneyim? Çıktı benim önümä dragon, üst çenesi gökädän, aşankısı erädän, başında altın fença, beni imää isteer. Ne Güneş, ne Lüzgär, ne dä Er beni kurtaramadılar. Genä islää, ani braktı beni evä, bitki kerä buluşmaa. Hadi ayırılalım da bän hızlı geeri döneyim, o taa burayı gelmedään, zerä ozaman ikimiz da kurtulamayacez.

Annayıp oolunun kahırını, anası da kararmış. Diil şaka ya.

– Oolum, – demiş anası, – bän da gidecäm seninnän.

– Çıkmış anası dragonun önünä:

– İi günnär, saygılı dragon!

Dragon fırlatmış aazından bir demet yalın da mı rıldanmış:

– Eer sän bana seläm vermeyäydin, bän seni birdän külfaş edecektim!

Çocuun anası hiç korkmamış onun o laflarından da demiş:

– Hepsı diil ölä, dragon, nicä sana görüner...

– Nicä yä?

– Şindi söleyecäm... Tã sãn aykırı durmuşun oolumun yolunda da isteersin onu imää. Ne bu sana lääzım? Ko gitsin delikanni, nereyi yollanmış, ko yapsın düününü, yaşasın kendi ömürünü bu toprakta. Onu, kim ani gider evlenmää, düşmeer yolda, oyalamaa. Kär tersinä, kim var nicä, lääzım yardımnasın ona. Tã senin, dragon, kimsey canını almadı – ne Güneş, ne Lüzgär, ne Er. Onnar seni gücendirmedilər. Sãn da engel etmä adama. Ko gitsin kendi yolundan, ko onu Güneş yısıtsın, Lüzgär serinnetsin, Er da karşılasın. Ama eer sãn pek imää istäärsãn, i beni! İ oolumun erinä. Ama onu salver gitsin.

Şaşmış dragon:

– Nekadar yaşêırım, bunu bãn yoktur ne gördüüm, ne da işittim! Büün bãn seftä annadım, nicä kaavi ana sevdası.

İltmiş başını o ihtyar ananın önündä da demiş:

– Brakêırım bãn sizi ikinizi da diri hem sizin bu kaavi sevdanız için biri-birinizä, angısını bãn büün gördüm, baaşlêırım sızä bu altın fençeyi.

Dragon indirmiş başından fençeyi (koronayı) da uzadêr karıya.

Çocuun anası almış altın koronayı da gitmiş komuşu küüyünä düünü hazırlamaa. O gidärmış hem düşünä-rmiş, ani bu koronanın altında duraceklar gelin-güvää, nicä bir uzun hem kısmetli yaşamayı gösterän nişan.

O küüdä, neredä yaşayarmış gelin, karıyı oolunnan gözäl kabletmişlar. Käämil düün yapmışlar – lautar çalgıcılarınan, şen sofralarlan hem kızgın oyunnarlan. Düündä çocuun anası tutmuş altın koronayı gelinnän

güveenin başların üstündä, duva ederäk, onnarın arasinda da olsun ölä kaavi sevda, angısı var nicä ölümü dä ensesin.

Üç günä uzanmış düün. Çok yıllar yaşamışlar gençlär annaşmakta hem uslulukta.

Ozamandan beeri geler o eski adet – düündä tutmaa gençlerin başların üstündä altın fençeyi (koronayı), duva ederäk, ki Allaa versin onnara saalık, kısmet, büük sevda çok yıllara, angısı götürer gençleri uygun insannık yolundan.

Tä masalın da sonu geldi. Kim sesledi – düün mancası idi. Kim başkasına annadacek, o – bir dizi kovrik bulacek. Maşalla olacek.

İKİ KARDAŞ

Yaşayarmış evelki vakıtlarda Moldovada iki kardaş. Pek birliktä hem annaşmakta yaşayarmışlar ikisi. Büük kardaşın varmış artık karısı hem uşakları, ama küçüü taa delikannıymış.

İki kardaş ta yaşayarmışlar küüdä, aydayarmışlar çiftçilii. Ekmişlär kardaşlar kendi tarlalarını. Allaa vermiş o yılın islää bereket. Kardaşlar vakıtları biçerlär paylarını da biçintileri taşıyêrlar harmana. Herkez kendi payını çeketmiş düümää. İşleerlär ter-su içindä ikisi da üülenädän da sıra geler, gidip, ekmek imää.

Gider ilkin ekmek imää küçüün batüsu. Kardaşı kalêr harmanda, ekini saçak kuşlarından korumaa.

Batüsu taa etiştirämeer ayrılmaa harmandan, nicä kardaşı alêr da birkaç demirli tenä döker batüsünün yivini. Kendi-kendisinä ölä kararlamış:

– Batümün var karısı, uşakları. Ona taa çok lääzim

olacak. Bän sa yalnızım. Nereyi da gitsäm, hererdä kendimä bir parça ekmek bulacam. Ko onun payı taa zeedä olsun!

Dönmüş datüsü harmana. Şindi küçüündäymiş sıra, gidip, üülen ekmeeni imää. Bakmış batüsü düülmüş tenä yivinnarına da düşünmüş:

– Benim işim kolay: evim da var, uşaaam da var. Var kim benim için düşünsün da. Ama kardaşımın evdä kimseycii yok. O pak yalnız, yok kim ona yardım etsin. Ya bän ona birkaç demirli booday kendimdän atayım. Ko onun payı zeedecä olsun!...

Nicä düşünmüş batüsü, ölä da yapmış.

Da çıkêr, ani kardaşların tenä yivinnarı hiç azalmamışlar, ama cannık, insannık, kardaş duygusu – zeedelenmiş!

Herkerä butürlü yanasınız hem yaşayasınız, dost-larım!

BUJOR

(Legenda)

Annadêrlar insannar, vakıdın birindä yaşayarmış bir çocuk. Onun adı Bujorelmiş. O gençecik çocuk ölä gözälmiş, nicä Güneş, ama utancakmış, nicä eni gelin.

O çocukların varmış evdä hayvannarı da kış için lääzım olmuş alaf hazırlamaa. Bobası yollêêr onu daaya. Gününä işlemiş çocuk, ot biçmiş, iki tarafa o kosayı sallamış. İşleyä-işleyä, yorulmuş pekçenä da esaplamış biraz dinnensin. Daa içindä bir açıklık erä toplêêr bir yivın bürcü kokan kuru ot da yatmış, yayılmış yorgunnuktan dinnenmää. Geçmeer çok vakıt da çocuk derin uykuya dalmış.

Uyanmış çocuk sade gecenin bir vakıdında muzı

kadan, angısı hiç diilmiş belli neredän işidiler. Açêr Bujorel gözlerini, bakêr: onun dolayında, ona bakarak gençecik kızlar horu oynêêrlar. Ama hepsi da biri-birindän taa gözâl: hepsi kula saçlı, nazlı, rubaları üstlerindä, sansın tüüdän.

Onnar hepsi daa cadı kızlarıymış. Bu er, neredä Bujorel yatmış dinnenmäâ – onnarın en beendii, en sevgili erleriymiş. Nicä da başka gecä, onnar toplanmışlar orayı türkü çalmaa hem horu, türlü oynunnar oynamaa.

Cadı kızları, açan görmüşlär, ani çocuk uyandı, pek sevinmişlär hem herkezi savaşarmış çocuk onu beensin. Cadılar oynayarmışlar hem çocu da sıraya çaararmışlar, onnarlan oynasin, ama o utanmaktan korkarmış erindän da kıpırdamaa. Suratı onun eteş gibi yanarmış.

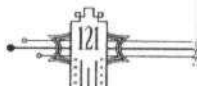
Boşuna o cadı kızları çalışarmışlar. Çocuk ölä da kimseyä onnarın arasından bakmamış hem erindän kıpırdanmamış.

Bir da küüdä işidiler bu vakıt horoz sesi. Cadı kızları çocuun önündän sansın erimişlär, er içinä girmişlär, kaybelmişlär. Birdän muzıka sesi kesiler, türkülär, oynunnar biter...

Ama o meydancın ortasında, neredä o çocuk yattarmış, büümüş al-kan benizindä bir çiçek, angısının adını moldovannar koymuşlar Bujorel. Tä nasıl genç cadı kızları çocuktan kinnerini çıkartmışlar, onnarın arasından birisini ayırıp beenmemiş deyni.

ÇAKMAK-BATIR

Yaşayarmış bir karı. Varmış onun iki oolu hem kızı. İlk yazın gitmişlär oolları sürmäâ tarlayı. Sürmüşlär, nekadar sürmüşlär, heptän yorulmuşlar, kuvetlerini

kaybetmişlər. Näändan kuvet olacek zavalılarda, açan bütün gündä onnar imişlər birär kuru kabuk hem katık erinä içmişlər birär çölmek sızıntı sucaazı da genä iştan tutunmuşlar.

Ertesi günü genä kıra hazırlanmışlar, koymuşlar puluu hem bornayı taliganın üstünä da demişlər analarına:

– Mamu, pek zor bizä kuru ekmeklän işlemää. Hazırlasana bir sıcak imää üülendä da yollayasın kıra kızkardaşımızlan.

– Of, benim uşaklarım, nicä bän bölä uzak tarlaya yollayım onu – o taa gençecik, var nicä yolu şaşırısın, kaybelsin.

– Kaybelmeyecek, mamu. Biz prazna (çizi) çekecez evdän tarlayadan. O bu praznadan gidecek da dooru bizä gelecek.

– Ee, açan ölä, yollayacam üülen ekmeeni onunnan, – demiş anaları da başlamış hazırlanmaa.

Bu vakıt kardaşlar tutunmuşlar puluktan da çekmişlər bir derin çizi eşiktän taa kıradan, ki kızkardaşları onnarı taa tez bulsun, yolu şaşırmasın.

İş o günü gidärmış neçinsä taa ilin, kardaşlar hep bekleyärmışlər, ani tä kızkardaşları tezdä üülen ekmeeni getirecek. Çünkü kırdä hem işleyärkän imää da taa pek isteersin, hem manca da taa datlı görüner, açan oturêrsın çimen üstündä hem lüzgercik seni serinnder.

Nekadar taa yukarı güneş kalkarmış, kardaşlar okadar taa sık o çekilmiş praznaya bakarmışlar: görünmeermi, sanki, kızkardaşları. Ama ölä dâ o günü kızkardaşlarını görämemişlər.

Onnarın tarlasına yakın yaşayarmış kart bir dragon, biyaz, nicä kış hem dürük, nicä çıskın hava. Duymuş

mındar dragon, neçin kardaşlar bu praznayı çektilär, da koymuş neetinä aldatmaa onnarın kızkardaşlarını da yapmaa ondan kul. Almış o puluu bakır demirlän da çizmiş eni prazna kendi aulundan küüyün kenarınadan. Ama kardaşlarının çizisini gömmüş hem çinemiş.

Çıkmiş kız küüyün kenarına da gitmiş çizi boyunca. Gitmää gitmiş da düşmemiş kardaşlarına, ama dooru o çirkin dragonun auluna. Tutmuş onu dragon, kapamış onu kendi binasına da koymuş onu aar işä.

Avşamnen dönmüşlär kardaşlar evä da annamışlar, ani gitmiş onnarın kızkardaşı ardlarına da kaybelmiş. Taa gecä yarısından onnar hep düşünmüşlär, nereyi, sanki, o kaybeldi. Sabaa olduyunan, büyük kardaşı kalkmış, erleştirmiş çantasını da gitmiş kızkardaşını aaramaa. Görmüş o taazä çiziyi da gitmiş onun boyunca.

Gitmiş, nekadar gitmiş, da çizi bitmiş. O da düşmüş dooru o çirkin dragonun binasının önünä. Eşil meyvalık içindä durarmış altınnan yalazlı (örtülü) gözäl bir bina, angısı güneş gibi yalabıyarmış. Ama korkmamış çocuk, gitmiş dooru binaya. Bir da kız sesi işitmiş:

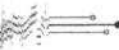
– Durgun, ii çocuk, gitmä eşil başcaya, yaklaşma binaya. Burada yaşêer fena dragon, dönärseydi geeri – kafasız kalarsın.

Da tanımış çocuk kendi kızkardaşını. O da tanımış çocu da yaklaşmış. Üzü küsülüymüş, yaşları derä gibi akarmışlar, demiş çocaa:

– Of, kardaşçım benim, taa tez git, zerä etiştirärseydi fena dragon, ikimizä da pek prost olacek!

– Paalı kızkardaşçım, hadi gidelim evä! Ozamandan beeri, nicä sän kaybeldin, dünnä sansın karardı, kahır içimizi iyer. Mamu, aalaya-aalaya, artık kör oldu.

– Hadi hızlı kaçalım, – demiş kızkardaşı.

Tutunmuşlar onnar kol-kola da toparlanmışlar ka-
çmaa. Ama etiştirämemişlär iki-üç adım yapmaa, nicä
öñnerindä dragonun topuzu düşmüş, ölä büükmüş o,
anı onu diil yayan, ama beygirlän dä zormuş dolanmaa.
Artık dragon da sansın buradaymış, kalkmış bayır gibi
onnarın önündä, yumuruklarını sıkmış da sormuş:

– Ne yapacez, çocuk, düüşecez mi osaydı konu-
şacez mı?

– Diil läüzüm bana senin konuşun, taa ii çık namuzlu
düüşä!

Dragonun belindä kılıç asılıymış. Sade bakmış
dragon kılıcına da demiş:

*Kılıcım benim,
Kılıfından çık,
Eriñi erä yık!*

Fırlamış kılıç kılıfından, sıklık etmiş solukta da
kesmiş çocuun ayaklarını. Ondan sora dragon almış
topuzunu, saurtmış yukarda da sıbitmiş onu pek uzaa,
binanın üstündän, başçanın ardına, kendi devletin kena-
rına. Düşmüş da derin bir kuyu kazmış o topuz. Sıbitmiş
dragon bu zavalı çocu kuyunun içinä da gitmiş.

Pek zor geçirärmış çocuk bu kuyu içindä. Kızkardaşı,
görerek bunu, nicä bal mumu eriyärmış kahırdan. Her
gün o saklıdan gidärmış o kuyuya, götürärmış kardaşına
imää.

Çok mu vakit geçmiş, az mı, ama anasının kahırı,
yaşları günün birindä ikinci oolunu da kaldırmışlar
erindän da toplamışlar uzak, korkunç yola. Gitmiş o
da çizi boyunca. Gitmiş sabaalendän üülenädän da
etişmiş dragonun başçasına. Sade istemiş adınnamaa
bu başçanın içinä, nicä işitmiş kız sesi:

– Durgun, çocuk, gitmä eşil başçaya, yaklaşma bu

binaya. Burada fena dragon yaşêêr. Dönärseydi – kafasız kalarsın.

Yaklaşmış çocuk binaya da görmüş kendi kızkardaşçını. O da kardaşını tanımış, karşı ona kaçarak çıkmış – üzü küsülü, yaşları derä gibi akarmışlar, demiş çocaa:

– Of, kardaşçım benim, taa tez git, zerä etiştiräseydi fena dragon – ikimizä da pek prost olacek!

– Paalı kızkardaşçım, hadi gidelim evä! Ozamandan beeri, nicä sän kaybeldin, sansın, dünnä karardı, kahr içimizi iyer. Mamu, aalaya-aalaya, artık kör oldu.

– Yok kurtuluş bana. Çok kerä bän kaçmaa denedim, ama betfalı dragon kapayardı hepsini yolları, düüyardı cirkin da genä izmet etmää koyardı.

– Hadi şindi ikimiz gidecez!

Sade onnar iki-üç adım yapmışlar, nicä dragon sansın buradaymış.

– Ya dur, çocukak, da cuvap et: düüşecez mi osaydı konuşacez mı?

– Diil läözüm bana senin konuşun, çık namuzlu düüşä!

Ozaman dragon izin etmiş kendi kılıcına:

Kılıcım benim,

Kılıfindan çık,

Erifi erä yık!

Fırlamış kılıç kılıfindan, vıjlamış solukta da dizdän yukarı birdän iki ayaanı da kesmiş. Dragon bunu da almış, sıbitmiş kuyu içinä.

Kız taa da pek kahıra düşmüş. Kararmış kâr, yaş dökä-dökä. Her gün saklıdan gidärmış o kuyuya da verärmış batülerına imää.

Ama anaları bekleyärmış, uyku uyumaazmış, yoldan gözlerini kaldırmaazmış, baari uşaklardan birisi dönsün.

Günün birindä geçärmiş o pınarın yanından da istemiş suuk su içmää. İçmiş da oturmuş dinnenmää. Oturmuş, düşünmeyä varmış, kızını hem oollarını aklısına getirmiş da kahırdan genä aalamaa çeketmiş. Onun ayakların yanında durarmış bir çıplak taş. Akarmışlar ana yaşları, taşın üstünä düşärmişlär.

Görmüş karı bu taşı da ölä düşünmüş: "Ya alayım bän onu yanıma, evdä läázım olur". Getirmiş evä, koymuş onu sobanın üstünä da çıkmış keçiyi saamaa. Ama açan geeri dönmüş – soba üstündä uşak aalayarmış. Bakmış sobanın üstünä, ordasa o çakmak taşın erinä çocuk yatêr, hem ölä gözälmiş, nicä güneşçik.

"Ya ne sevinmelik! – düşünmüş karı. – Şindi olacek oolum".

Çocuk büüyärmiş diil gündän-günä, ama saat-tan-saada: başkası bir yılda okadar büümeer, nicä bu bir gündä. Taa iki afta da geçmemişti, ama o artık on yaşında uşaklarlan oynayarmış. Kuvetçesinä kimsey onu enseymääzmiş. Koymuşlar onun adını Çakmak-batır. Bakarmışlar ona insannar da deyärmişlär biri-birinä:

– Bu mutlak bulacek kendi kardaşlarını hem kız-kardaşını.

İşitmiş çocuk bu lafları da kaçarak evä gitmiş:

– Mamucuk, ne, var bendä kardaş hem kızkardaş mı?

Kahıra düşmüş anası, düşünmeyä varmış. Da sora demiş:

– Yok senin kimseyciin, oolum.

Ama diil kolay anaya kendi uşaanı aldatmaa, – kahır onun içini iyer. Ama Çakmak denemiş, nicä mamusu kahırlanêr, annamış, ani insan dooru söleer.

Günün birindä avda gidärmiş çocuk derenin dik kenarından da görer: taşların arasında bir büük demir

parçası. "Pek islää olur ondan bän bir topuz kendimä yapayım!" – düşünmüş o da götürmüş o demiri çilingirä.

Yapmış çiligir o demirdän bir topuz – oniki kişi dä kaldırmaazmış. Almış onu Çakmak, götürmüş evä da saurtmuş ölä, ani sibıttıynan, bulutlardan yukarı uçup gitmiş. Ama çocuk gitmiş içeri da demiş mamusuna:

– Bän yatacam dinnenmää, ama sän beni kaldır, açan işidecän ani topuzum düşer.

Uyumuş o üç gün hem üç gecä. Dördüncü gün işitmiş mamusu uultu, nica topuzu düşürmüş da kaldırmış onu. Çıkmış o eşää kadar, koymuş dizini topuzun altına. Urulmuş topuz onun dizinä da burulmuş... Lääzım taa çeliklendirmää", – düşünmüş Çakmak da götürmüş onu genä çilingirä. Ondan sora gitmiş anasına da demiş:

– Gördüm bän, mamucuk, bölä düş. Geldi bana bir biyaz saçlı dädücü, da verdi bana bir akıl, ki giräsin sän evin altına da oradan veräsin bana bir pazu. İyecäm bän o pazıyı da kuvedim benim üç kat zeedä olacek.

– Ec, nesoy bän evin altına gireyim, oolum?

– Bän onu, mamu, kaldıracam biraz.

Dayanmış evceezin köşesinä Çakmak-batır omuzunnan, kaldırmış onu biraz. Mamusu girmiş pazıylan onun altına da uzatmış onu oradan ooluna. Çakmak çeketmiş usulcuunnan salvermää evi erinä. Korkmuş anası da başlamış baarmaa:

– Çakmak, Çakmak, naşey sän yapêrsın?

– Sölä bana, mamu, var mı benim kardaşlarım hem kızkardaşım?

Mamusu aar innemiş da çeketmiş aalamaa:

– Ölä benim paalıcım, kardaşların da, kızkardaşın da var.

Annatmış o Çakmaa, nicä gitmişlär onnar biri-biri ardısora da geri dönmemişlär.

– Ee, açan ölä, pişir bana birkaç pazı yola, gideyim bän aydınnık dünnedä gezeyim, bekim düşärim onnarın izlerinä.

Çıkmış mamusu evceezin altından, almış un, hazırlamış hamur, ama kendisi aalayarmış, kan yaşlarla hamuru yıslayarmış. Almış Çakmak pazıları, da gitmiş o praznanın boyundan, kardaşların izlerindän.

Gitmiş o, nekadar gitmiş, dolanmış o kuyuyu, angı sını dragon kendi topuzunnan oymuş, etişmiş o gözäl başçayadan. Sade istemiş girmää orayı, nicä işitmiş kız sesi:

– Durgun, ii çocuk, gitmä eşil başçaya, yaklaşma binaya. Burada fena dragon yaşêr, dönärseydi geri-kafasız kalarsın!

Durgunmuş Çakmak da görmüş kızı, angısı pek zabunmuş, kahırlıymış hem gözleri şiş aalamaktan. Çocuun canı acımış ona da uzatmış bir pazı. Yaklaştırmış kız aazına, da ölä da kurulu kalmış, gözlerini musaafirdän kaldırmaazmış:

– Näändan aldın sän bu pazıyı?

– Evdän. Bana mamu onu verdi.

– Mamun mu? Kimin mamusu?

– Benim.

– Yok nicä olsun! Bu pazı benim mamunun yaşlarinnan yıslanmış.

– Senin mamunun mu? Çıkêr, ani sän benim kız-kardaşım!

Annatmış ona Çakmak-batır, nicä yollamış mamusu iki genç hem gözäl oolunu, ki kızını bulsunnar da evä getirsinnär.

– Dä tä gitmişlär onnar, – demiş çocuk, – da sansın, er içinä girmişlär – ne haber, ne kendileri.

– Ozaman bän praznanın boyunca evdän gittim, sora kardaşlarım da ardıma hep bu yoldan. Karşılaşmaa biz karşılaştık, ama dragon bizi evä dönmää ölä da brakmadı.

– Kızkardaşçım benim, hadi kaçalım.

– Eer sän benim kardaşımsaydın, ozaman taa tez geri evä dön da mamuyu bak, hatır güt ona, ama bizi sän başka görmeyecän. Çok kerä istedim bän kaçmaa, ama etiştirämeerim 2–3 adım da yapmaa, nicä dragon sansın yanımdaymış. Düüyer beni da genä geeri çevirer.

– Ee nicä bän onu tanıyayım ya?

– Yabancılarla karşılaştıynan, o herkerä sorêr: "Ne yapacez, düüşecez mi osaydı konuşacez mı!?" Eer musaafir cuvap edärsedydi, ani düüşmää isteer, ozaman dragon izin eder kılıcına:

Kılıcım benim,

Kılıftan çık,

Erifi erä yık!

Kär hep bölä o kardaşlarımnan da yaptı, da sora onnarı kuyuya attı. Ama musaafir isteyärsedydi konuşmaa, ozaman götürer dragon onu binanın ardına, oturdêr sofraya da çekeder onu ikramnamaa: verer imää üç kaurulmuş buga, bir fıçı şarap hem bir taliga ekmek. Eer musaafir bunnarı imärseydi, ona hep okadar yaşamamaa. İdiktän sora dragon genä kendi kılıcına danışêr:

Kılıcım benim,

Kılıftan çık,

Erifi erä yık!

Kız taa bitirämemiş kendi annatmasını, uzaakta görünmüş bir çirkin kara bulut, güründemiş göklär da

bulutların ardından fırlamış dragonun topuzu. Tutmuş onu Çakmak-batır ellän, saurtmuş ta geeri sıbıtmış. Taa pek kararmış, kaynamış o bulatlar, da işidilmiş dragonun çirkin üfkeli sesi:

– Ey, çağarılmadık musaafırlär beni bekleerlä!r!

Da çirkin boran gibi uçmuş onnara dragon, durgunmuş.

– Ne istärsin, ii çocuk, düüşmää mi osaydı konuşmaa mı?

– Hadi ilkin iyelim, masa karşısında oturalım da sora güreşecek!

Girmişlär bina içinä. Koymuş dragon masa üstünä üç kaurulmuş buga, bir fıçı şarap da başlamış hobur gibi imä. Kemirmiş bir büyük kemii, almış onu da trak çocuun kafasına. Ama bulmuş taman adamını! Çakmak-batır almış bir büyük kemik da ölä urmuş dragonun annısına, ani dragonun gözlerindän kıvılcın fırlamış. Öbürü kendinä gelincä, çocuk kapmış belindän kılıcı da kırmış onu dizindä. Gelmiş kendinä dragon, hızlanmış kılıcına, ama o yok artık. Görür, ani işleri prost, çıkmış dışarı da baarmış, nekadar varsaydı kuvedi:

– Çık, çocuk, düüşecek bakır harmanında!

Çıkmışlar onnar bakır harmanına, angısını doksan dokuz Zmey-Gorınıçlan hem doksan dokuz gün, doksan dokuz çokannan, okadar da mengenedä (örstä) düümüşlär. Çeketmişlär onnar düüşmää ölä çirkin, ani zor diri kalmaa birisinä. Ölümä düüşerlä. Urmuşlar topuzlarını—daalmışlar, falanmışlar sırça gibi. Ozaman tutunmuşlar onnar biri-birindän. Kanaralar falanarmışlar, bayırlar er içinä çökärmişlär, aaçlardan sade kıymık fırlayarmış, göktä çimçiriklär çakarmış hem gök güldeyärmış – ölä çirkin düüşärmış dragon Çakmak-

batırlan. Düşmüşlər, düşmüşlər, heptän kuvetsiz-
lenmişlər da yıkılmışlar erä yorgunnuktan. Onnar ölä
kızmışlar, ani dragonun kızgın aazından fırlamış maavi
yalın, ama Çakmak-batırın aazından – eşil yalın. Bir
da göktä, onların üstündä kartal peydalanmış. Dragon,
gördüynän kartalı, çirkin baarmış:

– Ya sän, kuş gamsız, hızlı uçup-gidäsin Tunayadan,
da getiräsin bana su içmä! Hem bak islää, yapmar-
saydın, ne dedim – erin üzündän kaybedecäm sizin
soyunuzu!

Kartal uçuşêr göktä, sansın dragonu hiç işitmemiş tä.
Ozaman Çakmak-batır yalpak yalvarmış kartala:

– Kartalcım benim, uç-git Tunaya, getir bana su-
caaz, sula beni, serinnet beni. Eer enseyärseydim bän
dragonu – olacek sizä, kuşlara sevinmelik.

Alatlan uçup-gitmiş kartal suuk su aaramaa da
tezdä peydalanmış bir çölmek suylan tırnaklarında.
Vermiş çölmää Çakmak-batıra, sulamış onu, kalan
suyu da üstünä atmış. Eni kuvet duymuş kendisindä
Çakmak. Hızlı kalkmış, tutmuş dragonu, direşmiş,
da ölä onu erä urmuş, sansın enseri kakmış – dragon
birdän gebermiş.

Daalmış bulutlar göktän, görünmüş kırmızı güneş,
lüzgär kendi kanatlarında getirmiş çiçeklerin bürçü
kokusunu. Dönmüş Çakmak-batır binaya, almış kız-
kardaşını kolundan da demiş:

– Hadi şindi evä, o fena dragondan artık yok ne
korkmaa.

Gitmiş kız biraz ileri da başlamış aalamaa.

– Of, kardaşcım, yok nicä bän gideyim, zavallı
kardaşlarımı burada brakayım.

– Neredä onnar ya?

– Derin bir kuyuda. Dragon sakatladı onnarı da sıbıttı orayı.

Girmiş Çakmak o kuyu içinä da çıkarmış kardaşlarını. Onnarsaydı, zavalılar, gücülä diri. Yattırmış Çakmak onnarı eşil çimenin üstünä, bakınmış, da dorulmuş günduusuna dooru. Gitmiş o, gitmiş bayırları aşmış, çayırları, gür daaları geçmiş da karşılaşmış bir babucuklan.

– İi günnär, babu!

– Zamansêersın, oolum! Nereyi yolunu tutêrsın?

– Aarêırım bän ölü hem diri suyu.

– O tä burada, kulakta, çayır içindä. Ama onu bulmaa olacak zor. Burada çok kaynaklar zihirli.

İnmiş Çakmak kulak içinä, çökmüş bir taş üstünä da düşünmeyä varmış. Burada da kaynak, orada da... Ee nesoy onu tanımaa, angısında ilaçlı su? Yok nicä datmaa da – islää, er razgelärseydin otalanmadık suya, ama zihirlidän içärseydin?!

Gezer Çakmak-batır kulak içindä, hep bakınêr iki tarafa hem o kaynaklara. Bir da görer bir alay çiçek. Yolmuş bir demet çiçek da daldırmış herbir kaynaa birêr çiçek. Taman çiçeklär etişmiş. Bakêr Çakmak-batır nererdä çiçeklär kararmışlar, ama bir kaynakta çiçek ilerkisindän taa gözäl olmuş, ama birisindä kâr kök tä salvermiş. Doldurmuş ozaman iki çölmek su bu kaynaklardan da dönmüş geeri. Dönmüş kardaşlarına, koymuş ayaklarını erinä, serpmiş ölü suylan da ayakları yapışmışlar erlerinä. Ondan sora serpmiş diri suylan, da kalkmışlar çocuklar saa hem kaavi, sansın hiç bişey olmamış ta. Sarmaşmışlar onnar, öpüşmüşlär da sora dördü da geeri, evä dönmüşlär.

Pek sevinmiş anaları, açan görmüş kendi uşaklarını evdä. Onun kısmetin hiç yokmuş kenarları.

Sora onnar çok vakıt taa yaşamışlar-çalışmışlar, zenginnik kazanmışlar. Yaşamışlar kısmetli, kavgasız çok-çok yıllar. Bekim kâr şindi da taa yaşêrlar, eer ölmediseydilär.

IV. RUS HALK MASALLARI

BORDEY

Kırın uvasında durarmış gözäl bir üç katlı bordey. Geçärmüş onun yanından sıçan-hepsindän korkan. Görmüş o bordeyi, durgunmuş da sormuş:

– Bordey-bordeycik! Kim içindä yaşêêr?
Kimseycik sesetmemiş.

Girmiş sıçan bordeyâ da çeketmiş orada yaşamaa. Atlayarak gelmiş bordeyin yanına kurbaacık-aazı açık da sormuş:

– Bordey-bordeycik! Kim içindä yaşêêr?
– Bän, sıçan-hepsindän korkan! Ama kimsin sän?
– Bän kurbaacık-aazı açık!
– Hadi yaşaycez birerdä!

Kurbaacık atlamış bordeyin içinä. Çekederlär ikisi barabar yaşamaa.

Gelmiş tavşam-hızlı kaçan.

Durgunmuş da sormuş:

– Bordey-bordeycik! Kim içindä yaşêêr?
– Bän, sıçan-hepsindän korkan!
– Bän, kurbaacık-aazı açık. Ama kimsin sän?

– Bän, tavşam-hızlı kaçan!

– Hadi birerdä yaşaycez!

Tavşam atlêêr bordeyin içinä da çekederlär onnar üçü barabar yaşamaa.

Geçärmiş bordeyin yanından tilkicik-şiretçik. Urmuş tilkicik pençereyâ da sormuş:

– Bordey-bordeycik! Kim içinä yaşêêr?

– Bän, sıçan-hepsindän korkan!

– Bän, kurbaacık-aazı açık!

– Bän, tavşam-hızlı kaçan. Ama kimsin sän?

– Bän tilkicik-şiretçik.

– Hadi birerdä yaşaycez!

Girmiş tilkicik bordein içinä da çeketmişlär dördü barabar yaşamaa.

Kaçarak geçärmiş bordeyin yanından yabancı-boz yannı. Bakmış kapudan da sormuş:

– Bordey-bordeycik! Kim içinä yaşêêr?

– Bän, sıçan-hepsindän korkan!

– Bän, kurbaacık-aazı açık!

– Bän, tavşam-hızlı kaçan!

– Bän, tilkicik-şiretçik. Ama kimsin sän?

– Bän, yabancı-boz yannı.

– Hadi biredä yaşaycez!

Girmiş yabancı bordeyin içinä. Çekederlär onnar beşi barabar yaşamaa.

Tä onnar bordeydä yaşayarmışlar hem türkü çalar-mışlar.

Bir da bordeyin yanından geçärmiş buruk bacakı ayı. Görmüş ayı bordeyi, işitmiş türküyü, durgunmuş da, nekadar baarabilärsä, baarmış:

– Bordey-bordeycik! Kim içinä yaşêêr?

– Bän, sıçan-hepsindän korkan!

- Bän, kurbaacık-aazı açık!
- Bän, tavşam-hızlı kaçan!
- Bän, yabancı-boz yannı. Ama kimsin sän?
- Bän buruk bacakı ayı.
- Hadi birerdä yaşaycez!

Hızlanêr girmää ayı. Türlü-türlü savaşêr - ölä da girämeer içinä.

- Ee, bän taa islää bordeyin üstündä yaşaycam.
- Ne akıldan mı bozulduñ? Sän bizi ezeceñ!
- Korkmayın, ezmeycäm.
- Ee, ozaman pin.

Pinmiş ayı bordeyin üstünä da taman erleşmiş - çatır-r-r! - ezmiş bordeyi.

Çatırdamış ortalık. Bordey ilkin yannamış da sora darmadaan olmuş. Gücülään etistirmişlär fırlamaa onun içindän:

- Sıçan-hepsindän korkan.
- Kurbaacık-aazı açık.
- Tavşam-hızlı kaçan.
- Tilkicik-şiretçik.

Yabancı-boz yannı. Hepsicii saalıklar erindä hem sakatlanmamışlar da.

Tutunêrlar onnar evin aaçlarını taşımaa, tafta kesmää - eni bordey kendilerinä yapmaa.

Eski bordeydän taa gözäl hem ta da kaavi yapmışlar!

TRUP

Ekmiş dädu güz trupu. Trup ölä büük olmuş, ani aula sıymaazmış. Tutunêr dädu truptan güzün, isteer çıkarmaa, ama çıkaramêr.

Çaarêr dâdu babuyu yardıma. Tutunêr babu dâdudan, dâdu truptan: dartêrlar-direşerlâr, çıkaramêêrlar.

Çaarêr babu unukasını. Tutunêr unukası babudan, babu dâdudan, dâdu truptan: dartêrlar-direşerlâr, çıkaramêêrlar.

Çaarêr unukası Juçkayı. Tutunêrlar Juçka unukadan, unuka babudan, babu dâdudan, dâdu truptan: dartêrlar-direşerlâr, çıkaramêêrlar.

Çaarêr Juçka kediyi. Tutunêrlar kedi Juçkadan, Juçka unukadan, unuka babudan, babu dâdudan, dâdu truptan: dartêrlar-direşerlâr, çıkaramêêrlar.

Kedi çaarêr sıçanı. Tutunêrlar sıçan keditân, kedi Juçkadan, Juçka unukadan, unuka babudan, babu dâdudan, dâdu truptan: dartêrlar-direşerlâr – çıkarêrlar trupu!

TİLKİ HEM TEKÂ

Kaçarmış tilki yolca, gargalara aazını açmış da pınarın içinä düşmüş. Su pınarın içinä yokmuş pek çok. Bulmaa yokmuş niçä, ama çıkmaa da yokmuş nicä. Durêr tilki pınarın içinä, Kahırlanêr. Naşey yapmaa? Bir da işider, ani yolca geçer tekä, kafasını sallayarak, sakalını silkeräk, iki tarafa bakınarak. Aylaklıktan pınarın içinä da bakêr. Görür orada tilkiyi da sorêr:

– Selâm, tilkicik! Sän naşey burada yapêrsın?

– Girdim burayı biraz dinneneyim. Yukarda buunuk sıcak, ama burada serin da, suuk sucaaz da nekadar istäärsän.

Tekä çoktan istäärmış su içmää.

– İslää mi pınarın suyu ya?

– Elbetki, islää, – demiş tilki. – Ne bakêrsin, atla burayı da dat. Burada ikimizä da er etişecek.

Tekä ahmaklıından atlêêr. Suyu bulandırêr, ne kalmış tilkiyi öldürsün. Üfkelenmiş tilki da çeketmiş çekişmäâ:

– Ya, sakallıyı, atlamaa da becermeer, – üstümü yısladı.

Piner tilki tekenin sırtına, sırtından buynuzların üstünä da fırlêêr pınardan. Tekä onu okadar da görmüş.

Durêr tekä pınarın içindä. Avşamadan durêr. Bilmeer, nasıl çıkmaa.

Çorbacı görer, ani tekä aulda yok da gider onu aaramaa. Aaramış, nekadar aaradısaydı, gücülä pınarın içindä onu bulmuş. Gidip, almış evdän çatıyı da çıkarmış tekeyi pınarın içindän.

CANAVAR HEM OLAKLAR

Evekli vakıtlarda yaşayarmış bir keçi olacıklarınnan. Keçi her gün daada eşil çimencik otlayarmış hem serin sucaaz içärmış. Herkerä, açan o gidärmış, olacıklar onun ardına kapuyu kapuyarmışlar da hiç birercäâ çıkmaazmışlar.

Keçi, döndüynän geeri, urarmış kapuya da türküsünü çalarmış:

Olacıklarım,

Ananız sizin geldi,

Uşacıklarım!

Datlı sütçäâz getirdi.

Açın bana kapuyu!

Mememdän sütçäâz akır,

Karşı edin mamuyu!

Bakın, neredä bakır!

Olacıklar açarmışlar kapuyu da salverärmışlär analarını içeri. O onnarı doyurarmış, sulaarmış da genä daaya gidärmış. Olacıklar onun ardına kapuyu genä islää kapuyarmışlar.

Canavar seslemiş bir kerä, nicä keçi türküsünü çalêr.
Keçi gittiyän daaya, gider kapunun yanına da çekeder
titsi seslän baarmaa:

*Uşaklarım, Mamunuz geldi,
Olaklarım! Sizä süt getirdi.
Kapuları açın! Hazırlayın bakırı
Dooru bana kaçın! Hem toplayın asır!*

Olacıclar ona demişlär:

– İşideriz, işideriz, ama bu ses diil mamunun! Bizim
anamız çalêr incecik seslän, hem lafları bu takım sık-sık
sölämeer.

Yabanı yok naşey yapısın. Gider çilingirä, da izin
eder ona düüsün onun dilini da sesini inceltsin. Çilingir
ölä da yapêr. Yabanı genä gider keçinin evceezin yanına
da, saklanıp aaçların ardına, bekleer keçiyi.

Tä geler keçi, urêr kapuya da çekeder:

*Olacıklarım, Ananız sizin geldi,
Uşacıklarım! Datlı sütçääz getirdi.
Açın bana kapuyu! Mememdän sutçääz akır,
Karşı edin mamuyu! Bakın, neredä bakır!*

Olacıklar salvererlär analarını içeri da, biri birini
kestirip, çekederlär annatmaa, nicä yabanı gelmiş,
onnarı imää istemiş.

Keçi doyurmuş, sulamış olacıklarını da pek çetindän
onnara izin vermiş:

– Kim gelecek bizä, titsi seslän lafedecek hem
benim laflarını sıradan solämeycek, nicä bän söleirim,
– kapuyu açmayasınız.

Sade keçi ayırılmış evceezindän – yabını sansın
burdaymış. Yaklaşer evä, eşiklerä pinip, urêr kapuya.
İncä seslän, taa unutmadaan lafları, yabanı çekeder:

Olacıklarım, Ananız sizin geldi,
Uşacıklarım! Datlı sütçääz getirdi.
Açın bana kapuyu! Mememdän sütçääz akır,
Karşı edin mamuyu! Bakın, neredä bakır!

Olacıklar açmışlar kapuyu da yabancı, içeri girip, olacıkları hepsiciini imiş. Sade olacın biri etiştirmiş fırının içinä saklanmaa.

Geler keçi: nekadar çaarıp-baarmamış, türküşünü çalmamış – kimseycik ona sesetmemiş içerdän. Bir da bakêr – kapu açık. Kaçaracak girer içeri – orada kimseycik yok. Bakêr fırının içinä dä bulêr orada sade biriciini.

Annadıynan keçi, ne bela geldi başına, düşer skemenin üstünä da başından tülleri yolêr, kendisinä er bulamêr kahırdan hem sızlayıp, sıralêr:

Uşacıklarım benim! Neçin açtınız
Olacıklarım! Hem inandıntz
Bän sizens kaldım, Fena yabancıya
Nicä bir yarım. Katık oldunuz?

Yabancı, işittiyän bunu, girer keçinin içinä da sorarmış:

– Neçin sän, kumişa, benim üstümä günayı atêrsın?
Bän imedin senin olacıklarını. Eteer kendini kahırdan oldürdün. Hadı taa islää gidelim daaya da biraz gezielim.

Gittiyän daaya, onnar görerlär bir büük kuyu, angısının içindä ateş yanêr.

Keçi teklif etmiş yabancıya:

– Ha, suvatu, deneylim, angımız atlaycek bu kuyunun üstündän.

İlkin atlêr keçi. Yabancı, aşaa kalmasın deyni, çıkı

nıp geeri, o da atlêêr, ama haliz kuyunun içinä, ateşin ortasına düşêr.

Ateşin içindä yabancı çekeder yanmaa, şkembesi onun şişmiş daul gibi da patlamış. Ondan sora olacıklar hepsicii birêr-birêr fırlamış onun şkembesindän da – kaçaracak mamusuna.

Da taa şindiyädän yaşayarmışlar olacıklar hepsi birerdä hem kısmetli.

KOLOBOK

Yaşayarmışlar bir vakıtlar daduyulan babu.

Teklif etmiş dädu babuya:

– Pişir, babu, bana bir tombarlak ekmecek. Ruslar ona kolobok deerlâr. Bän pek beenerim bu lafı.

– Nedän pişireyim ya, un hiç yokkan?

– Brä, babu, seni hep üüretmää lâüzım. Okadaradan mı hiç bulamaycan? Süpurt unnuun içinı, çuvalları silk – da toplanacak.

Babu ölä dä yapmış: süpürmüş unnuu, silkmiş çuvalları da toplamış bir-iki auç un, yuurmuş amuru kaymaklan, tombarlatmış bir ekmecek, kaurmuş onu holoy içindä da koymuş suutmaa pençerenin üstünä.

Bıkmış o ekmecek-kolobok pençerenin üstündä durmaa: tukurlanmış sundurmanın üstünä, sundurmanın üstündän çimenin üstünä, çimenin üstündän çıkêr bir yolcaaza-patekaya da patekayca tukurlanêr.

Tukurlanarkan kolobok yolca, çıkêr ona karşı tavşam:

– Tombarlak kolobok! Bän seni iyecäm!

– Brak beni, tavşam, imä, taa ii seslä, nesoy tütükük bän sana çalacam.

Tavşam diker kulaklarını, kolobok ta çalarmış:

– *Bän kalın bir kolobok, Pençeredä suudulu,*
Akıllı bendän hiç yok! Şiretlik içim dolu.
Unnuktan toplanma, Bän dädüdan kaçtım,
Çuvaldan silkinmä, Bän babudan kaçtım,
Yapılı kaymaklan Ama bän sendän, yılık,
Salt iki parmaklan. Kayacam, nicä balık.

Da tukurlanêr kolobok ileri dooru: tavşam onu okadar da görmüş. Tukurlanarmış kolobok daa yolunca da çıkmış ona karşı bir boz yabanı:

– Tombarlak kolobok, bän seni iyecäm!
– İmä beni, boz yabanı, bän sana bir türkücük çalam. Da çeketmiş:

– *Bän kalın bir kolobok, Şiretlik içim dolu.*
Akıllı bendän hiç yok! Bän dädüdan kaçtım,
Unnuktan toplanma, Bän babudan kaçtım,
Çuvaldan silkinmä, Bän tavşamdan kaçtım,
Yapılı kaymaklan Bän sendän, yabanıdan,
Salt iki parmaklan. Kayacam, nicä yılan.
Pençeredä suudulu,

Tukurlanmış kolobok ileri dooru: yabanı onu okadar da görmüş.

Tukurlanarmış kolobok daaca da çıkmış ona karşı bir ayı, dalları kıran, fidannarı, fışkan gibi, kıvradan:

– Tombarlak kolobok, bän seni iyecäm!..
– İyameycän, buruk bacaklı! Taa islää sän benim tütkücüümü seslä. Kolobok çekeder çalmaa, ama Mişka-ayı kulaklarını sarkıtmış da sesläarmiş:

– *Bän kalın bir kolobok, Şiretlik içim dolu.*
Akıllı, bendän hiç yok! Bän dädüdan kaçtım,
Unnuktan toplanma, Bän babudan kaçtım,

*Çuvaldan silkinmä,
Yapılı kaymaklan
Salt iki parmaklan.
Pençeredä suudulu,*

*Bän tavşamdan kaçtım,
Bän yabanıdan kaçtım,
Kaçacam sendän, ayı,
Olacan sän pek mayıl.*

Tukurlanmış kolobor ileri: ayı onu okadar da görmüş.
Tukurlanarmış, kolobok da ona karşı çıkmış tilki:

– Zamansêersın, kolobok! Nasıl sän gözälsın! Nasıl sän kızarıksın!

Kolobok pek beenmiş, ani onu metetmişlär da çetketmiş kendi türküsünü çalmaa. Tilki sesleyärmış, ama hep ona yaklaşarmış:

*– Bän kalın bir kolobok,
Akıllı bendän hiç yok!
Unnuktan toplanma,
Çuvaldan silkinmä,
Yapılı kaymaklan
Salt iki parmaklan.
Pençeredä suudulu,
Şiretlik içim dolu.*

*Bän dädudan kaçtım,
Bän babudan kaçtım,
Bän tavşamdan kaçtım,
Bän yabanıdan kaçtım,
Bän ayıdan kaçtım,
Ama sendän, tilkicik,
Taa da kolay kaçarım.*

Käämil türkücük! – demiş tilki. – sade bir kusur, gözelim, artık ihtyarım da hepsiciini işidämedim. Otur benim zotkacımın üstündä, kulaklarıma taa yakın da taa bir kerä çal o gözäl türkünü:

*– Bän kalın bir kolobor,
Akıllı bendän hiç yok!*

Tilki onu bitkiyädän seslämemiş da, kestirip yarım lafta, tutmuş onu da imiş.

KOTOY, HOROZ HEM TİLKİ

Daalarda, küçücük bir evceezdä, yaşayarmışlar kotoylan bir horoz. Kotoy kalkarmış her gün pek ep-

ken da daaya avlanmaa gidârmiş, ama Peti-horozçuk kalarmış evi beklemää. Kotoy gittiynän, horozçuk çekedârmiş içerdä kendinä iş bulmaa: içersini, paklayıp, hepsiciini şeyleri kendi erlerinä erleştirmää, sora da bir pardının üstünä pinip, ötârmış doyunca hem kotoyu beklâärmış.

Günün birindä geçârmış onnarın yanından tilki da işitmiş, nasıl horoz ötârmış. Pek onun canı çekmiş horoz eti datmaa. Tilki oturmuş pençerenin altına da çeketmiş çalmaa:

*Gözâl horozçuk,
Altın taracık!
Çık bana, gözeleçik,
Verecäm darıcık.*

Horoz kafasını pençeredän uzadêr dışarı baksın, ama tilki bu vakıt – hop onu tutêr da tozadêr daaya.

Horoz pek korkmuş, baarmaa başlamış:

– Götürer beni tilki karannık daalara, üüsek bayırlara! Kotoy-kardaşım, tilkidän beni kurtar!

Kotoy diilmiş uzakta, işitmiş, kaçarak onun ardına taklaşmış. Etişip tilkiyi, kurtarêr horozu da götürer evä.

Ertesi günü hazırlanêr kotoy ava da sımarlaarmış horoza:

– Bak, aç gözlerini, Peti, kafanı pençeredän uzatma, seslämä tilkiyi, zerä o, seni kapıp, iyecek da kemiceklärini da brakmaycek.

Kotoy gitmiş, ama horozçuk içersini paklamış, erleri süpürmüş, pardının üstünä atlayıp, ötmüş, nekadar istemiş, kotoyu beklâärmış.

Ama tilki şansora pençerenin altındaymış. Genä tutturêr eski türküsünü:

*Horoz, horozçuk,
Altın taracık!
Çık bana, gözalcik,
Verecäm darıcık.*

Horozçuk sesläärmiş, ama kafasını uzatmaazmış. Tilki sibiğer içeri bir auç darı. Horozçuk darıları, galayıp, toplêêr, ama pençeredän bakmaa korkêr. Tilki ozaman deyärmış:

– Naşey sana oldu, Peti, ne hodullanmışın? Ya bak nekadar bendä darı var. Naşey yapayım bär onnarlan? Peti kafasını uzadêr bakmaa, da tilki genä onu – hop da evä toparlanêr.

Horozun genä ödü patlamış korkudan. Çekeder baarma: – Götürer beni tilki karannık daalara, üüsek bayırlara! Kotoy-kardaşçım, tilkidän kurtar.

Makar ki kotoy uzaktaymış, ama işitmiş horozçuun sesini, taklaşêr genä tilkinin ardına, kaçmış, nekadar kaçabilärseydi da, etişip tilkiyi, kurtarmış horozçuu, götürmüş onu evä. Üçüncü günü kotoy genä hazırlanêr ava gitmäâ da sımarlêêr horozçaa:

– Bak, Peti, aç gözlerini, bän büün evdän uzaa gidecam, nicä istäärsän baar – bän işidämeycäm. Seslämä tilkiyi, uzatma kafanı dışarı, zerä o seni iyecek, kemiçeklerini da senin brakmayacak.

Gitmiş kotoy ava, ama Peti-horozçuk içersini paklamış, erleri süpürmüş, atlamış pardının üstünä, ötärmış hem kotoyu bekläärmış.

Ama tilki şansora genä pençerenin altındaymış, türküsünü çalarmış. Peti-horozçuk sesleer, ama kafasını uzatmêêr. Tilki ozaman däärmış:

– Bilersin mi, Peti-horozçuk, bän sana ne isteerim söyleyim? Onuştan da kâr alatladım. Bäm, yolca kaçarkan,

gördüm, nicä adamnar taligaylan boday götürärdilär. Çuvalın birisi yırtıktı da onun içindän booday hepsicii yolun üstünä aktı, ama yok kim toplasın. Kär pençeredän görüner. Var nicä bakasın, inanmasaydın.

Horoçuk genä, aldanıp, kafasını uzadêr bakmaa yol üstünä, ama tilkiyâ sade bu da läüzümmiş. Genä, kavrayıp horozu, toparlanêr daaya dooru. Nasıl sade horoçuk aalamamış, nasıl sade, buvazını yırtıp, baarmamış – işitmemiş onu kotoy da tilki onu kendi evinä götürmüş.

Kotoy evä döndüynän, görer, ani horoçuk birerdä yok. Duymuş işi kotoy, kahırlanmış, ama yok naşey yapmaa. Läüzüm, gidip, kurtarmaa kafadarı.

İlkin kotoy gider panavıra, alêr kendisinä çizmä, maavi anteri, bir paraliya tüülän hem bir da kemeñçä. Giinmiş da haliz kemeñceciyâ benzäarmış. Gider kotoy daaca kemeñcesini gıcırdadêr hem türkü çalêr:

Drın-brın, kemeñçä

Altın strunalar.

Kim istäärsä seslemäü,

Hızlı çıksınnar!

Yabannar daada şaşarmışlar – näändan bölä çalgıcı bizdä peydalandı?

Kotoy gezärmış daa içindä, çalarmış türküsünü; ama gözlerinnän hep tilkinin evceezini aarayarmış. Bakına-bakına o görmüş bir evcäüz, bakmış pençeresindän içeri. Tilki taman fırını yakarmış. Kotoy-kotoycuk piner eşiklerin üstünä, gıcırdadêr kemeñcesini da tutturêr türküsünü:

Drın-brın kemeñçä.

Altın strunalar.

Kim istäärsä seslemäü,

Hızlı çıksınnar!

Tilki işider, ani kimsa ona deyni çalêr, ama, çıkıp bakmaa, hiç yokmuş vakıdı – kabartma pişirârmış. Yollêr dışarı kendi kızını, angısının adı Korkulukmuş.

Git, Korkulucaam, bak, kim o orada beni çaarêr.

Korkulucak çıkmış, ama kotoy-kotoycuk birdän onun annısına – trik, urêr da ardında çuvalın içinä saklêr.

Genä çekeder gıcırdatmaa kemençesini hem türküsünü çalmaa:

Drın-brın, kemençä,

Altın strunalar.

Kim istäärsä seslemää,

Hızlı çıksınnar!

İşider tilki, ani onu kimsä çaarêr, ama hiç yokmuş nicä fırından ayırılısın – kabartmalar yanmasınar.

Yollêr öbür kızını. Onun adı Yolucaamış.

– Git, Yolucaam, bak, kim o beni çaarêr.

olucak, çıkmış, ama kotoy-kotoycuk onun da annısına – trik, da arında çuvalın içinä saklamış. Da genä gıcırdadarmış kemençesini hem çalarmış türküsünü:

Drın-brın, kemençä,

Altın strunalar.

Kim sevärsä seslemää,

Hızlı çıksınnar!

Tilki hiç yokmuş nicä ayırılısın fırından, yollamaa da yokmuş kimi – sade horozçuk içerdä kalmış. Tilki taman hazırlanarmış onu, tüülerini yolup, kaurmaa. Da demiş tilki horozçaa:

– Git, Peti, bak, kim orada beni çaarêr da tezçä geeri dönäsin!

Peti-horozçuk fırlamış dışarı, ama kotoy, sıbıdıp çuvalı, kapmış horozçuu da toparlanmış kaçarak evä.

Ozamandan beeri kotoylan horoz genä yaşayarmışlar ikisi barabar, ama tilki onnarın evceezinä başka hiç yaklaşmamış ta. Horoz kotoyu sesläärmış da ne o söläärmış – hepsiciini ölä da yaparmış.

AYAZBOBA

Vakıdın birindä dünnenin üzündä yaşayarmışt dädu ikinci karısınan.

Däduunun varmış kendi kızı, babunun da – kendi. Hepsi biler bu dünnedä, nasıl ikinci anaylan yaşanêr: islää yapacan – düülecän, prost yopacan – taa da üstün kabledecän. Ama kendisinin kızı ne da yapmasa – kafasını suvazlêr: "Akıllıcım", – deer.

Däduunun kızı gün duunca, hayvannarı da doyurup – sulaarmış, odun hem su içeri taşıyarmış, sobayı da yakarmış, içersini da süpürärmış. Ama zormuş babunun aazına kaşık uydurmaa – hepsi prostmuş, bişeycii beenmäözmiş.

Lüzgär, biraz esip, uslanêr, ama kart congayı zor uslandırmaa. Tã babu nectinä koymuş kurtulmaa däduunun kızından, dünnenin üzündän onu silmää.

– Götüräsin, dädu, kızını, – demiş kocasına, – nereyi istäärsän, benim gözlerim onu görmesin! Götür onu daaya, keskin ayaza.

Dädu oflamış, kahıtanmış, yok ne yapmaa, babuylan zor annaşmaa. Koşmuş beygiri:

– Otur, kızım, kızaa.

Götürmüş üüsüzü -evsizi daaya, indirmiş onu bir kürtünün içinä çam aacın altına da dönmüş geeri.

Kız oturarmış çam aacın altında, yaprak gibi titiräärmış. Bir da diil pek uzakta işidiler, nicä Ayazboba

çamnarın üstündän geçer, aaçları çatırdadêr, aaçtan aaca atlayıp, onnari gıcırdadêr. Etişer o çama da, angısının altında dädunun kızı oturarmış da yukardan ona sorêr:

– Sıcak mı sana, kızım?

– Sıcak, Ayazbobacım, sıcak tâtücuum.

Ayazboba çekeder taa aşaa inmäâ, taa pek çatırdadıp gıcırdatmaa.

– Sıcak mı sana, kızım? Sıcak mı, gözelim?

Kız şansora gücülâ soluyarmış:

– Sıcak, Ayazbobacım, sıcak tâtücuum.

Ayazboba taa aşaa salveriler, da taa pek çatırdadêr, taa üstün gıcırdadêr aaçları.

– Sıcak mı sana, kızım? Sıcak mı, gözelim? Sıcak mı sana, uşaaam?

– Kız şansora kemik gibi olmuş, gücülâ dilini çevirârmış:

– Pek sıcak, paalı Ayazbobacım!

Bunu işittiynän Ayazbobanın canı acımız kıza, sarmış onu sıcak şubalarlan, yısıtmış tüüdän yorganlarlan.

Babu evdâ artık pomana hazırlayarmış, gözlemâ kaurarmış hem kocasına baararmış:

– Hadi getir o kızını da gömelim!

Gider dâdu daaya, etişer o erâ – büük çam aacın altında onun kızı oturêr, kendisi şen, yanakları pembâ, paalı şubaylan, başından ayaadan altın hem gümüş, bir da büük sandık paalı baaşışlarlan. Dâdu sevinmeliktän kendinâ er bulamaazmış. Ükletmiş hepsini zenginii kızaan içinâ, oturmuş kızını da yollanmış evâ.

Evdâ bu vakıt babu gözlemâ kaurarmış, pali da masanın altından:

– Bäv, bäv! Dädunun kızını altın-gümüş içindâ

getirerlär, ama babunun kızını gençlär hiç görmää istämeerlär.

Babu, sıbıdıp, ona gözlemeyi:

– Dooru salmêêrsın! Sölä: "Babunun kızını gençlär severlär, ama dädunun kızının kemiceklerini getirerlär..."

Pali, gözleymeyi iyip, genä:

– Bäv, bäv! Dädunun kızını altın-gümüş içindä getirerlär, ama babunun kızını gençlär görmää istämeerlär.

Babu şansora ona gözlemä da vermiş, düümüş ta, ama pali genä kendiyesinä...

Bir da gıcırdêêr tokatlar, açılêr kapu da içeri girer dädunun kızı – üzü-gözü altın-gümüştän görünmeer, güneş gibi, yalabêêr.

Onun ardına içeri sokêrlar bir da büük hem aar sandık. Babu görduynän bunu – çenesi buruk kalêr.

Hızlı koşasın kızaa başka beygiri! Götür benim kızımı da daaya, hep o erä oturdasın...

Dädu oturdêr babunun kızını kızaa, götürer onu daaya da, hep o erä aktarıp kürtünün içinä, üüsek çam aacın altına, – döner geeri.

Babunun kızı oturêr, dislerini çakırdadêr suuktan.

Ama Ayazboba bu vakıt genä aaçları çatırdadarmış, çamdan çama atlayarmış, onnarı ayazda gıcırdadarmış, babunun kızına bakarmış.

– Sıcak mı sana, kızım?

Ama kız ona cevap etmiş:

– Brä da suuk! Çatırdatma, gıcırdatma, Ayazbboa...

Ayazboba taa aşaa inmiş, taa pek aaçları çatırdadıpgıcırdatmaa başlamış.

– Sıcak mı sana, kızım? Sıcak mı sana, gözelim?

– Ölä suuk, ani ellerimi-ayaklarımı duymêêrım! Git, Ayazboba!...

Taa aşaa iner Ayazboba, taa pek çatırdadıp-gıcırdadêr.

– Sıcak mı sana, kızım? Sıcak mı sana, gözelim?

– Ee sän beni heptän dondurdun! Sauş gözümdän, görmeyim seni, Ayazboba. Üfkelener Ayazboba da ölä sıkêr, ani babunun kızı kemicäk gibi olêr. Ertesi günü babu taa karannıktan yollêêr kocasını:

– Koşasın tezicik kızaa da, gidip, getirâsin kızımı altın-gümüş içindä.Dädu gittiynän, pali genä masanın altından:

– Bäv, bäv! Dädunun kızına dünürçülär geleceklär, ama babunun kızının kemiceklerini getireceklär.

Babu atêr ona bir parça kıvrırma:

– Dooru salmêêrsın! Sölä: "Babunun kızını altın-gümüş içindä getireceklär..."

– Ama pali hep kendiycesinä:

– Bäv, bäv! babunun kızının kemiceklerini getireceklär...

Gıcırdamışlar tokatlar, babu fırlamış dışarı kızını karşılamaa. Babu kaldırêr asırın kenarını da görer: kızıan içindä kızının ölüsü.

Yabanı gibi ulumuş, ortalı kaldırmış, ama faydasız.

KAARKIZÇAAZI

Yaşayarmış vakıdın birindä däuylän babu. Yaşayarmışlar pek gözäl, aralarında birlik hem annaşmak. Hepsi varmış nicä olsun taa da islää, ama cannarı yanıkmiş – yokmuş uşakları.

Tä gelmiş kaarlı kış, sokaklarda adam boyunca kürtunnär yivilymiş. Uşaklar sürüylän sokaklarda,

kaçınıp, oynayarmışlar, ama sade dāduylan babu uşakalrı pençerä aşırı siiredärmışlär da hep kendi kahırları aklılarından çıkmaazmış.

– Ee ne, babu, – demiş dādu, – hadi biz da, çıkıp, kendimizä kaardan bir kızçaaz yapalım!

– Hadi, – demiş babu.

Dādu giyer kalpaanı. Çıkêrlar babuylan kapunun önünä da çekederlär kaardan kızçaaz yapmaa. Tukurlayıp bir büük yumak kaar, yapêrlar güüdesini. Sora yapêrlar ayaklarını, kafayı da koyêrlar güündenin üstünä.

Dādu yapêr onun burnusunu, resimneer aazını, gözlerini... Bir da bakêrlar – Kaarkızçaazın dudakları kızarmış, gözleri açılmış. Bakarmış dāduylan babuya da gülümseyärmış. Sora silkmış üstündän kaarları da çıkmış kürtün içindän diri kızçaaz.

Pek sevinerlär ihtyarlar, getirerlär onu evceezlerinä. Siiredärmışlär, doyamaazmışlar siiretmää.

Da çekeder kızçaaz ihtyarlarda büümää diil güngündän, ama saattan saada. Gün-gündän olarmış o taa gözäl hem açarmış, nicä çiçek. Teni ölä biyazmış, nicä kaar, saman benizindä saçları belinädänmiş, sade yanacıkları pek solukmuşlar.

İhtyarlar sevinmeliktän, sansın enidän duumuşlar, sevinmeliin yokmuş ucu-kenarı. Onun üstünä solumaa korkarmışlar. Kızçaaz akıllı hem herkerä pek şenmiş. Kaarkızçaazın türlü incä işlär çıkarmış elindän hem pek havezlän herkerä işläärmış. Pek gözäl sesi varmış. Açan çekedärmış çalmaa doyamaazmışın seslemää.

Kız geçer.

Çekeder yısıtmää topraa ilkyaz güneşi. Dışarda başlêr çimen eşermää, kuşlar türkülerini çalmaa.

Kaarkızçaazı gün-gündän senärmiş.

– Ne oldu seninnän, kızımız? – sorêrlar ihtyarlar.

– Neçin ölä kefsizsin? Bekim acıyêr birerin?

– Yok bişey, anacım, yok bişey, bobacım, birerciim acımêr.

Geçer vakıt da eriyer bitki kaar kırdä, çayırlarda açêr çiçeklär, başka taraflardan kuşlar döner.

Kaarkızçaazı gün-gündän gözün önündä sansın eriyärmiş hem kefi bozularmış. Sesini onun başlamışlar siirecik işitmää, şenniklär yok olmuşlar. Güneştän hep saklanarmış. Sevärmiş pek gölgeyi hem serini. Ama taa da isläämiş, açan yaamurecuk yaayaarmış.

Bir kerä peydalanêr bir kara bulut da çekeder iiri tolu yaamaa. Pek sevinmiş Kaarkızçaazı toulya, nicä bir paalı sedefä. Ama açan çikêr güneş da tolu epiyer, Kaarkızçaazı ölä aalayarmış-sıralayarmış, nicä sansın kardaşı ölmüş...

İlkyazın ardına yaz gelmiş. Toplanêrlar genç kızlar daaya gitmää horu oynamaa hem türkü çalmaa. Kaarkızçaazını da çaarêrlar.

– Gel bizinnän, Kaarkızçaazı, daaya oynamaa, türkü çalmaa, horu oynamaa!

İstemääzmiş Kaarkızçaazı gitmää, ama babu çekeder yalvarmaa ona:

– Git, kızım, sän da, şennen biraz kumalarinnan!

Kızlar Kaarkızçaazınnan etişerlär daaya. Çekederlär çiçek toplamaa onnardan fenä yapmaa, türkü çalmaa, horu oynamaa. Sade Kaarkızçaazı bir tarafta kefsiz durarmış, şennenmääzmiş.

Avşam olduynan, çıldırkı toplayıp, bir ateş tutuşturêrlar da çekederlär üstündän atlamaa. Sıranın bitkisinä Kaarkızçaazı da dizilmiş. Ona sıra geldiynän, o da atlêr.

Ateşin üstünä etiştinyän, bir kıpımda erimiş da bir biyaz bulutçuk olmuş.

Açan kumaları dönerlär o tarafa – Kaarkızçaazı şansora birerciktä yokmuş.

Çekederlär hepsi onu aaramaa, adınca baarmaa:

– Kaarkızçaazı-ı-ı-ı! Kaarkızçaazı-ı-ı-ı! Kaarkızçaazı-ı-ı-ı!

Daalardan sade çok vakit katlı avaz işidilärmiş.

POLKAN HEM AYI

(Rus halk masalı)

Evelki vakıtlarda bu olmuş. Bütün yaşamasını kart köpek Polkan zaamet etmiş boyarın birinä: onun zenginini korumuş, çorbacının uşaklarının sokaklarda kaçmış. Kimär kerä, açan uşaklar çekedärmişlär Polkanın kuyruunu çekmää, makar ki acıdarmış, ama Polkan dayanarmış. Biler, anı onnar uşak – ahmacık.

İzmet etmiş Polkan, taa ihtyarlık gelincä. İşidärmiş ta prost, dişleri da Polkanın silinmiş. Başlamış çorbacı Polkana baarmaa, bir parça ekmeklän gözlerini çıkarmaa, ama bitkidä heptän uratmış auldan.

Gitmiş Polkan daaya, nereyi gözleri görer, nereyi bacakları götürer. – Nası-nicä yaşayacam daada, – düşünärmiş.

Vakıdın birindä etişmiş Polkan daayın bir karannık köşesinä, bir büyük çıtırannaa.

O gürlük içindän geçärmiş o vakit ayı Mihaylo İvanoviç. Duymuş ayı köpek kokusunu, bakmış o gürlük içinä. Baksa: aacın altında aaç köpek Polkan yatêr.

– Sän, Polkancık, nasıl ölä bu karannık daaya geldin?

– Bilersin mi, Mihaylo İvanoviç, – cuvap eder

Polkan, – hiç aklımda yoktur geldii, ani daaya lâazım olacak gitmää, ama zorluk aydadi. Urattı Sokaa fena boyar.

– Kahırlanma, Polkancık, – deer ayı, – bän üüredcäm seni, ne lâazım yapmaa. Annat bana, neredä senin çorbacının karıları uşaklarla çavdar biçerlär?

Annatmıs Polkan ayıya, neredä karılar çavdar biçerlär.

– İi seslä beni hem aklında tut, – deer ayı. – Gidecez biz o tarlaya. Saklıdan bän sokulacam biçennerä, kapacam sallangaçtan çorbacının uşaanı da götürcäm daaya. Sän da beni geeridän etiş. Zorlan al bendän uşaa da götür çorbacının karısına... Sän kendin görecän, sora ne olacak.

Nicä ayı demiş, ölä da hepsicii çıkmış. Saklıdan sokulmuş ayı, neredä karılar işleyärmişlär, sallangaçtan küçük uşaa kapmış – da... hu daalara toparlanmış! Görmüşlär karılar ayıyı, orakları sıbitmişlar, başlamışlar baarmaa:

– A-a-ma-a-an! A-a-ma-a-an! Ayı uşaa kaptı! Daaya götürer!

Ama ayının izi dä suumuş.

Neredänsä çıkmış o kart Polkan. Toparlanmış Polkan daaya ayının ardına. Zorlan almış ayıdan uşaa, usulcunnan getirmiş, çorbacıyanın önünä onu koymuş.

– Ya bakın, ya bakın, karılar! – baarmışlar orakçılar. – Bu bizim kart Polkan. O, ayıdan kurtarıp, uşaa getirdi!...

Hepsicii çeketmişlär sevmää Polkanı, ekmeklän doyurmaa.

Getirmişlär karılar Polkanı çorbacının auluna da demişlär:

– Makarki sän Polkanı auldan kooladin, ama o senin uşaanı kurtardı, – ayıdan kaptı. Polkanı lääzım korumaa hem doyurmaa.

Pek sevinmiş boyar. Vermişlän Polkana yaanı, vermişlär süt. Başlamış Polkan da boyar gibi yaşamaa. Yaşayarmış Polkan hem sıkça aklısına getirärmış daadaki kafadarını, ayıyı:

– Tä bu haliz ayı, haliz Mihaylo İvanoviç! Ölüncä unutmayacam kaavi dostluumuzu!

NACAK MANCASI

Gidärmış saldat evä görüşmää. Yolda o pek yorulmuş hem acıkmış. Etişer küüyün birinä, urêr kenardaki bir evceezin kapusuna:

– Kabledin yolcu adamı dinnensin!

Kapuyu açêr bir babu.

– Geç içyanına, saldat.

– Bulunmaycek mı, çorbacıyka, bir parça ekmään? Hepsi varmış bu sıkı babuda, ama yapınmış üüsüz.

– Of, çocuum, bän kendim da büün bir trofa taa aazıma almadın: yok ne imää.

– Ee, yoka yok deniler, – demiş saldat.

Patın altında saldat görmüş sapsız bir nacak.

– Başka bişey yoksaydı, var nicä kâr nacaktan da bir manca yapmaa.

Çorbacıyka pek şaşmış saldatın bu lafına:

– Nasıl ölä nacaktan manca?

Tä butakım. Ya ver bana çüveni.

Getirer çorbacıyka çüveni. Saldat nacaa yıkamış, salvermiş çüvenä, dökmüş su, nekadar lääzım, da koymuş ateşlää.

Çorbacıyka korkarmış gözünü da kıpmaa, ani bişey kaçırmasın da hep saldata bakarmış.

Çıkarêr saldat kaşını, karıştırêr mancaı.

Dadını dadêr.

– Nasıl? – sormuş babu.

– Tezdä hazır olacek, – demiş saldat.

– Sade yazık, ani tuzsuz.

– Tuz bendä var, tä al da tuzla.

Saldat tuzlamış da genä datmış:

– Eh, olsa şindi bir ayç ta bulgur onun içinä!

Babu getirmiş bir torbacık bulgur.

Al da at içinä, nekadar läázım.

Kaynadarmış, kaynadarmış saldat, sıkça karıştırmış da sora genä dadarmış. Babunun gözleri fırlayceymış, hep bakarmış saldata, nicä o nacaktan manca yapêr.

– Ama ne datlı manca olêr! – meteder saldat. – Olsa burayı bir parça da saa yaa – kaçaraktan gidecek, parmaklarını yalaycan.

Bulêr babu saa yaayı da. Atêrlar onu da mancanın içinä.

– Al, çorbacıyka, kaşını da yaklaş burayı.

Çekeder babu mancaı imää hem, şaşıp, metetmää:

– Hiç yoktu umudum, ami nacaktan olsun nicä bölä datlı manca hazırlamaa.

Saldat iyärmış hem sade bıyık altından gülümseyärmış.

SİVKA – ALTIN ELELİ

(Rus halk masalı)

Varmış dädunun üç oolu: ikisi akıllı, ama üçüncüsü ahmacık-Vanicik. Gecä-gündüz ahmacık soba üstündän inmääzmiş.

Ekmiş dādu booday, hem käämil bereket büümüş, ama kimseydi dadanmış o tarlaya da her gecä gelip oltayarmış hem çineyärmış o boodayı. Da dādu demiş oollarına:

– Paalı benim uşacıklarım, bekläyin boodayı her gecä sıraycasına, tutun bana hırsızı.

Olmuş avşam. Büük oolu gitmiş boodayı beklemää, ama uykusu gelmiş da yatmış uyumaa: pinmiş kuru ot tepesinin üstünä da sabaayadan uyumuş. Gelmiş sabaa-len evä da demiş: bütün gecä uyumadım, üşüdüm, ama hırsızı ölä da görmedim.

İkinci gecä gitmiş beklemää ortanca oolu. Ama o da hep ölä otluk üstündä sabaayadan uyumuş.

Üçüncü gecä gelmiş sıra ahmacık gitsin. Almış o ilmekli çatıyı da gitmiş. Sınıra etiştinyän, oturmuş taş üstümä: oturêr-uyumêêr, hırsızı bekleer.

Haliz gecä yarısı gelmiş o tarlaya bir alaca beygir: bir saçı onun altındanmış, ikincisi – gümüşänmiş; kaçêr – er titirer, kulaklarından tütün, nicä bacadan tüter, ama burnusunun deliklerindän yalın fırlêêr. Da çeketmiş o beygir imää: okadar imääzmiş, nekadâr çineyärmış.

Sokulmuş ahmacık ona sessiz mekleyeräk da birdän hızlı atmış boynusuna o ilmekli çatıyı. Dartıkca beygir, kement boynusunda sıkılaşmış. Beygirin, nekadâr ku-vedi varsaydı, çalışarmış kurtulmaa, ama ahmacık sıkı tutarmış çatının ucunu. Kement ölä sıkılmış beygirin ensesindä, ani onun soluu artık etişmääzmiş da başlamış yalvarmaa ahmacaa:

– Salver sän beni, Vanicik, bän sana büük yardımcı olurun!

– İslää, – demiş ahmacık-Vanicik. – Ama nasıl bän seni sora bulacam?

– Çıkacan küü kenarına, sıklık edecän üç kerä, – demiş beygir, – baaracan: "Sivka-altın eleli, neredä sän gezmeli? Önümdä tez peydalan, gözäl kendini kullan! – da bän peydalanacam önümdä.

Salvermiş ahmacık-Vanicik beygiri, sade ondan laf alıp, ani başka tarlada boodayı imeyecek hem çinämeyecek.

Dönmüş Vanicik evä.

– Ne, ahmacık, gördün mü? – sormuş kardaşları.

– Tuttum bän onu, – demiş Vanicik, alaca beygiri. Verdi laf başka booday tarlasına gelmemä – da bän onu salverdim.

Ölä gülmüşlär kardaşları, ani göbekleri çözülmüş. Ama o gündän beeri boodaya başka kimsey dokunmamış.

Tezdä bundan sora küülerdä, kasabalarda başlamışlar gezmä tarın habercileri, angıları bildirärmışlär: boyarlar hem zenginnär, satıcılar hem çiftçilär, kimin havezi olannar, hepsi țara yortuya üç günä: alın yanı nıza en ii beygirlerinizi: da kim țar kızının külesinä atlı çıkacak da onun parmaandan üzüünü alacak, ona țar kızını everecek.

Çeketmişlär hazırlanmaa Vaniciin kardaşları da; diil ani kendileri yarışınnar, ama baari başkasına baksınnar. Vanicik başlamış yalvarmaa, ki onu da alsınnar.

– Nereyi sän gidecän, ba ahmak! – demişlär kardaşları. – Ne insanı mı korkutmaa isteersin? Oturêrsın, otur soba üstündä da bak işinä.

Gitmişlär kardaşları, ama ahmacık-Vanicik almış kardaşlarının karılarından sepedi da gitmiş mantar toplamaa. Çıkmiş Vanicik kıra, sepedi sıbitmiş, üç kerä sıklık etmiş da baarmış:

– Sivka – altın eleli! Neredä sän gezmeli? Önümdä tez peydağan, gözäl kendini kullan!

Beygir kaçêr-er titirer, kulaklarından tütün, burnunun deliklerindän yalın fırlêêr. Geldi hızlı – da durgundu Vaniciin önündä, sansın enserli.

– Hadi, – demiş, – gir, Vanicik, benim saa kulaama da çık sol kulaamdan.

Girmiş Vanicik beygirin saa kulaana, soldan da çıkmış – da ölä gözäl hem levent olmuş, ölä bir uygun delikannı, kâr nicä masalda.

Pinmiş ozaman Vanicik beygirä atlı da koşarak gitmiş țara yortuya. Etişmiş țarın sarayların önündä meydana, baksa – insan, nica karımcalıkta fıyıldaşêr. Ölä çok. Ama țarın kızı üüsek bir küledä pençerenin boyunda oturêr: parmaanda ölä bir üzük – milion eder, kendisi da gözäl, nicä bir gül. Kimseycik hiç düşünmeer da bu üüsekläâ beygirlân kalkmaa: kimsey istämeer ensesini kırmaa.

Ozaman Vanicik urêr beygirin yannarına ayaklarınan. Üfkelenmiş beygir, atlamış – sade üç sıra kerpiç kalmıştı țar kızın pençeresinädän.

Pek şaşmış insan buna, ama Vanicik çevirmiş beygiri geeri da toparlanmış evä. Kardaşların yanından geçärkän, onnara birar kamcı çakmış. İnsan baaramış: "Tutun, tutun şunu!" – ama Vaniciin izi da kaybelmişti artık.

Kasabadan çıktıynan, Vani inmiş beygirdän, girmiş sol kulaana da çıkmış saa kulaandan, da genä olmuş, nicä varmış ahmacık-Vanicik. Salvermiş Vanicik beygiri, toplamış bir sepet zihirli mantar da götürmüş evä.

– Tä sizä, çorbacıykalar, mantarcık getirdim, – demiş.

İkisi da gelinnär üfkelenmişlär Vaniyâ:

– Nesoy mantar sän getirdin, bā ahmak? Bunnarı sade sana idirmâ.

Gülümsemiş Vani da genâ soba üstünâ pinmiş.

Dönmüşlär kardaşları evâ da başlamışlar annatmaa bobalarına, nicâ onnar kasabaya gitmişlär, nelär görmüşlär. Bu vakıt Vanicik soba üstündâ yatarmış hem gülümseyärmış.

Ertesi günü kardaşlar genâ yortuya gitmişlär, ama Vanicik, genâ sepedi alıp, mantar toplamaa gitmiş. Çıkmış kıra, sıklık etmiş üç kerâ hem baarmış:

– Sivka – altın eleli! Neredâ sän gezmeli? Önümdâ tez peydalan, gözâl kendini kullan!

Beygir koşarak gelmiş da Vaniciin önündâ, nicâ enserli, durgunmuş.

Genâ donanmış Vani da koşarak hep o meydana gitmiş. Görür-meydanda insan o günü taa da çokmuş dünküsündän.

Hepsicii bakarmışlar tar kızına da mayıl olarmışlar, ama yukarı atlamaa ölä da kimseycik hiç özenmäüzmiş, kim isteer enselerini kırsın! Urmuş genâ Vanicik ayaklarınınan beygirin toyan yannarına.

Üfkelenmiş genâ beygir, atlamış – da sade iki kerpiç üüseklii etişmemiş tar kızın pençeresinädän, genâ çevirmiş Vanicik beygiri geeri, kamçılarmış kardaşlarını, onnarın yanından geçärkän, ki yol versinnär, da atlayarak gitmiş evâ.

Gelmişlär kardaşlar evâ, Vanicik sa artık soba üstündâ yatêr, sesleer onnarı hem sade gülümseer.

Üçüncü gün kardaşlar, atlı pinip, genâ yortuya giderlär. Gitmiş orayı Vanicik ta. Çakmış bir kamçı beygirâ. İlerkisindän taa da pek kızmış beygir: atlamış

– da kalkmış yukarı ƣar kızın pençeresinädän. Vanicik öpmüş ƣar kızını, kapmış onun üzüünü, çevirmiş beygiri geeri da genä, unutmayıp kardaşlarını kamçılamaa, dönmüş evä. Burada ƣar da, kızı da başlamışlar baarmaa: "Tutun onu!" – ama Vaniciin izi dä suumuş.

Gelmiş Vanicik evä – bir eli baalı.

– Ne bu sendä? – sormuşlar Vaniyä gelinnär.

– Da tä, – demiş, – mantar aarayarkan bir kıymıklan soydurttun. Ondan sora genä pinmiş sobanın üstünä.

Dönmüşlär kardaşları, başlamışlar annatmaa, neredä ne hem nicä olmuş. Vanicik sa bu vakit istemiş görmäa ƣar kızın üzüünü: nicä çözmüş parmaanı, kufnä birdän aydınlanmış.

– Etti, ahmak, ateşlän oynadın! – baarmışlar kardaşlar. – Sade bu eğişmeer, evi yakasın. Vakıt geldi seni, ahmaa, heptän evdän koolamaa.

Üç gündän sora ƣar yollêêr izmetçilerini küülerä hem kasabalara, ki hepsiciini, kim yaşêêr onun padişaalında, toplansınnar yortuya. Hem özenmesin birkimsey evdä kalmaa. Bu sayılacak, ani o ƣardan azetmeer da sora bilsin, ani kafasız kalacak.

Yok näpmaa, gitmiş yortuya dädu kendisi, oollarını üçünü da alıp yanına.

Gitmişlär, kaavi masalara oturmuşlar, iyip içerlär, sefk ederlär.

Konuşun bitkisindä ƣar kızı kendisi herbir musaafirä ballı içkilär başlamış daatmaa.

Herbirinä uzatmış içkileri. Sıra gelmiş Vanicäa da, angısı en kenarda oturarmış. Üstü onun yırtıklıymış, küllüymüş, saçları dikinä durarmış, ama bir eli basmayan baalıymış... neçinsä.

– Neçin senin, delikannı, bir elin baalı? – sormuş ıar kızı. – Ya çöz onu.

Çözmüş Vanicik elini, da görmüş ıar kızı, ani onun üzüü yalap-yalap eder bu gençeciin parmaanda.

Almış ozaman ıar kızı ahmaa kolundan, götürmüş bobasının önünä da demiş:

– Tä, bobam, benim güvääm.

ıar izmetçileri yıkamışlar Vanicii, taramışlar saçlarını, giidirmişlär ıar rubalarına, da olmuş o ölä gözäl, ölä levent, ani bobası hem kardaşları bakêlar – da kendi gözlerini inanamêêlar.

Yapmışlar düünü Vaniciklän da olmuş ölä bir konuş, neredä binnärlän kişi şennenmiş, oyun oynamış, gençlerä mayıl olmuş. Bän da kär oradaydım: türlü imeklär idim, ballı içkilär içtim, bıyıklarımndan aktı, ama aazıma ölä da damnamadı baari.

V. UKRAİN HALK MASALLARI

BAŞAK

Yaşayarmış iki sıçan hem horozçuk.

Günün birindä horoz süpürmüş kapu önününü da bulmuş bir başak.

Gelmişlär sıçannar da demişlär:

– Lääzım başaa düümää!

– Kim düüyecek yä? – sormuş horozçuk.

– Sade diil bän, sade diil bän! – baarmışlar sıçannar.

Horozçuk düümüş başaa da götürmüş ekini dermenä.

Getirmiş horozçuk unu da demiş:

– Kim odun kıyacak hem sobayı yakacak?

– Sade diil bän, sade diil bän! – baarmışlar sıçannar.

Almış horozçuk nacaa, kıymış odun, sobayı yakmış, börek pişirmiş.

– Bän imää isteerim, bän imää isteerim! – baarmışlar sıçannar hızlı sofraya oturmuşlar.

Ama horozçuk onnara sormuş:

– Kim buldu başaa? Kim düüdü hem ekini dermenä götürdü? Kim odun kıydı hem sobayı yaktı?

– Hepsini sän yaptın, – demiş sıçannar.

– Ama siz ne yaptınız?

Bişey dememişlär sıçannar da kalkmışlar sofradan.

TOPAL-ÖRDECİK

Yaşayarmışlar bir vakıtlar dăduylan babu. Ama uşakları onnarın yokmuş. Hep kahırlanarmışlar bu üzerä. Günün birindä dădu demiş babuya:

– Hadi gidelim, babu, daaya mantar toplamaa!

Gitmişlär. Babu mantar toplayarkan, baksa – bir gümenin altında yuvacık, içindä da bir ördecik yatêr. Da ozaman babu demiş dăduya:

– Ya bak, dădu, ne gözäl ördecik!

– Dădu demiş:

– Hadi alalım onu evä, ko bizdä yaşasın.

Kaldırmışlar onu erindän da görmüşlär, ani o topallê-êr bir bacacına. Almışlar onu usulcuunnan, getirmişlär evä, yapmışlar ona bir yuva, dōşetmişlär altına tüü, oturtmuşlar orayı ördecii, ama kendileri genä mantar toplamaa gitmişlär.

Dönerlär geeri, görerlär – herersi tertiplenmiş, içerleri süpürülmüş, ekmek pişirilmiş, çorba ateštä hazır. Onnar komuşulara, gidip, sormuşlar:

– Kim bu olsun? Kim bu olsun?

Kimsey bişeycik bilmääzmiş.

Ertesi günü dăduylan babu genä gitmişlär mantar toplamaa. Dönmüşlär evä, baksalar – vareniklär hazır, rökä yapaalan hem ii ipliklän dolu durêr pençerä boyunda. Onnar genä komuşulara:

– Görmediniz mi birkimseyi bizim aulda?

– Gördük bir gözäl delikannı kızçaaz, pınardan su çekärdi. Ölä bir gözäl kız, – deerlär, – ama bir ayaana topallêêr.

Däduylan babu türlü-türlü düşünärmişlär: „Kim bu olsun?“ – bulamêêrlar da okadar. Bitkidä babu demiş däduya:

– Bilersin mi ne, dädu? Yapalım bölä: yapınacez biz, sansın gideriz mantar toplamaa, ama kendimiz saklanacez da bakalım, kim o bizä su taşıyêr.

Ölä da yapmışlar.

Saklanmışlar çalmarın ardına, bir da – çıkêr onların evindän bir gözäl kız suacıylan: ölä gözäl, ölä gözäl! Ama sade biraz topallêêr. Gitmiş o pınara. Däduylan babu bu vakıt – hu içeri. Baksalar – ördecik erindä yok, sade tüülär yuva içindä.

Däduylan babu almışlar ozaman yuvayı da atmışlar fırına. Orada da o yanmış.

Taman bu vakıt kız suylan pınardan dönmüş. Girmiş içeri, görmüş däduylan babuyu da birdän hızlanmış yuvasına, ama yuvası artık yanmıştı. Ölä bir aalayış kaldırmış! Däduylan babu hızlı ona, uslandırarmışlar:

– Aalama, ördecik! Olacan bizä kızımız erinä. Biz seni sevecez, hoşlayacez, nicä kendi uşamızı!

Ama kız demiş:

– Bän taa ölüncä sizdä yaşayaceydım, eer siz benim yuvamı yakmayadınız hem beni kollamayadınız. Ama şindi, – demiş, – istämeerim! Yapın bana bir rökä hem bir da ii, bän sizdän gidecäm.

Aalayarmışlar däduylan babu, yalvararmışlar ona kalsın – kayıl olmaazmış.

Yapmış ozaman dädu ona bir rökeylän ii. Oturmuş

o aulda, işläärmış iplik. Bu vakit geçer onun üstündän havada bir sürü ördecik da başlamışlar çalmaa:

*Tä näända ördeciimiz,
Tä näända gözelimiz.
Süpürülmüş aulda,
Nicä eşil çayırda*

*Çemrek ii pek firildêêr
Ak yapaa iplik olêr.
Birär tüücääz atalım,
Seni bizä katalım.*

*Kızçaaz erdän cuvap vermiş:
Bän istämeerim sizinnän:
Açan çayırda gezärdim,
Kırdım hân ayacımı.
Ama gittiniz bensiz,
Bän kaldım kırdı yalıtız.*

Sıbıtmışlar ona birär tüücääz da gitmişlär ileri. Tä geçer ikinci sürü. Bunnar da çalmışlar türkülerini:

*Tä näända ördeciimiz,
Tä näända gözelimiz.
Süpürülmüş aulda,
Nicä eşil çayırda.*

*Çemrek ii pek firildêêr,
Ak yapaa iplik olêr.
Birär tüücääz atalım,
Seni bizä katalım.*

Kızçaaz onnarlan da yola gitmemiş. Onnar da, birär tüücaaz sıbıdıp, bakmışlar yollarına. Ondan sora uçêr göktä üçüncü ördek sürüsü. Gördüynan kızı, çalmışlar türkülerini:

*Tä näända ördeciimiz,
Tä näända gözelimiz.
Süpürülmüş aulda,
Nicä eşil çayırda.*

*Çemrek ii pek fırıldêér,
Ak yapaa iplik olêr.
Birâr tüücäöz atalım,
Seni bizä katalım!*

Sıbitmişlar onnar kıza birâr tüücäöz. Sarılmış kızç-
aaz o tüüceezlârlân, dönüp-olmuş ördecik da, kalkıp
havaya, uçup-gitmiş bu ördek sürüsünnän. Däduylan
da babu genä yalnız kalmışlar.

ADAM HEM ENGEÇ

(Ukrain halk masalı)

Bir babuylan bir dädu yaşayarmışlar deniz boyunda.
Ama uşakları onnarın yokmuş. Dädu kimär kerä balık
tutarmış, babu kaurarmış. Ama herkerä idiktän sora çok
balık kalarmış, zän olarmış. Da tä onnar aalaşêrlar.

– Tä, – deyärmişlär, – olaydı bizim uşaklarımız, ne
kalêr, onnar da iyeceydilär.

Da gitmişlär onnar babunun birinä, angısı yapmış
ölä, ani onarın olmuş iki uşaa. Ama uşaklar peydalandıy-
nan, başlamışlar balıklar tutulmamaa. Genä dädu balık
tutarmış, babu kaurarmış, ilkin uşakları doyurarmış, sora
da kendileri iyärmişlär, ne kalêr. Ama taa çok kerä aaç
kalarmışlar. Genä başlamışlar aalaşmaa.

– Ozaman, – deyärmişlär, – açan yoktu uşamız,
vardı ne imää baari, ama şindi aaç durêriz.

Allaa nicä vermiş, ölä da almış uşakları. Ama uşaklar
öldüynän, balıklar hiç tä başlamışlar tutulmamaa.

– Varkana uşak, – aalaşarmışlar, – onların yanısora biz da kırpınardık, ama nicä kaldık uşaksız, balıklar heptän kaybeldilär.

Gitmiş bir kerä dädu denizä, başlamış balık tutmaa da tutmuş bir engeç. Getirmiş evä.

– Ya tutuştur ateşi, babu, – demiş, – baari bu engeci kauralım.

Ama engeç demiş:

– Yalvaracam sana, dädu, kaurma beni. Taa ii git denizä da salver su içinä kollarını o erdä, neredä beni tutun.

Gitmiş dädu da çıkarmış oradan bir çuval para. Almış satın, ne ona lääzımmış yaşamasında. Da onun harçlarına görä bir vakıttan sora para bitmiş. Da genä engeç aklısına gelmiş.

– Tutuştur, babu, ateşi da kauralım, o engeci.

Ama o engeç onda damda neredäysä yaşayarmış. Engeç genä yalvarmış:

– Kaurma beni dädu, ama git denizä hep o erä, neredä beni tuttuğdun, da gir su içinä dizädän.

Gitmiş dädu, girmiş su içinä dizädän da çıkarmış genä bir büyük çuval para. Zenginnämesin mi dädu bundan sora! Olmuş ölä zengin, ani onnarı hiç yokmuş nicä tanımaa: en gezäk erdä, küüyün ortasında lafkaları varmış. Da tä günün birindä engeç ona demiş:

– Ya, dädu, git ta yavklu et beni şarın kızınnan.

– Olur mu bu iş, ani yavklu etmää sana kızı, açan sän engeçsin?

– Dedim sana ya, – demiş genä engeç, – git ta yavklu et!

Da gitmiş dädu padişaaaya.

– Everin, – demiş, – sizin kızınızı benim engecimä.

- Nesoy engeçä ölä?
– Nesoy? Nesoy? Ölä bir bıyıklı engeçä.
– Nasıl ona bän var nicä evereyim kızımı, açan o engeç?

Biraz vakıttan sora padişaa demiş dädüya taa tez kurtulsun deyni:

– Ee, hadi, sölä senin engecinä, ani bän kayılım. Ama bu iş olacek ozaman, açan onun da olacek izmetçileri, nicä benim, sarayı da olsun, nicä benim hem onun sarayından benim sarayımadan olsun köprü – bir taftası gümüştän, öbürü da altından, bir dirää altından, öbürü da gümüştän, bir enseri gümüştän, öbürü da altından, hem o köprünün üstündä, açan o geçecek, meyvalıklar çiçek açsınar, ama geeri dönärkän – artık dallarda meyvalar olmuş olsunnar.

Döner dädu evä da üüner engeçä:

– Da sora ne, – demiş, – bu işi var nicä yapmaa.

Tä kalkmış sabaalen dädu, kâr korkmuş birdän-birä. Onun krivadı hem sarayı kâr padişaaayın sarayından taa ii. Oturêr o faytona hem engeci yanına alêr. Geçerlär köprünün üstündän – iki tarafta ölä meyvalıklar çiçek açêrlar!...

Ne var nicä sölemää burada? Lääzım padişaaayın kızı engeçä evlensin. Stevonoz olmuşlar. Gündüz engeç soba ardında yaşayarmış, ama gecä geldiynän, o ölä bir kaavi, batal, gözäl delikannıya dönärmış, ani şaşa kalasın!

Bir kerä padişaaayın kızı kollamış da görmüş, nereyi kocası engeç rubalarını saklayarmış, almış ta yakmış.

Uyanmış sabaalen da birdän engeç rubalarına – ama rubalar yok, bela!

– Açan, – demiş, – sän istämedin beklemää, dayanmaa benim vakıdım geçsin, – ozaman çok vakit

sän beni görmeyecän. Eer istäärsän, al tä bir çift demir terlik. Açan yırtılacaklar, bekim bän da vakıtları geeri dönürüm.

Demiş bunu da kayıp olmuş padişaa kızının önündän.

Padişaa'nın kızı yaşayarmış yalnız. Günnär geçärmış. O artık unutmuştu da kär kocası için, açan denemiş, ani demir terlikler başlamışlar yırtılmaa. Tama hep o vakıtlarda kocası da dönmüş.

Bundan sora çok vakıtlar onnar yaşamışlar varlıkta hem kısmetli.

ALTIN SAÇLI LÄNKÄ

Geçmiş vakıtlarda varmış bir adam. Gezärmış dünnedä da kendinä gelin aarayarmış. Gitmiş bir falciykaya, angısı ona demiş:

– Git ta aara altın saçlı Länkayı!

Da gitmiş aaramaa.

Aaramış, aaramış, ama bulamamış. Gitmiş ozaman güneşä – sormaa, görmedi mi sanki birerdä altın saçlı Länkayı! Ama güneş vermiş ona bir altın yumacık da demiş:

– Nezaman sana birbişey lääzım olursa, at o yumacı ardına.

Sora o danışmış göktä aya. Ay ona demiş:

– Bän şalk ederim az, sade gecelerdä, hem heresini aydınadamêêrim. Bölä bir Länkayı birerdä taa görmedim!

Vermiş ona ay bir çetkacık da demiş:

– Eer senin başına bir bela gelärsä, at onu ardına omuz aşırı.

Sora gitmiş o lüzgerä. Lüzfär demiş:

– Git, zerä senin altın saçlı Länkanı otuz demir dilli babu tutêr. Ama sän onu o babulardan görmeyecän, – demiş lüzgär. Ama sän o babuların birinä işä git. O verecek sana bir beygir, angısı havada uçêr. Tä onunnan sän var nicä Länayı kurtarasın!

Vermiş ona lüzgär bir süpürgä da demiş:

– Eer gelärsä başına bir bela, sän bu süpürgeylän saurt birkaç kerä ardında.

Gitmiş o ozaman falcıykaya, angısı ona demiş:

– Eer güdärsän benim kısıraamı, bän verecäm sana bölä bir beygir!

Da aydamış o kısıraa daaya otlatmaa. Gecä kalkmış bir büyük şamata da kısırak birdän kaybelmiş, sansın er içinä girmiş. Peydalanmış ozaman çok tilki da gitmiş onnar falcıykaya. Orda bir sepedin içindä kloçka oturmış yımirtaların üstündä. Ama tilkilär kaldırmışlar onu sepet içindän, yımirtaları kırmışlar, da o yımirtaların içindän fırlamış kısırak üç kuliciklän. Tä ozaman falcıyka vermiş ona kuliciklerin birisini da demiş:

– Altın saçlı Länka o babularda bir sırça kapta durêr. Sän al onu sırça kaplan bilä, ama o kabı açma, taa evä etişmeyincä!

Da gitmiş adam o otuz demir dilli babuya. Gelmiş orayı, açan hepsi babular taman uyuyarmışlar. Görmüş o bir büyük sırça kabın içindä altın saçlı Länkayı, kapmış onu, pinmiş beygirä atlı da uçup-gitmiş oradan. Ama o demir dilli babular uyuyarmışlar irmi dördär saat. Sora, kalktıynan, görmüşlär, ani Länka – yok. Toparlanmışlar o genç adamın ardına. İşider o uultu ardında – babular ardına uçarmışlar. Atmış ozaman ardına o çetkaenı da birdän bümüş onnarın arasında bir gür daa üzlärlän

kilometraya. Çeketmişlär babular o daayı kemirmää da kemirmişlär bitki aacadan. İleri dooru toparlanmışlar çocuun ardına.

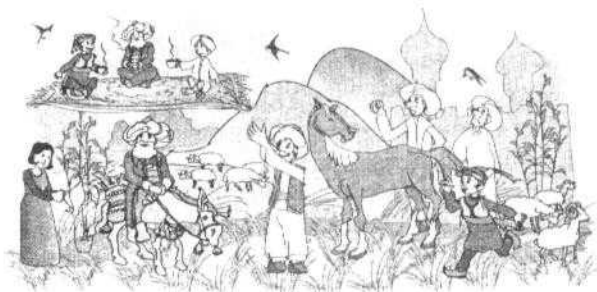
İşider o ardında gürültü. Sıbıtmiş o altın yumacı – bümüş birdän bir bayır. Ama babular bu bayırı da kemirip-falamışlar da genä çocuun ardına kaçêrlar. O bu vakit artık denizä etişmişti. Urmuş süpürgeylän o denizä – yayılmış deniz onun önündä ta dibinädän. Geçmiş o denizin dibindän öbür tarafına da genä, dönüp, urmuş süpürgeylän denizä – da su genä bireri toplanmış, nicä da varmış. Babular hepsi o denizin dibindä kalmışlar, bulmuşlar.

Ama hep o vakit o taraflarda gezärmiş bir padişaa atlı. Etişmiş o çocuu da çeketmiş onunnan düüşmää, istäärmiş ondan zorlan altın saçlı Länkayı almaa.

O padişaaayın beygiri hep o falcıykanın kısıraan bir kulisiymiş. Da tä beygirlär, fisirdeşip, aralarında naşeyse annaşmışlar da sıbıtmiş beygir padişaaayı erä. O düşmüş ölä, ani birdän ölmüş. Çocuk bu altın saçlı Länkaylan saa-seläm evä etişmişlär da sora çok yıllar kısmetli yaşamışlar.

VI. TOPLAMA HALK MASALLARI

BİR BAYIR PARLAK TAŞ

(Türkmen masalı)

Nezamansaydı küüyün birindä yaşayarmış bir babucuk. Varmış onun oolu. Adıymış Mirali. Yaşayarmışlar pek fukaara. Babu aalemä yapaa didärmüş, dikärmüş, çamaşır yıkayarmış – bununnan da yaşayarmışlar, suylan ekmää dayanarmışlar.

Açan Mirali biraz büümüş, mamusu demiş ona:

– Of, uşam, benim artık yok kuvedim kazanmaa! Bak ta bul kendinä bir zanaat, angısınnan sän baari kendini doyur.

– İslää, – demiş Mirali da gitmiş kendisinä iş aaramaa.

Gitmiş çocuk orayı, gitmiş çocuk burayı – birerdä kendisinä iş bulamamış. Bitki-bitkiyâ gelmiş bir beyâ da sormuş ona:

– Ey, bey, diil mi läâzım sana işçi?

– Läâzım, – cuvap etmiş bey.

Da almış Miraliji kendisinä izmetçi.

Geçmiş bir gün – bey kendi izmetçisinä bişey de-

memiş yapmaa. Geçmiş ikinci gün – bey hiç birtürlü da izin vermeer. Geçmiş üçüncü gün – bey sansın hiç görmääzmiş kendi eni izmetçisini.

Pek şaşmış buna Mirali.

"Neçin bey beni işä aldıysa? – düşünärmiş Mirali.

Gelmiş beyä da sorarmış ona:

– Verecän mi sän bana bir türlü iş?

– Verecäm, – cevap etmiş bey. – Yaarın gidecän benimnän.

Ertesi günü bey vermiş izin Miraliyä kessin bugayı hem soysun derisini. Sora demiş getirsin dört büyük çuval hem iki devä. Bir devenin üstünä atmış buganın derisini hem çuvaları, ama öbürünä bey kendisi pinmiş, da onnar yollanmışlar yola.

Etişmişlär onnar bir bayırın eteenä. Burada bey durgutmuş develeri da izin etmiş Miraliyä indirsin devenin üstündän buga derisini hem çuvaları.

Açan Mirali yapmış bunu, bey izin etmiş çevirmää tersinä buganın derisini da yatsın onun üstünä.

Annamamış Mirali, neçin bunu yaptırdı bey, ama karşı bişey sölämedi – yaptı ölä, nicä izin etti çorbacı.

Bey sarmış o deriylän Miraliyi, baalamış kayışlarlan, ama kendisi saklanmış bir büyük taşın ardına.

Geçmemiş çok vakıt da gelmiş iki büyük yırtıcı kuş, kapmışlar taazä buga derisini da kaldırmışlar onu bir en dik bayırın üstünä.

Burada kuşlar başlamışlar gagalarinnan dartmaa buga derisini iki tarafa da yırtmışlar onu. Görmüşlär onnar adamı, korkmuşlar da, alatlan uçup, gitmişlär hem buga derisini da sürümüşlär ardlarına.

Kalkmış Mirali. Bakınmış dozdoyley.

Görmüş bunu bey aşaadın da baarmış:

– Ne durêrsın orada? Ya sän sıbıt bana oradan o renkli parlak taşları, angılarının üstündä sän gezersin!

Bakmış Mirali – da haliz ani: herersi dolu bu renkli parlak taşlarla – almaz da, zümrüt ta, safir da, birüza da... iiri, gözäl, yalap-yalap edelâr güneşä karşı!

Çeketmiş Mirali toplamaa o renkli parlak taşları da atmaa aşaa.

Mirali atêr, bey da, toplayıp onnarı, çuvallara dol-durêr.

Mirali atmış, nekadar atmış, o paalı parlak taşlardan da başlamış onu korku almaa.

– Çorbacı, ee nicä bän buradan inecäm yä? – baarmış Mirali yukardan beyä.

– Şindilik sän at bana taa çokça bu taşlardan, sora bän sana söyleyecäm, nicä inmää bayırdan, – cevap edärmış bey.

Mirali inanmış da ileri dooru sıbıdarmış bayır üstündän o renkli parlak taşları. Açan çuvallar dördü da dolmuşlar buvazınadan, bey ükletmiş onnarı develerä da baarmış, güleräk:

– Oolum benim! Şindi, umutlanêrım, sän kendin da annadın, nesoy iş bän vererim kendi izmetçilerimä. Ya bak, nekadar onnardan var orada!

Demiş bunu bey da gitmiş.

Mirali yalnız kalmış bayırın tepesindä. Başlamış o aaramaa er, neredän aşaa inmää, ama dozdolay ölä çirkin dik kanaralaymış hem dipsiz çukurlar hem yuvarlanarmış insan kemikleri, ani o kesän-kes brakılmış neetindän inmää aşaa.

Pek büük korku almış Miraliyi.

Bir da onun üstündä naşeyseydi uuldarmış. Etiştirä-memiş o bakınmaa, nicä onun üstünä abanmış bir büük

kartal, angısı istemiş onu paralamaa. Ama Mirali kaybetmemiş kendisini – o pek sıkı tutunmuş iki elinnän kartalın bacaklarından. Kartal başlamış baarmaa, kalkmış havaya da başlamış uçunmaa ötää – beeri – hep çalışmış sibitmaa Miraliyi. Bitki-bitkiyâ o yorulmuş da, istâr-istemâz konmuş erâ. Burada Mirali salvermiş kartalın bacaklarını da o uçup-gitmiş. Tâ bölä Mirali kurtulmuş ölümdän.

Bir vakittan sora Mirali genä gitmiş panayır erinä kendinä iş aaramaa. Bir da bakêr – bey gelir, onun çorbacısı, angısı brakmış onu dik bayırların tepesindä.

– Almayacan mı beni kendinä izmetçi? – sormuş Mirali.

Beyin hiç aklısına da gelmemiş, anı onun izmetçisi var nicä diri olsun, cünkü şindiyädän bu hiç yokmuş oldu taa. Onuştan da tanımamış o Miraliyi – sanmış, anı başkası, annaşmışlar da götürmüş onu evä.

Birkaç gündän sora bey izin etmiş izmetçisininä kesmäâ bugayı hem soymaa derisini. Sora izin etmiş getirsin iki devä hem dört ta çuval.

Doorulmuşlar onnar genä hep o bayırın eteenä.

Nicä da öbür sefer, bey izin etmiş Miraliyâ yatsın buga derisinin üstünä da sarınsın onunnan.

– Gösterin bana, nicä bunu yapmaa. Bän neçinsaydı annamêêrım, – demiş Mirali.

– Ne var burada annamaa? Yat tâ bölä! – demiş bey da uzanmış derinin üstünä.

Mirali burada hızlı sarmış çorbacısını deri içinä, sıkı baalamış onu kayışlarla da bir tarafa gitmiş.

– Ey, oolum! – baarmış bey. – Naşey sän benimnän yapêrsın?

Ama bu vakit, duyduynan taazä kan, yırtıcı kuşlar kapmışlar buga derisini da kaldırmışlar onu hep o

bayırların üstünä. Orada kuşlar keskin tırnaklarınnan başlamışlar paralamaa deriyi. Gördüynän adamı, kuşlar, ürkünüp, uçup-gitmişlär, genä deriyi ardlarına sürüyeräk. Bey kalkmış ayakça.

– Ey, bey, kaybetmä boşuna vakıdı – sıbit burayı o renkli parlak taşları, nicä bän sana atardım öbür sefer!
– baarmış aşaadın Mirali.

Sade şindi bey tanımış kendi izmetçisini. Başlamış titiremää üfkedän da baarmış:

– Nesoy sän ölä indin öbür sefer bu bayırdan? Taa hızlıca cuvap et!

– At burayı aşaa taa çokça o parlak taşlardan. Açan bitirecän, bän sana söyleycäm, nicä inmää! – cuvap etmiş Mirali.

Bey başlamış atmaa o renkli parlak taşları aşaa, Mirali da toplayarmış onnari çuvallara. Doldurmuş dördünü da aazınadan, ükletmiş onnari develerä da baarmış beyä:

– Ey, bey, bak: senin dolayında saçılı insan kemikleri, angılarını sän kaybettin. Tä onnara taa ii sor, nicä o bayırların üstündän inmää, bän da bu vakit gidecäm.

Çevirmiş Mirali develeri geeri dooru da gitmiş evä, kendi anasına.

Kaçınarmış bey iki tarafa, başlamış düünmää erindä, baarmaa, korkutmaa, yalvarmaa. Ama onu ölä da kimseycik işitmemiş.

SU-BU BİR SAALIK

(Türkmen legendası)

Türkmennär herzaman düşünärdilär, kâr düşlerindä dä görärdilär suyu. Da onuştan su için kurardılar türlü legendalar hem käämil masallar. Tä onnarın birisi.

Evelki vakıtlarda Barsa-Gelmeş (bizimeä – Gidip-Gelmâz) küüceezindä yaşayarmış bir örtülü taliganın altında bir ihtyar karı çocucaannan. Çocucaan adı Toyliymiş. Günün birindä Toylinin mamusu pek hastalanmış.

– Çocuum, – demiş mamusu, – pek isteerim bir bayır sızıntısından su içmää. Okadar ki orayı uzak gitmää. Hem sän da taa küçüksün...

Toyli pek sevârmış mamusunu. O neetlenmiş getirmää mamusuna sızıntı suyu üüsek bayırların üstündän. Çok oyalanmayıp, almış torbasına bir pita, bir boş testi içinä su almaa, pinmiş eşeçiinä atlı da yollanmış uzak hem korkunçlu yola.

Çok vakıt Toyli yolda bulunmuş, etişincä o bayırlara, türlü korkular geçirmiş. Hiç bir dä saada yolda durgunmamış, neçinki bilârmış, ani evdä anası onu suylan bekleer. Etişer Toyli o bayırlara gecä vakıdı. Pinmää gecä bayırların üstünä korkmuş da, bulup bir yakışıklı gümä, yatmış altında dinnenmää.

Sabaalen, açan sade taa başlamıştı dan erleri aarmaa, Toyli pinmiş bayırların üstünä, bulmuş o serin, göz yaşı gibi duruk sulu sızıntıyı, doldurmuş testisini sucaazlan da alatlamış taa hızlıca etişmää evä.

Yolda, geeri dönärkän, ona karşı gelmiş üç zengin adam. Onnarın birisi Toylinin bir testi suyuna verârmış deveyi. İkincisi – bir beygir hem anasına deyni gözâl bir fistan. Üçüncü zengin adam verârmış altın. Ama çocucak götürmüş suyu mamusuna.

İçmiş mamusu doyunca o sızıntı suyundan da birdän saalı onun erinä dönmüş, sansın hiç diilmiş ta hasta. Toyli annatmış mamusuna, kimnärlän buluştu yolda.

– Sän helal çocuksun, – demiş mamusu. – Tutasın aklında, uşaaam: su bizim çöllüktä – bu bir saalık.

ARİF ZARNİYAR

(Azeri masalı)

Bir vakitlar varmış, bir vakitlar yokmuş. Yaşayarmış Misara kasabasında bir alışverişçi. Adıymış onun Mamed. O hiç erindä duramaazmış. Türlü mallar satarmış, yaşamasında çok türlü devletlär hem kasabalar görmüş.

Bir kerä neetlenmiş gitmää bir uzak padişaalaa. Almış çok türlü mallar, tutmuş kendisinä izmetçi, ayrılmış aylesindän da kendi kervanını geniş yola çıkarmış.

Gitmiş o bir küüyä, gitmiş başka kasabaya da, bitki-bitkiyâ uuramış bir işidilmedik kasabaya. Burada uzak yollardan sora Mamed esaplamış dinnenmää. Durgunmuş kendi izmetçilerinnän bir yolcu konaanda, kervansarayda.

Oturêr Mamed, buyurêr imekleri, içer çay. Yaklaşêr ona erifin biri da deer:

– Ey, alışverişçi! Olmalı sän burayı geldin uzak erlerdän, açan sän bilmeersin buradakı adetleri.

– Ee, nesoy adetlär burada ya? – sormuş Mamed.

– Tâ nesoy: herbir bu kasabaya gelän alışverişçi şaha lâazım götürsün bir uygun baaşış. Bunun için şah teklif eder onu avşamsı musaafirlää da onunnan narda oynêr.

Ne yapsın alışverişçi? İstâr-istemâz, ama lâazım gitsin. O kendi mallarından ayırmış en ii dokumaları (platları), yaymış altın tablanın üstünä da yollanmış şaha.

Şah kabletmiş baaşışı da çeketmiş soruşturmaa alışverişçiyâ: angı kasabada onun duuması, nesoy mallar satêr, nerelerdä gezdi?..

Annatmış Mamed hepsini sıradan. Şah seslemiş onu da demiş:

– Avşama gel bana da narda oynayacez!

Avşamnen gitmiş Mamed şaha. Bakêr – şah onu bekleer, nardalar önündä yayılı.

– Ey, alışverişiçi, – demiş şah. Benim şartım (usloviyam) bölä. Var bendä bir üürenilmiş kedi. Avşamdan sabaayadan o var nicä kuyruunnan tutsun edi kandil. Eer benim kedim tutarsaydı biz oyunu bitirincä, hepsi senin zenginniin, hepsi senin malların benim olaceklar, seni da zındana sıbidaceklar. Ama, kedi erindän sivişärseydi bir tarafa – benim zenginniim sana geçecek. Hem benimnän ondan sora sän var nicä yapasın, ne isteyecän!

Ne kalarmış alışverişiçiyä? Kaçmaa – yok nicä; çekişmä, dooruluk aaramaa – boşuna. İstär-istemöz Mamed kabletmiş şahın şartını.

Oturêr o hem çekişer kendi-kendisini, ani uuradı bu kasabaya.

"Burada kaybelmä da pek kolay!" – düşünärmiş.

Şah bu vakıt çaarmış üürenilmiş kedisini.

Kedi gelmiş, kuyruunu kıvradıp, oturmuş şahın önündä.

– Getirin kandilleri! – izin etmiş şah.

Onun izininä görä getirmişlär edi kandil da koymuşlar kedi kuyruun üstünä.

Almış şah nardaları da çeketmişlär oynamaa.

Alışverişiçi, Mamed, siviştirärmiş aşıkları, ama kendisi hep kediya bakarmış.

Ama kedi, sansın, taş olmuş – durarmış, hiç kımlıdanmaazmış erindän.

Butakım geçmiş bir gün hem gecä, sora taa iki gün hem iki gecä. Oynêr Mamed şahlan narda, ama kedi durêr erindä, nicä da durarmış.

Dayanamamış bitki-bitkiyä Mamed da demiş:

– Yok başka kuvedim oynamaa! Bän tarattım!

Saha sade bu da lääzımmış. Çaarmış o kendi izme-
tçilerini da izin etmiş:

– Bu alışverişinin hepsini mallarını hem hepsini
onun altınlarını taşıyın benim evimä, hem baalayın taa
sıkıca onun ellerini da sıbıdın zındana!

Kapmışlar şahın adamnarı Mamedı da yapmışlar
onunnan, ne sınırlamış onnara şah.

Oturêr Mamed zındanda, betfa eder, pişman olêr, ani
geçmedi bu kasabanın yanından da gitmedi ileri.

Ya biraz Mamedı brakalım da annadalım onun karısı
için, angısının adı Zarniyarmış. Oturêr o evdä, bekleer
kocasını. Ama o hep yok, hep yok...

"Sanki gelmesin onun başına bir bela?" – düşünür-
miş.

Çok vakıt o yaşamış bölä düşünmeklärlän hem kor-
kuda. Çok vakıttan sora geler Mamedin bir izmetçisi,
üstü yırtık, kirli, aaç... da deer:

– Çorbacıyka, çorbacıyka! Kaptı senin adamını
bir şah. Hepsini onun mallarını hem altınlarını aldı
kendinä. Sade bän bir gücülä kurtuldum kaçmaklan.
Naşey yapacez şindi?

Soruşturmuş Zarniyar adama hepsini, nicä olmuş.

Ondan sora demiş tutsunnar çok sıçan da döldursun-
nar onnarınnan bir büük sandık. Sora almış yanına çok
gümüş hem altın, gimiş adam rubası, saklamış saçlarını
kalpaan altına da yollanmışlar kurtarmaa kocasını.

Gitmiş o kendi kervanının, birerdä hiç durgunma-
mış, oyalanmamış da, bitki-bitkiyä, etişmiş o kasabaya,
angısında zındanda kapalıymış onun kocası.

İzmetçilerin bir bölümünä o izin etmiş beklesinnär
onu kervan-sarayda, öbürlerinä da demiş geçirsinnär
onu saha.

Almış bir büyük paalı tabla, erleştirmiş üstünä paalı-paalı baaşışları da yollanmış şahın binasına. Onun izmetçileri da ardısora taşıyarmışlar o büyük sandı sıçannarlan.

Açan dayanmışlar şahın binasına, Zarniyar demiş kendi adamnarına:

– O vakıt, açan bän şahlan narda oynayacam, siz birär-birär salverin sıçannarı içeri!

Kalmış izmetçilär o sandıklan kapunun yanında, Zarniyar da gitmiş şaha. Girmiş o şaha da demiş:

– Çok yıllar yaşasın Dünnä Saabisi! Tā bän, sizin adetlerä görä, getirdim sana paalı baaşışlar!

Kabletmiş şah Zarniyarı pek hatırlı, konuklamış onu en ii imeklärlän da teklif etmiş onunnan narda oynamaa.

– Nesoy olacek senin şartların, Dünnä Saabisi?
– sorêr Zarniyar.

Sah demiş:

– Oynayacez taa ozamanadan, benim üürenilmiş kedim erindän kıpırdanmayınca!

– Ee, senin o üürenilmiş kedin kıpırdaysaydı erindän? – sormuş Zarniyar.

– Ozaman bän verilerim. Ne isteyärseydin, onu da var nicä yapasın benimnän!

– İsläa, – demiş Zarniyar, – ko olsun senincesinä!

Çaarmış şah kendi üürenilmiş kedisini. Gelmiş kedi, oturmuş, kendisini kurarak, şahın önündä. Girmişlär izmetçileri, getirmişlär edi kandil da koymuşlar kedinin kuyruun üstünä.

Çeketmiş şah oynamaa Zarniyarlan nardı. Oynêr hem gülümseer kendi-kendinä, bekleer, nezaman bu genç alışverişiçi verilecek ona.

Bu vakıt Zarniyarın izmetçileri açmışlar sandı da kapudan kolvermişlär içeri bir küçük sıçancık.

Gördüynän sıçancı, kedinin başlamış gözleri yala-bımaa. İstemiş o erindän toparlanmaa sıçancın ardına, ama şah ona ölä çirkin bakmış, ani kedi birdän uslanmış da genä, taş gibi, durarmış.

Bir vakıttan sora Zarniyarın izmetçileri salvermişlar içeri taa birkaç sıçan. Çeketmişlär sıçannar kaçınmaa içerdä, başlamışlar duvarlar boyunda atlamaa. Burada artık üürenilmiş kedinin yokmuş kuvedi dayanmaa. Sade "mäu" demiş da toparlanmış sıçannarın üstünä, unudup, ani kuyruunnan tutardı kandilleri hem, bezbelli, unnuttuydu bu vakıt, ani o üürenilmiş ta. Kedi hızlandıynan, herersi kandil dolmuş. Nekadar baarmamıştı şah ona, ama o hiç, sansın, işitmääzmiş onu hem seslemää dä istemääzmiş.

Burada Zarniyar çaarêr kendi izmetçilerini. Kaçarak girerlär içeri, baalêêrlar şahın kollarını da başlêêrlar onu kayışlarla düümää. Düümüşlär onu taa yalvarmaa çeketmeyincä.

– Hepsini kulları zındandan kolverecäm, – baarêr, – hem hepsini, ne onnardan aldım, çevirecäm, sade bana canımız acısın!

Zarniyarın izmetçileri düüylerlär şahı, şah ta, nekadar sesi varsaydı, baarêr. İnsan bunu işider, ama yardıma gelmeer kimseycik, çünkü hepsini biktirmiş kendi fenalınnan hem tamahlınnan.

Zarniyar vermiş izin salversinnär onun kocasını zındandan hem kalan kulları da, kim orada bulunarmış, ama şahı kendisini zındana atmışlar.

Ondan sora dönmüşlär kendi Misar kasabalarına da başlamışlar yaşamaa insancasına. Siz da gelin Misar

kasabaya. Hepsiciinizi musaafirlää çaarêriz. Buyurun, gelin! Bekleeriz.

KONUŞAN BALIK

(Türk masalı)

Vakitlerin birindä bir padişaaın iki kızı varmış. Birisinin adıymış Yaprak, birisinin da – Fidan. Kızçaazlar taa küçükkenä, onnarın anaları hastalanmış da ölmüş. Padişaa, kızçaazlar olmasınnar yalnız deyni, birkaç vakittan sora evlenmiş. Uşakların ikinci anaları çok ii bir insanmış. Kızçaazları pek sevârmış, onnari hiç gücendirmääzmiş.

Kızçaazlar gündän-günä büüyârmişlär. Küçükkän Yapraklan Fidan çirkinmişlär, ama büüdükçä karakterleri da, üzleri gibi, diilmış pek gözäl.

Geçmiş vakit da ikinci anaların bir kızçaazı duuêr. Uşacın adını Dal koymuşlar Dal çok gözäl bir uşacıkmiş. Bu uşaan duumasına diil sade sarayda yaşayannar, ama dolaylar da pek sevinmişlär. Bobalarını hem ikinci analarını kutlamışlar. Ama kızçaazlar, Yaprak hem Fidan, istemääzmişlär diil görmää, ama işitmää da bu uşacık için. Ama ikinci anaları, buna bakmayıp, hep okadar sevârmış onnari. Ne da yapmasalar, demeselär, ii üreklän kabledârmiş yaptıklarını. Bir kerä bilä da fena laf sölämemiş.

Günnär geçtikçä, Dal büüyüp, çiçek gibi açmış. Çok gözäl bir kız olmuş. Dalın karakteri da üzü gibi gözälmiş. Var söz, ani gözäl adamın ürää da gözälmiş. Tä Dal da çok ii kalipli bir kızçaazmış. Herbirini çalışarmış annamaa, bir tatlı laf sölemää, läázımkan, yardıma gelmää. Sarayda yaşayannar Dalı pek sevârmışlär, hatırlayarmışlar, çünkü ondan, diil acı laf, ama dargın laf

ta yokmuş işittikleri kakularını da pek sevârmış. Onnara sade „kakucuum” deyârmış. Ama kara kalıplı kakuları diil sevsinnâr, ama onu hiç görmâä dâ istemâäzmişlâr, kıskanarmışlar.

Bir gün İndiya padişası kızların bobalarını mu-
saafırlâä çaarmış. Padişaa bu teklifi kabletmiş. Yola
hazırlanarak, kızlarını yanına çaarmış da onnara
İndiyaya gideceeni sölemiş hem sormuş, ne getirsin
herkezinâ oradan.

Yaprak altın bir kolye istemiş. Fidan sımarlamış
bobasına bir altın bilezik getirsin ona. Dal hiç bişeycik
istämemiş bobasından. Sade demiş ona:

– Saa-selâm gidip – dönâşin bu uzak yoldan, bo-
bacım.

Kızçaazın bu lafları padişaaı çok duygulandırmı-
şlar.

Ama açan bobası taa bir kerâ sormuş ona, Dal demiş,
ani getirsin ona bir gümüş çanacık.

Padişaa bir uzun yolculuktan sora İndiyaya varmış
(etişmiş). Biraz vakit orada yaşamış. Gezmiş, dolaşmış
çok erleri, kızların istediklerini tamannamış. Da sora
genâ bir uzun yolculuktan sora kendi evinâ dönmüş.
Saraydan içeri girincâ Dallan karşılaşmış. Dal bobasının
boynusuna birdân asılmış da „Hoş geldin, bobacım”,
– demiş. Arkadan Yapraklan Fidan da gelmişlâr, hiç
„hoş geldin” da demeyip, baaşışlarını alıp, kendi oda-
larına gitmişlâr. Kâr „saa ol” da demâä unutmüşlar.

Birisi kolyesini, öbürü da bileziini takıp, sarayın
içindâ gezinmâä başlamışlar.

Dal, bobasına şükür edip, almış gümüş çanacını da
başçaya çıkmış. Başçada pek gözâl bir fantan varmış.
Uşaklar arada-zamanda bu başçaya oynamaa gidâ-

rmişlär fantanın kenarlarında oturup, suyu siiretmää sevärmişlär.

Dal, elindeki çanacıklan fantandan su alıp, dolayındakı gülleri sulamış. Dal pek beenmiş bu gümüş çanacıklan gülleri sulamaa. Kız bu çanacıklan gülleri sulaarkan, kışkanç kakuları onu bir taraftan siiredärmişlär.

Genä başka bir günü, Dal çiçekleri gümüş çanacıklan sulayarkan, kakuları genä onu bir taraftan siiredärmişlär. Dal fantandan su alarkan, gümüş çanacık, kayıp elindän, düşmüş su içinä. Dal istemiş onu, iilip, tutmaa, ama, dengini kaybedip, o da su içinä düşmüş. Su sa derinmiş. Bu vakit Yapraklan Dal ona yakınmışlar, görmüşlär, nicä kızkardaşları su içinä düşmüş. Onnardan yardım isteyän Dala hiç sokulmamışlar. Hadi kendileri gitmemişlär, ama analarına-bobalarına da olduu için bişey sölämemişlär, kimseyi yardıma çarmamışlar.

Avşam üstü artık hepsi annamışlar, ani Dal hiç birerdä yok. Aktarmışlar herersini, ama Dalı bulamamışlar. Kakuları da, yalan söyleyip, demişlär, ani birerdä onu görmedilär. Dalın kayıp olmasına padişaa hem karısı çok kahırlanmışlar. Günnärlän yaş dökmüşlär bu üzerä, ama boşuna. Yalnız Dalın fantana düştüü erdä bir gözäl, eşil dallı, käämil aac büümüş.

Bu aacın altında oturannar, zorlarını unudup, ilinenärmişlär. Arada-sırada padişaa da karısınnan, burada oturup, lafedärmişlär.

Dal fantana düştüktän sora Yapraklan Fidan da sansın diişmişlär. İltän onnar Dalın kaybelmesinä sevinmişlär. Ama sora onnar da büük kahıra düşmüşlär. Fantana düştüktän sora, Dala yardıma gitmediklerini annamışlar da kabaatlı bularmışlar kendilerini. Yaptıklarına bin kerä pişman olmuşlar.

Bu kızların kalplerin diişmesinnän bilä onnar başlamışlar, sansın kendileri da diişmää. Karakterleri gözelleştikçä üzleri da taa gözäl olarmış. Sarayda yaşayannar, bu diişilmekleri görüp, pek şaşarmışlar buna. Var söz, ani adamın ürää gözälkän, kendisi da gözäl olêr. Onnar da ölä düşünmüşlär.

Padişaa karısinnan günün birindä genä fantanın boyunda oturarmışlar, fikircä Dallan sözleşmişlär. Onun gözäl karakteri için çok söylemişlär. Sora padişaa annatmış karısına, nicä Dal onu İndiyaya geçirmiş hem oradan geeri geldiynän karşılamiş. Anmaklar boncuk gibi dizilirmişlär biri-birinä da ikisi da çok duygulanmışlar. Gözlerindän iiri-iiri yaşlar akmış, fantanın sularına karışmış.

Taman bu vakit fantanın içindä su dalgalanmış, suyun içindä bir balık görünmüş. Kendisi yalabıkmış, kırmızı kapçıklarlan sarılıymış. Suyun dibindän çıkarmış, onnara dooru aazını açıp-kapayarak.

Bir da padişaa karısinnan işitmişlär:

– Hızlı iilip fantana, beni, tutup, çıkarın. Bän sizin kızımız. Bän – Dalım. Nekadar taa hızlı beni çıkarın. Nekadar taa hızlı kurtarın.

Padişahın karısı, elini uzadıp, balı tutmaa istemiş.

Padişahın karısının eli taa diiyincä balaa, o birdän bir gözäl kıza döner. Bu onnarın sevgili kızıymış. Padişahlan karısı şaş-beş olmuşlar hiç toplayamaazmışlar kendilerini. Kendilerinä gelincä çok iiri sevinmelik yaşları dökmüşlär, sarmaşıp biri-birinä. Taa sora Yapraklan Fidanı çaarmışlar. Onnar da Dala, yalvarıp prost etsin onnarı, büyük sevinmeliklän sarmaşmışlar küçük kızkardaşlarına. Hem vermişlär söz, emin etmişlär, ani onu birkerä bilä dä gücendirmeyeceklär başka.

Padişaa, karısı hem onların üç gözâl kızları çok vakitler kısmetli yaşamışlar.

VAKITSIZ AÇAN GÜLLÄR

(Türk masalı)

Evelki zamannarda kasabanın birindä pek zengin bir aylä yaşayarmış. Bu ayledä çok gözâl bir kız varmış. Dünnedä başka onun gibi güllär açarmış, aalayınca gözlerindän incilär (jemçug) saçılmış.

Günün birindä Gülsünün anası ölmüş. Bobası, kızı yalnız kalmamış. Ama o kız hem çok naaletmiş, hem da çirkinmiş. Gülsün ikinci anasının kızını hatırlayarmış hem sevârmış. İkinci anası da Gülsünü gücendirmääzmiş. Ama kızkardaşı, bir uygun moment bulup, sataşmış adamın kızının saçlarını yolmaa, rubalarını kirletmää.

Yıllar pek hızlı geçmişlär. Kızlar büümüşlär, gelin yaşında olmuşlar. nekadar taa çok Gülsün gözellenârmış, karının kızı okadar taa çok çirkinenârmış. Taa beetleri da gündän günä taa beter olarmışlar. Ama Gülsün, ne da yapmasa ikincili kızkardaşı, dayanarmış, bobasına bişeycik annatmaazmış.

Gelmiş vakit da Gülsünün bobası ölmüş. Gülsün kimseysiz, bir arkasız kaldıynan, ikinci anası da başlamış ona tütlü kötülöklär yapmaa. Bütün evin işi ona kalmış. Kızçaaz taa bir işi bitirämääzmiş, nicä ikinci anası ona başka iş verârmış. Ama onun kendi kızı gününä bir da işä diimääzmiş, sade ayna karşısında dönârmış, fistannarını ölçünârmış. Onun anası en ii, en gözâl, en paalı materiyaları alarmış, en ii terzilerä kızına deyni rubaları diktirârmış. Ama bu rubalar da ona yardımnamaazmışlar, çirkininiini saklamaazmışlar. Adamın

kızına sa alarmış en ucuz, en çirkin, bişeyä benzemâz materiyaları da deyârmış: "Rubalarını kendin dik".

Gülsünün yokmuş vakıdı gündüz kendisinä deyni birbişey yapsın. Onuştan rubalarını dikârmış gecä. O fistannıkları nekadar da kötü olmasalar, herbir giidii ruba ona pek yakışarmış. İkcincili kızkardaşı, gördüynän bunu, fenalıktan kâr eşil olarmış, bilmääzmiş kâr, ne yapsın adamın kızına.

Gülsünün ii hem cana yakın ürää, onun gözellii, tatlı dili insana deyni pek yakınmış. Da çok kerä sıralarda, düünnerdä onun için lafedârmişlär, metedârmişlär onu, başkalarına örnek koyarmışlar. Kâr onnara evä da gelârmişlär, onunnan buluşmaa hem birbişey için danışmaa deyni. Ama ikinci anası kimseyä onu göstermääzmiş, sade kendi kızını sergidä gibi gösterârmış. Taa çok kerä gelennär onu beenmääzmişlär da deyârmışlär:

– Bizä ikincili kızımı, Gülsünü gösterer.

Karı da onnara cuvap verârmış:

– Benim gözäl kızım bu. Öbürü haylaz hem palaçorun biri. Ne yapacenz onunnan? Bu takım hepsini gelenneri geeri yollayarmış.

Karılar, ne yapıp-edârmişlär, ama Gülsünü hep okadar görârmişlär. Onun gözelliini, becerikliini, çalışkannını, onun mahkulluunu hem tatlı dilini hepsiciinä annadarmışlar. Bu annatmaklar taa padişahın saraylarına etişmiş. Pek beenmiş padişaa, ani kızın "gülüncä, yanaklarında güllär açarmış, aaladıkça gözlerindän incilär saçılarmış". Bu laflar, o kızın bu nişannarı, nicä dastan insan arasında gezârmişlär. Da istemiş padişaa almaa bu kızı ooluna gelin. Bu kararını padişaa karısına annatmış. Sultan da bu karara çok sevinmiş.

Kocası öldüktän sora Gülsünün ikinci anası kısa

vakıta daatmış hepsini varlıkları da, var nicä demää, yol üstündä kalmışlar, umutlanarak, ani Gülsün onnari beladan kurtaracak: güldürecekler – gülleri sataceklar, aaladıp – incileri kullanacaklar.

Karı, nicä kararlamış, ölä da yapmış. Kışın en suuk günnerdä türlü şakalarlan Gülsünü güldürüp, yanaklarından gülleri, alıp, satarmışlar. İlkyaz gelincä, çok kerä kızçaazı aalatmışlar da, gözlerindän saçılan inçileri da satıp geçinärmişlär.

Bu vakıt padişahın karısı, sora sora, Gülsünün evini bulmuş. Evlerinä padişahın karısını geldiinä çok şaşmış karı hem bilmääzmiş, ne yapmaa. Sultanın karısının ne üzerinä geldiini duymuş. Hem birdän-birä bir plan kurmuş: gösterecek sultana Gülsünü, ama onun erinä verecek kendi kızını.

Sultanı kapuda karşılamış. Buyur etmiş içeri. Sultan ne için geldiini sölediynän, çok sevinmiş, ani o isteer onnara güvää olmaa.

Sultan çok vakıt annatmış Gülsünün güzelli için hem onun ii tarafları için, ama ölä da annadamamış. Buna padişaa çok sevinmiş, gelini getirmää deyni pek gözäl bir fayton hazırlamış da gelinin evinä onu yollamış.

Gülsünün ikinci anası yola hazırlanmaa başlamış. Türlü çöreklär, böreklär yapmış. Onnarın kimisinä pek çok tuz atmış. O tuzluları ayırı bir sepedä erleştirmüş.

Gülsünnän bilä gelin faytonuna ikinci anası hem ikincili kızkardaşı da pinmiş. Çıkmışlar yola. İkinci anası tatlıları, iileri kendi kızına verärmiş, tuzluları da Gülsünä idirärmiş. Tuzlu çöreklär Gülsünü pek susatmışlar. Açan başlamış artık dayanamamaa, ikinci anasından su istemiş. İkinci anası bir yabancı gülüşlän:

– Yanımıza su almaa unuttuk. Durgudalım faytonu da bän, inip, aarayım.

Faytonu durgutmuşlar. İkinci anası gezinmiş iki tarafa da sora Gülsünä demiş:

– İlerdä bir pınar var, ama başında bir dev durêr. Su vermäk için göz isteer.

Susuzluktan kaurulan Gülsünün dudakları artık patlamıştı da o kayıl olêr. Gözün birisini çıkarıp vermiş. Gülsünün gözünü saklayıp, ikinci anası vermiş ona bir çölmek su.

Ama Gülsünün susuzluu çok vakıda süünmemiş da o tezdä genä susamış. İkinci anası genä tekrarlamış hep o oyunu da, yalancılıkları öbür gözünü da alıp saklamış. Bir gür daayım içindän geçärkän laflarlan. "Padişahın oolu senin gibi bir körlän ne yapacak" açmış faytonun kapusunu da ikincili kızını aşaa atmış. Kızçaaz, annayıp, ne başına geldi, başlamış aalayıp-sızlamaa.

Çok vakit aalamış kız. Erä düştüü göz yaşları inciyä dönmüşlär, erdä yalabıyarmışlar. Bu vakit oralardan bir yaşlı oduncu geçärmış. Gülsünün hıçkırmasını işittiyän, gitmiş onun yanına da uşlandırmaa istemiş.

– Aalama, kızım, – demiş. – Bän seni evimä götürürüm. Benim kızım olursun. Boba – kız biribirimizä yardımcı olarız.

Gülsün, annatmamış o ihtyara, nelär başından geçirdi. Sora da, aalamaktan yanında toplanan incileri gösterip, demiş:

– Bunnarı topla da sat. İyecek, giyecek alarsın.

İhtyar, kızı alıp, evinä götürmüş. Günnär geçärmış. Gülsün kendi kederliinä, körlüünä alışmaa başlamış. İhtyar artık odun hazırlamaa gitmääzmiş. Gülsün

aaladıkça, gözlerindän saçılan incileri toplayarmış da satarmış.

Ama bu vakit onun ikinci anası ikincili kızkardaşınan saraylara etişmişlär. Padişahın oolu bu kızı hiç beenmemiş, çünkü kız çok çirkinmiş. Bundan kaarä, güldükçä, yanaklarında güllär açmaazmış; aaladıkçä, gözlerindän inci saçılmaazmış. Bunnara diil sade güvää, ama sultan da şaşarmış. Gelinä deyärmış:

– Sän benim dünürä geldii kız diülsin. O sendän çok gözäldi: gülüncä – yanaanda güllär açardı, aaladıkça – gözlerindän inci saçıldı. Neredä onnar. Hiç birisi da yok. Eer beni aldattısaydınız – cezasını mutlak çekeceviz. Taa söylemäözmiş, bitirämäözmiş sultan lafını, nicä ikisi da birdän:

– Herbir işin zamanı var. Tä görecän, ani gelecek vakit da hepsicii olacek, nicä da vardı.

Onnar sarayda yaşayarkan, şennenärkän, Gülsün heptän unutmuş, ne o gülmäk. Taa çok aalayarmış. Ama bir gün ihtyar pek gülünç bir fikra annatmış. Gülsün da buna gülüvermiş. Birdän kızın iki yanaanda da güllär açmışlar. İhtyar çok şaşmış buna.

Buna Gülsün ölä demiş:

– Bobacım, bu gülleri götür kasabaya da baar: "Vakıtsız açan gülleri satêrım!" İki gözä – iki gül! Taa gözleri almayınca, gülleri vermä.

Ertesi günü ihtyar almış gülleri da gitmiş kasabaya. Gülsünün dedii gibi, baara-baara, sarayın önünä etişmiş. Bu sesi işittiynän kızın ikinci anası hem onun kızı çok sevinmişlär, birdän balkona çıkmışlar. Gülleri alıp, güveeyi kandırmaa düşünmüşlär. Gülleri gördüynän, pek şaşmışlar hem Gülsünün ölmediini annamışlar.

Üreklerinä bir korku düşmüş. Ama başka çıkışları olmayıp, vermişlär gözleri da almışlar gülleri.

İkinci anası, gülleri gözäl bir vazaya koyup, kızına vermiş. Kız da, avşam olduynan, kocasına, sevineräk:

– Bak, benim şahzadem, güllerim açıldı.

Şahzade gülleri almış. Kokularını içinä çekmiş da karısına demiş:

Bu güllär çok gözäl, ama sän çok çirkinsin. Bunnarın senin yanaanda açtıklarını inanmêêrim.

Bunu deyincä, karısı birdän aalamaa başlamış. Şahzade buna demiş:

– Bak, aalêêrsın, ama gözlerindän inci saçılmêêr, sade kirli-kirli yaşlar akêr.

İhtyar bu vakıt evä gelmiş. Büük dalgalanmaklan Gülsünä gözlerini vermiş. Kız, gözlerini erinä erleştirdiynän, büük sevinmêêklän ihtyarın boyunusuna sarılmış. İhtyarı umudundan taa da ii bulmuş. Enidän aydın dünneyi gördüynän, Gülsün kanatların üstündä uçarmış. İhtyara çok şükür edip, demiş, ani ondan birkerä bilä ayrılmayacak. İkisi da pek kısmetliymişlär. Herbir güldükçä, yanaklarında güllär açarmış; aaladıkça – gözlerindän incilär saçılmış. Onnarı zorda satıp, sıkıntı görmêêzmişlär.

Günün birindä şahzade kasabanın sokaklarında gezärkän, gül satan ihtyarlan karşılaşmış. Karısının verdiî güllär akhsına gelip, ihtyardan almış bir gül. Rengi da, kokusu da hep öläymiş, nicä da o öbür güllerin. Ozaman o ihtyara sormuş, neredän bu gülleri almış. İhtyar annatmış hepsini, nicä var.

Şahzade ihtyarlan barabar gider onun evinä. Gülsünü gördüynän, pek onu beenmiş, sevmiş. Ona kim olduunu sormuş. Gülsün hepsini başından geçtiklerini annat-

miş. Şahzade saraylara dönmüş, bobasına olduklarını annatmış.

Padişaa kendi yakın adamnarını yollayıp, ihtyarlan kızı saraylara getirmiş. Şahzadeylän Gülsün çok gözäl bir düün yapmışlar. Pek kısmetli olmuşlar. Padişaa kendi gözünän görmüş, nicä güldükçä gelinin yanaklarında güllär açêr hem aaladıkça – gözlerindän inci saçılêr. Buna o pek mayıl olmuş hem taa da pek onu sevmiş.

Ama kendi başlarına yapan o ikinci karıyı hem onun kızını saraylardan koolamışlar, cezalamışlar. Ko bilsinnär, nicä aalemä fenalık yapmaa.

PERİ KIZI

(Türk masalı)

Evelki vakıtlarda küüyün birindä yaşayarmış hiç evlenmedik karı. Bir şaka gibi bu karı hergün kapunun önünä birär çanak süt dökärmiş. Günün birindä bu karı, nicä da başka günnär, evin önünä genä bir çanak süt dökmüş. Bu vakit geçärmiş sokaktan bir delikanni çocuk. Bunu gördüynän, o meraklanmış da sormuş karıya:

- Bulü, nicä annamaa bunu, ani erä südü döktün?
- Birtürlü bilä. Bu kızımın ellerinin kiri.

Çok çaşmış delikanni bu karının cuvabına da ilip bakmış oymacıkta dökülmüş südä. Kendi-kendinä düşünmüş: "Ellerinin kiri böläseydi, kendisi nasıldır acaba?"

Delikanni, taa evä gelincä, mamusuna, annadıp gördüünü, söylemiş, ani isteer o kızı. Anası inanmamış, ama oolunun istediinä karşı duramamış. Gitmiş istemää o kızı. O dul karı bişeycik cocuun anasına açıklayamamış, söyleyämemiş, ani onun hiç yok uşakları. Delikan-nıya şaka sölediini da açıklayamamış. Sade cocuun anasına deyivermiş:

– Kızım hasta, onun Canabisinä gösterämeyecäm. Çok şeremet, arif, gözäl hem talantlı kızımı eer istä-äreydiniz görmedään almaa – alın. Eer istemärseydiniz, ozaman vermäm, – demiş ev saabisi.

Delikannının anası kayıl olmuş. Vermiş laf düün günü için da.

Geçmiş vakıt da düün günü da gelmiş. Gelini almaa gelenleri gördücää zaman, karıyı bir korku sarmış. "Ne yapsın?" – düşünürmiş. Neçinsä gelmiş aklısına yapmaa bir gelin hamurdan. Hamuru yuurmuş, yapmış bir kız figurası, kurutmuş. Büük evdä onu gelin rubalarına giidirip, donatmış. Gelini almaa gelenlerä demiş ölä:

– Benim kızım çok nazlıdır. Var nicä sakatlınsın. Onu bän kendi ellerimnän güveeyin ellerinä verecäm, – demiş karı.

Düüncülär kayıl olmuşlar. Karı hamurdan gelini kucaklayıp faytona erleşirmiş. Yanına da kendisi yalnız oturmuş. Başlamış düşünmää, ne yapacak yolda.

Bir vakıttan sora fayton etişmiş bir göl kenarına. Karı esaplamış hamurdan gelini göl içinä atmaa. Nicä düşünmüş, ölä da yapmış. Gölün kenarına yakın ol-duynan, karı atıverer hamurdan gelini su içinä. Açan "gelin" su altına artık saklanmış, karı bir büük şamata kaldırmış:

– Aman! Kızım gölä düştü. Kızımı kurtarın!

Fayton durmuş. İnsannar toplanmışlar karının dola-yanna. Ama o durmamayca aalayarmış, sızlayarmış.

Gölün kenarında kızı çok vakıt aaramışlar, ama bula-mamışlar. Biraz vakıttan sora düşünmüşlär: "Baari aayı atalım da ölüsünü çıkaralım". Yakındaki balıkçıların aalarını alıp, gölün en derin erlerine atmışlar.

Bu vakıt göldä üç peri kızı yıkanarmış. Bunnardan

birisi, karını hem başkalarının kısmetinä, aaya düşmüş. Aayı yukarı çıkarmışlar. Suyun üstünä bir pek gözäl, güneş üzlü kız çıkmış. Kızı gördüynän, karı, angısı "öldürürmiş kendisini" su boyunda baarmış:

- Tä, kızım! Tä, kızım! Kızım kurtuldu!

Ondan sora almış kızı da faytona pinmişlär. Düün evinä etiştüynän, gelini hem küülü karıyı karşılamışlar. Brakmışlar dinnensinnär.

Toplanmış musaafirlär. Hazırlamışlar sofraları. Çok käämil imeklär, içkilär sofralara koymuşlar. Herbiri gözelliinä çok şaşmış hem mayıl olmuş. Düüncülär kırk gün, kırk gecä iiyip, içmişlär, şennenmişlär, atlayıp-oynamışlar. Düüncülär baaşısları verip, dua edip gençlerä uzun ömür, saalık hem kışmet, brakmışlar onları yalnız.

Evlilerin ilk günneri pek ii gidärmiş. Ama kocası taa deyämemiş karısına "küülü kız", nicä öbürü küsmüş, gücenmiş kocasına, çünkü o peri kızıymış, ama diilmiş küülü kız. Onuştan peri kızı kararmış kocasının lafetmemää.

Çocuk buna çok kızmış, üfkelenmiş, ama karısı onunun lafetmäözmiş. Ozaman çocuk kapamış onu bir içeri. Kakusuna demiş ona izmet etsin.

Peri kızının hiç umurunda da yokmuş, ani onu kapamışlar, çünkü o bilärmiş türlü büülülöklär. Sade desin peri kızı. Açıl, başçam, açıl!" Taa bu lafları deyincä onun odası cennet başçasına dönärmiş, güllär açarmışlar, bübüllär türkülerini, çalarmışlar, kelebeklär uçuşarmışlar çiçektän çiçää...

Çocuun kakusu bir gün anatar deliindän siiretmış, ne olër o içerdä da, gördüünü kär inanamamış, cünkü peri kızı:

- Ateşim, yan, - demiş.

Ateş birdän tutuşmuş mangalın altında.

- Oloy, gel, - demiş.

Oloy da, tavanın yanına gelip, durgunmuş, tavaya dökülmüş.

- Parmaklarım, balık olun, nicä lääzım kavrulun, kocamın aazında erisinnär.

Bir da tavanın içindä on taanä balık kızarmaa başla-mışlar. Peri kızı kaurulan balıkları bir çiniyä koymuş. Avşam olduynan kocasına ikram etmiş.

Bunnarı çocuun gözäl kakusu da istemiş denemää büücülüünü. Biz odaya girmiş da demiş:

- Ateşim, yan!

Ateş yannamış.

- Oloyum, gel!

Oloy da gelmemiş, tavaya dökülmemiş. Kendisi ateşi yakmış, tavayı almış, içinä oloy dökmiş.

- Parmaklarım, balık olun, kardaşımın aazında erisinnär.

Bu lafları deyip büük kakusu parmaklarını sokmuş tavanın içinä. Kızgın oloy içinä batan parmakları yan-mış. Büük kakusunun parmakları yandıktan sora işlär hepsicii kalmışlar küçük kakusuna. O da pek merakla-narmış peri kızının yaptıklarına.

Peri kızı bir gün pınarın başına gitmiş, başından bir tel saç koparmış, kofayı baalamış. Pınara solvermiş, suylan doldurup, çekmiş. Bunu yukardaki kattan ço-cuun küçük kakusu görmüş da düşünmüş: "Bunu bän da yaparım".

Ertesi günü pınarın yanına gitmiş. Başından bir bir tel saç koparıp, kofayı baalamış. Pınara kofayı salvermiş. Saç teli kapunca, kofa pınara düşmüş. İlip,

bakmış kofayı, ama, denkliini kaybedip, kendisi da pınara düşmüş, buulmuş.

Küçük kakusunun da kaybettiynän, çocuk büyük kahıra düşmüş. Hepsiciin bitki vakıtlarda olduklarında karısını kabaatlı bularmış. Üfkelenip, yanına gitmiş. Peri kızı buna hiç aldırmamış.

Evdä oloy hem bal kalmadını gördüynän kız küpleri yanına çarmış. Para verip onnara, sımarlamış oloycudan oloy, balcıdan da bal alsınnar. İki küp, açık tokatçıktan çıkıp sokaa, doorulmuşlar oloycuya hem balcıya. İkisi da küplär saabinin yanından geçmişlär, neyä çocuk pek şaşmış. Başlamış kollamaa.

Küplär ilkin oloycuya ikisi gitmişlär, sora da balcıya gidip, dolmuşlar. Hep yoldan evä dönmüşlär. Çocukta onnarın peşlerindä evä dönmüş. Küplär içer kapusundan girärkän, urulmuşlar. Peri kızı istemiş onnara urmaa, ama küpün biri demiş:

– Ay, bobam, Güneş anamın hatırı için urma. Bir urulmak oldu.

Peri kızı onnarı baaşlamış. Taman o vakit delikanni da içeri girmiş:

– Ay, bobam, Güneş anamın hatırı için konuş, – demiş.

Bu sözlerdän sora peri kızın dili çözülmüş da demiş kocasına:

– Sän bana kim olduumu, neredän geldiimi hiç sormadın. "Küülü kızı" deyip, benimnän kavgalaştın. Kär küülü kız da olaydım, sän düşmäazdi benimdän ölä kendini götüräsin. Sän bana hiç bişey sormadı için bän da sana darıldım, konuşmadım seninnän.

Çocuk bölä cevap ona vermiş.

– Var dooruluun. Kabaatlı olan herkerä cezasını

çeker. Bän da bu günä kadar cezamı çektim. Artık herbir işi annaştık. Sölä bakalım, kimsin, neredän geldin?

Peri kızı hepsini sıradan annatmış kocasına da ondan sora ikisi kısmetli yaşamışlar çok yıl. Söleerlär, ani şindi da yaşayarmışlar. Saalık hem kısmet onnara!

KAHKA-KUŞ

(Tadjik masalı)

Yaşayarmış vakıdın birindä bir ihtyar balıççı. Çinsabalendän o gidärmış dereyä da oturarmış orada taa karannık olunca. Bütün gündä düşärmış onun payına sade bir-iki balıcak. Balıkları o satarmış panayırdä da kazanılmış paraylan alarmış kendisinä hem babusuna imeelik.

Günün birindä gitmiş dädu dereyä genä balık tutmaa. Sade erleşmiş su boyunda, açan neredänseydi gelip konmuş aacın tepesinä bir büyük, gözäl kuş.

Ama o düilmiş başka kuşlar gibi. O en käämil kuşların birisiymiş, angısına deyärmişlär Kahka. Bakarmış o kuş aaçtan aşaa, ne yapêr balıççı dädu.

Oturêr dädu boşuna, bişeycik tutamêêr. Çok vakıt oturmuş dädu butakım, bir küçük balıcak tutunca. Ozamak Kahka-kuş demiş ona:

– Soslä beni, bobam, ne yapacan sän o kücücük balıcaklan?

– Götürecäm panayıra, satacam onu: da alacam kendimä hem babuma bir parçacık ekmek.

Kuşun pek canı acımış däduya.

– İstämeerim bän, ki sän zettlenäsin, zorluk çekäsin, yaşayarak ne tok, ne aaç! İleri dooru bän her gecä getirecäm sana birêr büyük balık. Büyük balı sattıynan, sän çok para alacan. Da ileri dooru babunnan başka zorluk çekmeyeceniz!

Dädu pek sevinmiş buna, şükür etmiş kuşa da gitmiş evä.

Gecäyarısı gelmiş Kahka-kuş, getirmiş bir büük balık, sıbıtmış yukardan onu kapu önünä.

Sabaalen dädu duuramış balı, kaurmuş, çıkarmış panayıra da başlamış satmaa. O gündän beeri Kahka-kuş her gecä gelärmış balıkçı däduunun auluna da sıbıdarmış havadan birär balık.

Dädu fukaaraymış, ama birdän zenginnemiş hem kendisinä tezdä bir eni ev almış. Dädu gelmiş bir gün panayıra, durarmış, nicä da herkerä, satarmış balık. Bir da peydalanmış padişaaayın habercisi da çeketmiş baarmaa, nekadar sesi varsaydı:

– Kim söyleyecek padişaaaya, neredä bulmaa Kahka-kuşu, o kabledecek yarım padişaalık hem evlenecek padişaaayın kızına!

Kalkmış dädu kendi erindän, istemiş gidip-sölemää, ani biler, neredä bulmaa Kahka-kuşu, ama düşünmüş:

– Ee, taa ii sölämeyim, çünkü o kuş beni aaçlıktan kurtardı.

Düşünmüş o ölä da kendi erinä oturmuş.

„Ama yarım padişaalık ta yol üstündä yuvarlanmêêr! – düşünmüş o kendi – kendinä da genä kalkmış erindän.

Butakım o üç – dört kerä kalkıp – oturmuş, kalkıp – oturmuş. Habercilerin birisi denemiş, almış esaba bunu da, däduyu alıp, götürer padişaaaya.

– Bu dädu biler, neredä Kahka-kuş! – demiş o.

Padişaa däduya ölä söylemiş:

– Eer sän birbişey bilärsedydin Kahka-kuş için, sölä bizä, neredä onu bulmaa. Bän kör oldun, da bana başka bir da ilaç yardım etmeer. Bir ilaççı dedi, ani bän kurtu-

lacam körlüktän sade ozaman, açan yıkayacam gözleri-
mi Kahka-kuşun kanınnan. Yardımna bana tutmaa onu,
da bän sana yarım padişaalımı verecäm!

Dädu cuvap etmiş:

– Kahka-kuş her gecä gelir benim auluma da getirer
birär büük balık.

Pek sevinmiş padişaa bu haberä da demiş:

– Tä ozaman sän da onu tut!

– Yok, bän yapamam bunu, – demiş dädu, – Kah-
ka-kuş pek büük hem kaavi bir kuş. Bän yalnız bişey
yapamayacam. Onu tutmaa hem kaçırmamaa deyni, en
azdan üz kişi läázım.

– Bän yollayacam seninnän dörtüz benim izmetçimi.
Sän onnarı sakla o aacın altına, angısının dallarına, gel-
diynän, konêr Kahka-kuş. Onnar, bän bulêrım, hızlı tutu-
vereceklär o Kahka-kuşu hem kaçırmayaceklar onu.

– Yok, – demiş dädu, – butakım-kuş tutulmaz. Onu
var nicä tutmaa sade şiretlıklän. Açan o gelecek bana,
bän hazırlayacam imeklär onu konuklamaa deyni da,
yalvarıp, çalışacam o insin aaçtan erä da otursun benim
soframa. Tä ozaman biz onu tutacez!

Padişaa, nicä da demiş, yollamış däduylan dörtüz
kendi izmetçisini.

Dädu götürmüş onnarı aacın altına, angısına gel-
diynän konêr Kahka-kuş, da saklamış onnarı dalların
altına. Oturêrlar izmetçilär, hiç kımıldanmêêrlar.

Dädu bu vakıt aacın altında kilimin üstünä koymuş
türlü datlı imeklär da oturmuş beklemää Kahka-kuşu.
Kahka-kuş geldiynän, aacın dalına konduynan, dädu
ona danışmış:

– Paalı Kahka-kuş! Senin yardımınnan bän zengin-
nedim hem oldum kısmetli, ama taa şindiyädän bän

seni ikramnamadım bir dâ kerâ. İnsânâ burayı aşaa da buyurasın benim imeklerimdân!

Hem ölä o yalvararmış Kahka-kuşa, ani o dayanamamış da inmiş aşaa. Ama bir bulut gibi kafasından geçmiş fikir: „Sanki bu dâdu yapmasın bana bir şaka?” Ama birdân kendisinâ cuvap ta bulmuş: „Ne var nicâ yapsın bana bu yufka dâdu!”

İnmiş Kahka-kuş aaçtan erâ, oturmuş dâdunun yanına.

Dâdu koymuş onun önünâ en ii imekleri da konuklayarmış onu:

– Paalı Kahka-kuş! Buyur, sakınma, i benim imeklerimdân. Büük sevdaylan sana deyni hazırladım bu imekleri!

Ama Kahka-kuş taa etiştirämemiş birkaç kerâ gagalamaa bu imeklerden, nicâ dâdu tutmuş onun bacaklarından da baarmış:

– Taa hızlı bana! Taa hızlı!

Dörtüz padişaaayın izmetçileri fırlamışlar dalların altlarından da hızlanmışlar kuşa.

Kahka-kuş saurtmuş kendi büük kanatlarını da kalkmış havaya.

Ama dâdu hem tutarmış onun bacaklarından, hem baararmış:

– Tutêrım! Tutêrım!

Ama Kahka-kuş onu kaldırmış hep yukarı. Ozman izmetçilerin birisi atlamış da etiştirmiş tutunmaa dâdunun ayaklarından, ki kuşu kaçırmamaa deyni.

İkinci izmetçi, gördüynän, ani onun kafadarı aralanêr ondan, tutunmuş onun ayaklarından. İkincisindän tutunmuş üçüncüsü, üçüncüsündän-dördüncüsü, dördüncüsündän – beşincisi...

Butakım dādu hem dōrtüz padişaaayın izmetçileri biri-birindān tutulu kalkmıřlar gōkūn ūzūnā Kahka-kuřun ardına. Lelek-turna sinciri gibi kalkmıřlar bulutlardan da yukarı.

Dādu ozaman bakmıř ařaa, erā. Ama er artık gōrūnmāāzmiř. Korkudan dādunun gōzleri kararmıř, parmakları kuřun bacaklarından kendileri çōzūlmüřlār da dādu uçmuř ařaa. Onun ardına uçmuřlar ařaa dōrtüz da padiřaa izmetçileri. Dūřmüřlār onnar tařların, kanaraların ūstūnā da erindā da kalmıřlar...

KAZANILMIş PARA

(Gūrcū masalı)

Evelki vakıtlarda bir adamın varmıř oolu. Ama ōlā haylazmıř, ani onun gibi haylaz bařka būtūn dūnnedā hiç yokmuř! Doyurmuř onun bobası taa kendisi ihtyarlayınca, elleri – ayakları tutmayınca. Ama açan bařlamıř kalkamamaa, būūk zorluk çekmiř: oolu biřeycik yapmaazmıř, gūnūnā haymana gezārmıř. Gūnūn birindā adam çaar mıř karısını da ona ōlā demiř:

– Neyim var, hepsini yabancılara adayacam, ooluma bişey brakmayacam. Koca adam oldu, ama taa řindiyādān o bir da paracık, kazanıp, evā getirmedi. Taa bir kerā da gōrmedim onun sırtı terlesin...

Pek aar gelmiş mamusuna kocasının bu lafları. Oolu diil mi?! Da almış onu arkaya:

– Nasıl ōlā kazanabilāmeyeceymiř?

Adam çok lafetmemiş, sade demiş:

– Becerārseydi, nicā deersin, kazansın. Karşı durmayacam. Makarki bir altın, kazanıp, getirārseydi evā

– hepsini zenginimi ozaman ona brakacam.

– İslāā, – demiş karısı da, çıkıp hızlıca, gider çocuuna.

– Yaarın, oolum, git ta gününä gez kırlarda, yorul isleecä... Evä dönärkän avşam üstü birkaç boy da kaç. Evä döndüynän, ver bobana te bu altını, deyip:

– Pek zor kazandım bän bu altını. Al onu sana.

Ertesi günü çocuk ölä da yapmış. Avsammen yorgun, ter-su içindä, girmiş içeri da, verip bobasına mamusunun altını, demiş:

– Ya bak, bobam, ter-su içindeyim. Pek zor kazandım bu altını.

Bobası bişey dememiş, almış oolundan altını da atmış onu fırının içinä.

– Aldatmayacan, oolum, – demiş. – Sän bu parayı kazanmadın.

Çocuk ölä da bişey annamayıp, çıkmış içerdän da gitmiş anasına.

Anası birdän annamış kocasını da demiş:

– Prost işlär, uşaaam. Taa kendi terinnän kazanmayınca, o seni inanmayacak. Bul kendinä iş da gündä makarki birär mangır getir evä. Terinnän kazanarsaydın, o seni ozaman inanacak.

Seslemiş oolu mamusunu. Yok nâpmaa. Gitmiş, bütün afta işlemiş, çalışmış: angısında kartofi buvazlamış, angısında papşoy kazmış da aftanın bitkisindä gücülä bir altın toplamış. Getirmiş genä altın parayı bobasına.

Bobası genä, nicä da ilk sefer, almış altını da sıbitmiş parayı yanar fırının içinä.

– Yok, çocuuum, – genä demiş bobası, – bu altın parayı da sän kazanmadın. Kim angısı verdi onu sana yada buldun sokakta.

Dayanamamış oolu, hızlanmış çıplak ellän fırın içindän çıkarmaa paracıklarını ateş içindän. Yaşlar gözlerindä baarmış:

– Bän bütün afta belimi kırdım, auçlarım kabardı bu paraları toplayınca, sän da onnarı ateşä atêrsın! Kendi paranı, kurtararsa, var nicä atasın!

Bobası ozaman demiş:

– Tä şindi bän inanêrım, ani bu parayı sän kendi zaametinnän kazandın.

MİNARET HEM LELEK

(*Üzbek masalı*)

Buharada, evelki üzbek kasabaşında, durêr bir üüsek minaret. O pek eski. artık bin yıldan zeedä durêr. Minaretin tepesindä leleklär bir büük yuva yapmışlar. Her yılın, güz geldiynän, lelek, alıp uşaklarını, uçêr sıcak taraflara. İlkyazın genä geeri döner, kendi yuvasına.

Bir kerä minaret demiş lelää:

– Ya seslä beni, lelek. Sän çoktan yaşêrsın benim tepemdä. Her yılın güzün sän uçêrsın sıcak taraflara, zengin erlerä. Sora, ilkyaz geldiynän, genä dönersin kendi erinä, benim tepemä. Ama neçin sän hiç bir kerä bilä bir da baaşış bana getirmedin?

– Nesoy ölä baaşış sana getireyim? – sormuş lelek.

– Bir çift kaloşi bana getir, ama ayaama görä olsunar, uumasınnar ökçelerimi.

– İslää, – demiş lelek, – yaparım bu istediini.

Gelmiş genä güz. Lelek, genä saurdup kanatlarını, uçup-gitmiş sıcak taraflara. Başladıynan sıcaklar olmaa, lelek genä dönmüş kendi yuvasına, Buharaya.

Geçmiş haylicä vakit döndüktän sora, ama lelek susarmış, bişey demääzmiş minaretä, baaşış için laf açıklamaazmış. Minaret dayanamamış da günün birindä anmış lelää:

– Ne oldu, lelek? Sän sansın adadıydın bana bir çift kaloşi yä?

– Bän getirdim sana kaloşileri, koydum onnarı burayı, bir tarafçaa, erä. Sän, bezbelli, gittin bireri da birkimsey aldı onnarı, – cuvap etmiş lelek.

– Dooru lafetmeersin, lelek. Yapma beni ahmak. Sän pek islää bilersin, ani bän duuma günümdän taa erimdän kıpırdamadım, bir da adım bir tarafa yapmadım, – demiş gücenik minaret.

Lelek, çok düşünmeyip, cuvap etmiş minaretä ozaman:

– Açan gitmeersin bireri, ozaman ne läüzüm sana kaloşi yä?

NİCÄ EŞEK TÜRKÜ ÇALMAA VAZGEÇMİŞ

(İtalyan masalı)

Evelki vakıtlarda eşek, nicä annadılêr masalda, pek gözäl tenorlan türkü çalarmış.

Günün birindä hepsi yabannar toplanmışlar kendi topluşuna da aslan, yabannarın padişaaı, sormuş:

– Kim sizin aranızda hepsindän gözäl?

– İy-a, iy-a! – hepsindän ileri çeketmiş anırmaa eşek.

– İslää, sän hepsindän gözälsin. Ama kim hepsindän kaavi?

– İy-a, iy-a! – genä hepsindän ileri, fırlayıp, anırmış eşek.

– Ölä olsun, – demiş aslan. – Ama kim sizin aranızda hepsindän ahmak?

– İy-a, iy-a! – genä, annayıp-annamaıp, anırmış eşek. Korkmuş, ani başkası onu ilerlämesin.

Hepsi yabannar gülmektän erä düşmüşlär da yuvarlanarmışlar. Ama eşek sora, utanmaktan, kendi gözäl sesini kaybetmiş.

Ozamandan beeri eşek becerärmış sade anırmaa:
– İy-a, iy-a, iy-a!

YILAN HEM BALIK

(Ermeni masalı)

Yılan hem balık kardaş olmuşlar.

Kardaşçım, – demiş yılan balaa, – alsana beni sırtına da, çekindirip, denizi gösteräsin.

– İslää, – demiş balık, – otur benim sırtıma, bän seni çekindirecäm denizdä da sän da gör, nesoy deniz.

Yılan, kuşak gibi, sarılmış ona da üzärmışlär deniz içindä. Taa aralanamamışlar denizin kenarından, nicä yılan çeketmiş dalamaa balın arkasını.

– Kardaşım, – neçin sän dalêersın beni? – sormuş balık.

– Bän ansızdan, istämedään, – cuvap etmiş yılan.

Geçerlär taa bir parça yol da yılan genä dalmış balı.

Kardaşçım, neçin sän dalêersın? – sormuş balık.

– Bezbelli, güneş kafama urdu da hiç aklım ermeer, ne yapêrim, – cuvap etmiş yılan.

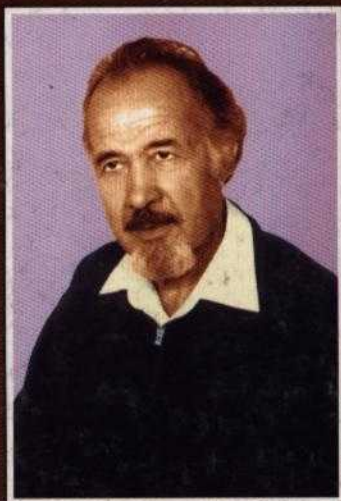
Taa ileri üzerlär da yılan genä dalmış balı.

– Kardaşçım, neçin sän dayma beni dalêersın?

– Benim ölä tabeetim, – demiş yılan.

– Ölä mi? Benim da var tabeetim, – demiş ona balık da dalmış denizin dibinä. Yılan buulmuş. Aaradını bulmuş.

*Ya gelin, görün, dostlarım:
Çalêr, öter kırlar.
Eni bir yaşamak kurêr
Bizim gagauzlar.*

*Binnârlân yıl yaşa, Bucak!
Sarsın seni dostlar.
Yıldan yıla çetin dursun
Erdâ gagauzlar!*

